

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Situationen för lagstiftning som gäller digitalisering och förslag för att främja den

Offentliga förvaltningens ICT

Finansministeriets publikationer – 2023:9

Situationen för lagstiftning som gäller digitalisering och förslag för att främja den

”Digitalisering blir det nya normala”

Arbetsgruppen för tillämpning och främjande av lagstiftningen i programmet för främjande av digitalisering

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Finansministeriet

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-261-1

ISSN pdf: 1797-9714

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2023 Finland

Situationen för lagstiftning som gäller digitalisering och förslag för att främja den

Finansministeriets publikationer 2023:9		Tema	Offentliga förvaltningens ICT
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Arbetsgruppen för tillämpning och främjande av lagstiftningen i programmet för främjande av digitalisering		
Språk	Finska	Sidantal	122

Referat

Den arbetsgrupp för tillämpning och främjande av lagstiftningen som finansministeriet tillsatt i programmet för främjande av digitalisering har utarbetat en slutrapport om sina utredningar om utmaningarna med att utveckla digitala tjänster.

Det finns många författningar som hänför sig till digitalisering och som gäller den offentliga förvaltningens organisation. Vissa motstridigheter mellan den allmänna lagstiftningen och speciallagstiftningen och oklarheterna i tolkningen av dem försvårar främjandet av elektronisk kommunikation. Eftersom förhållandena kring den elektroniska kommunikationen har förändrats och fortsätter att förändras bland annat i och med ikraftträdandet av lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019), har det varit nödvändigt att bedöma hur den gällande lagstiftningen fungerar och vilka ändringsbehov det finns i den.

Arbetsgruppen har utrett utmaningarna i fråga om elektronisk kommunikation i vid omfattning genom att höra användare och tjänsteutvecklare. Utifrån tillgänglig information identifierade arbetsgruppen åtgärder för att främja digitala tjänster och utveckling och användning av tjänsterna ur lagstiftningsperspektiv.

Arbetsgruppen har sammanställt åtgärdsförslag med beaktande av iakttagelserna i slutrapporten och de remissvar som kompletterar dem. Publikationen kan användas vid planering av projekt med målet att utveckla digitala tjänster och i beslut om eventuella kommande lagberedningsprojekt.

Nyckelord Offentliga förvaltningens ICT, digitalisering, offentlig förvaltning, lagstiftning, elektronisk ärendehantering, elektroniska tjänster

ISBN PDF 978-952-367-261-1

Ärendenummer

ISSN PDF 1797-9714

Projektnummer VN/22906/2020

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-261-1>

Digitalisaation säädöstilanne ja ehdotukset sen edistämiseksi

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:9		Teema	Julkisen hallinnon ICT
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Digitalisaation edistämisen ohjelmaan asetettu lainsäädännön soveltamisen ja edistämisen työryhmä		
Kieli	Suomi	Sivumäärä	122

Tiivistelmä

Valtiovarainministeriön asettaman Digitalisaation edistämisen ohjelman lainsäädännön soveltamisen ja edistämisen työryhmä on laatinut loppuraportin tekemistään selvityksistä liittyen digitaalisen asioinnin kehittämisen haasteisiin.

Digitalisaatioon liittyviä, julkisen hallinnon organisaatiota koskevia, säädöksiä on paljon. Yleislainsäädännön ja erityislainsäädännön osittaiset ristiriitaisuudet ja tulkinnalliset epäselvyydet vaikeuttavat sähköisen asioinnin edistämistä. Lisäksi koska olosuhteet sähköisen asioinnin ympärillä ovat muun muassa digipalvelulain (laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019) voimaantulon myötä olennaisesti muuttuneet ja muuttuvat jatkuvasti, on ollut tarpeen arvioida nykylainsäädännön toimivuutta ja muutostarpeita.

Työryhmä on selvittänyt sähköisen asioinnin haasteita laaja-alaisesti kuulemalla soveltajia ja palvelukehittäjiä. Käytettävissä olleen informaation pohjalta työryhmä tunnisti toimenpiteet, joilla digitaalista asiointia ja palvelujen kehittämistä ja käyttöä voidaan lainsäädännön näkökulmasta edistää.

Työryhmä on koonnut toimenpide-ehdotuksia loppuraportissa esitettyjen huomioiden ja niitä täydentävien lausuntopalautteiden perusteella. Julkaisua voidaan käyttää digitaalista asiointia kehittävien hankekokonaisuuksien suunnittelussa ja mahdollisista tulevista lainvalmisteluhankkeista päättämisessä.

Asiasanat julkisen hallinnon ICT, digitalisaatio, julkinen hallinto, lainsäädäntö, sähköinen asiointi, sähköiset palvelut

ISBN PDF	978-952-367-261-1	ISSN PDF	1797-9714
Asianumero		Hankenumero	VN/22906/2020

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-261-1>

State of legislation relating to digitalisation and proposals for further development

---

Publications of the Ministry of Finance 2023:9		Subject	Public Sector ICT
Publisher	Ministry of Finance		
Group author	Working group for the application and promotion of legislation appointed within the Programme for the Promotion of Digitalisation		
Language	Finnish	Pages	122

Abstract

The working group for the application and promotion of legislation appointed by the Ministry of Finance within the Programme for the Promotion of Digitalisation has prepared a final report on the studies it has carried out that relate to the challenges facing the development of digital services.

Organisations in public administration are subject to many statutes relating to digitalisation. Some inconsistencies and ambiguities in both general and special legislation complicate the promotion of electronic services. Furthermore, the entry into force of the Act on the Provision of Digital Services (306/2019) has fundamentally changed and continues to change the circumstances surrounding electronic services, which has made it necessary to evaluate the effectiveness existing legislation and the need to amend it.

The working group examined the challenges facing electronic services extensively by consulting parties that apply legislation and that develop services. Based on the information available, the working group identified legislative measures that will promote digital services and the development and use of services.

The working group has compiled its proposed measures on the basis of the observations made in the final report and the comments supplementing them. The publication will be of use when planning projects for the development of digital services and when deciding on possible future legislative drafting projects.

Keywords Public sector ICT, digitalisation, public administration, legislation, electronic transactions, electronic services

---

ISBN PDF	978-952-367-261-1	ISSN PDF	1797-9714
Reference number		Project number	VN/22906/2020

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-261-1>

Innehåll

1	Lagstiftningsarbetsgruppen 2020–2022	8
1.1	Arbetsgruppens bakgrund och uppgifter	8
1.2	Arbetsgruppens åtgärder	9
1.2.1	Åtgärder för att kartlägga situationen	9
1.2.2	Slutrapport	11
1.2.3	Handbok	12
1.2.4	Lägesbilden av lagstiftningen om digitalisering	13
1.2.5	Uppföljning av genomförandet av lagen om digitala tjänster och stöd	13
2	Arbetsgruppens uppfattningar om behoven av att utveckla lagberedningen	16
2.1	Man bör säkerställa att digitalisering beaktas tillräckligt i beredning av ny lagstiftning	16
2.2	Man bör säkerställa att olika aktörers praktiska erfarenheter beaktas tillräckligt i beredning av ny lagstiftning	21
2.3	Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid genomförande av ny lagstiftning	22
3	Arbetsgruppens åsikter om stöd för tillämpning av den nuvarande lagstiftningen	25
3.1	Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid tillämpning av lagstiftningen om digitala tjänster	25
3.2	Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid tillämpning av dataskyddslagstiftningen	27
3.2.1	Beskrivning av nuläget	27
3.2.2	Feedback till arbetsgruppen	29
3.2.3	Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar	30
3.3	Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning på ett tillräckligt sätt delar åsikter om god och dålig praxis	34
4	Arbetsgruppens åsikter om behoven av att bedöma den nuvarande lagstiftningen	35
4.1	Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att främja digital kommunikation	35
4.2	Man bör bedöma stiftande av elektronisk delgivning till det primära sättet att ta emot delgivningar	37
4.2.1	Beskrivning av nuläget	37
4.2.2	Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar	40

4.3	Man bör bedöma behoven av ändring av lagstiftningen för att utvidga möjligheterna till att sköta ärenden för någon annan	42
4.3.1	Beskrivning av nuläget och feedback.....	42
4.3.2	Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar	44
4.4	Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att möjliggöra förtseende verksamhet.....	47
4.4.1	Beskrivning av nuläget	47
4.4.2	Exempel på speciallagstiftning.....	49
4.4.3	Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar	53
4.5	Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen vad gäller rätt att få information	55
4.5.1	Målen för utnyttjande av information.....	55
4.5.2	Beskrivning av nuläget	57
4.5.3	Genomförda utredningar jämte exempel	60
4.5.4	Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar	65
4.6	Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att göra lagstiftningen som gäller den offentliga förvaltningens digitala tjänster enklare och tydligare.....	68
4.6.1	Beskrivning av nuläget	68
4.6.2	Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar	69
4.7	Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att säkerställa ordnande av digitalt stöd	71
4.7.1	Beskrivning av nuläget	71
4.7.2	Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar	75
4.8	Man bör bedöma andra behov av att ändra lagstiftningen för att främja utvecklingen av offentliga förvaltningens digitala tjänster.....	77
4.8.1	Enskilda förändringsbehov.....	77
4.8.2	Förslag till ändring av lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019)	81
4.8.3	Förslag till ändring av lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (571/2016)	83
5	Sammanfattning av arbetsgruppens åsikter	87
6	Remissbehandling av slutrapporten	89
6.1	Remissbehandlingen och dess syfte.....	89
6.2	Respons på arbetsgruppens synpunkter på behoven att utveckla lagberedningen (kapitel 2 med underkapitel).....	91
6.3	Respons på arbetsgruppens åsikter om stöd för tillämpning av den nuvarande lagstiftningen (kapitel 3 med underkapitel).....	93
6.4	Respons på arbetsgruppens åsikter om behoven av att bedöma den nuvarande lagstiftningen (kapitel 4 med underkapitel).....	97
6.5	Öppen respons	108
7	Frågor som föreslås bli vidarebearbetade och utredda på basis av utlåtandena .	115

1 Lagstiftningsarbetsgruppen 2020–2022

1.1 Arbetsgruppens bakgrund och uppgifter

Ett mål i statsminister Marins regeringsprogram är att Finland ska vara känt som ett föregångarland där de möjligheter som digitaliseringen och den tekniska utvecklingen medför utvecklas och tillvaratas över förvaltnings- och sektorsgränserna. Målet är att höja den offentliga sektorns tekniska kompetens och digitaliseringsfärdigheter samt att utveckla samarbetet mellan den offentliga sektorn och den privata sektorn. [Programmet för främjande av digitalisering](#) ("Digitaliseringsprogrammet") har byggts upp av finansministeriet för att genomföra dessa mål i regeringsprogrammet, och i det ingår även från regeringsprogrammet förbättring av tillgängligheten av elektroniska offentliga tjänster och tryggnad av tillräckliga stödtjänster för att säkerställa jämlikheten. Ett av Digitaliseringsprogrammets syften var att utarbeta statsrådets framställningar om riktlinjer och beslut samt lagstiftningsberedning för att genomföra programmets mål.

Som stöd för att uppnå Digitaliseringsprogrammets mål tillsattes [en arbetsgrupp för tillämpning och främjande av lagstiftningen](#) för tiden 9.11.2020–31.3.2023 (nedan arbetsgruppen), vars syfte var att stödja både genomförandet av Digitaliseringsprogrammet och arbetet hos de myndigheter som utvecklar e-tjänster. Enligt [tillsättningsbeslutet](#) ingick i arbetsgruppens uppgifter:

- Att för sin del säkerställa och bidra till genomförandet av åtgärderna i Programmet för främjande av digitalisering genom att utreda juridiska frågor som uppkommer medan projektet genomförs;
- Att bereda och skapa rekommendationer om tillämpning av lagstiftning som gäller digital kommunikation samt utvecklingen och användningen av tjänster;
- Att identifiera eventuella behov av utveckling av lagstiftningen för att främja digital kommunikation och ta initiativ för att utveckla regleringen;
- Följa upp och stödja genomförandet och förverkligandet av lagstiftning som föreskrivs för att främja digitaliseringen

Under sin mandatperiod har arbetsgruppen som mål att fullgöra de uppgifter som har fastställts för den med de åtgärder som beskrivs härnäst.

1.2 Arbetsgruppens åtgärder

1.2.1 Åtgärder för att kartlägga situationen

Arbetsgruppen hade utöver andra uppgifter som hade fastställts för den som uppgift att identifiera eventuella behov av utveckling av lagstiftningen för att främja digital kommunikation. Enligt arbetsgruppens uppfattning innebär digital kommunikation elektronisk kommunikation som sker i digitala tjänster som hör till tillämpningsområdet för lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (lagen om digitala tjänster, 306/2019). I lagen om digitala tjänster avses med digital tjänst en webbplats eller mobilapplikation samt funktionaliteter i anknytning till dem.

Arbetsgruppen har som mål att identifiera eventuella behov av utveckling av lagstiftningen som gäller digital kommunikation i fråga om både den allmänna lagstiftningen och speciallagstiftningen med otaliga olika åtgärder under arbetsgruppens mandatperiod. Arbetsgruppen till exempel kommunicerade om sin verksamhet på många olika sätt, såsom genom sociala medier, i bloggtexter, på Digitaliseringsprogrammets möten och andra möten som gällde samarbetet samt särskilt på möten för [nätverket för främjande av digitalisering](#), och bad att organisationer skulle informera arbetsgruppen om sådana utmaningar gällande lagstiftningen som de har identifierat och som gäller digital kommunikation i den offentliga förvaltningen och främjande av den. Arbetsgruppen blev också kontaktad av många instanser och blev underrättad om identifierade utmaningar. Arbetsgruppen förde också flera samtal med representanter för olika organisationer. Syftet med samtalen var att närmare utreda orsakerna till de utmaningar som tagits upp och deras karaktär.

För att få en mer övergripande bild ordnade arbetsgruppen under våren 2022 en öppen enkät, där organisationer ombads berätta ifall vissa bestämmelser medför utmaningar för främjandet av digital kommunikation samt berätta vilka bestämmelser det är fråga om och framföra eventuella synpunkter angående ändring av bestämmelser. I enkäten bad man även om exempel på eventuella utmaningar gällande lagstiftningen som har lösts i organisationen. Till slut ombads respondenterna berätta sin åsikt om åtgärder som skulle kunna användas för att främja digital kommunikation i Finland. Sammanlagt 28 personer svarade på enkäten.

Också arbetsgruppens medlemmar tog upp i diskussionen utmaningar som har identifierats i den egna organisationen. Arbetsgruppen hade som avsikt att kartlägga vilka utmaningar arbetsgrupper och instanser som redan tidigare har utrett lagstiftningen gällande digital kommunikation har observerat och vilka förslag till lösningar de har kommit med. Arbetsgruppen beaktade i sitt utredningsarbete särskilt utredningar som genomfördes under Sipiläs regering, och bland dessa i synnerhet professor Kalle Määttä's [utredning om regleringens nuläge samt utvecklingsbehov och utvecklingsalternativ](#) (Sähköinen asiointi: Selvitys sääntelyn nykytilasta sekä kehittämistarpeista ja -vaihtoehtoista) från 2018.

I övrigt följde arbetsgruppen under mandatperioden sådana lagstiftningsprojekt med anknytning till främjande av digital kommunikation som pågick inom olika förvaltningsområden såsom [projektet gällande totalreformen av handelsregisterlagen](#) samt [projektet gällande beredning av allmän förvaltningslagstiftning som gäller automatiserat beslutsfattande](#). Arbetsgruppen tar inte upp i denna slutrapport sådana behov av att ändra lagstiftningen gällande digital kommunikation eller utveckling av digitala tjänster som har utretts eller som för närvarande utreds som en del av ett annat projekt.

Arbetsgruppen följde även arbetet för beredning av Finlands digitala kompass som inleddes av [ministerarbetsgruppen för digitalisering](#) under arbetsgruppens mandatperiod. [Utkastet till Finlands digitala kompass](#) offentliggjordes för remiss under våren 2022 ([på nytt](#) under hösten 2022). [Statsrådets redogörelse om Finlands digitala kompass](#) överlämnades till riksdagen den 20 oktober 2022. Den digitala kompassen är en nationell strategisk färdplan som sträcker sig till 2030 och som ställer upp en nationell vision och mål för digitalisering och dataekonomin fram till 2030. Den digitala kompassen stöder prioritering av statsförvaltningens åtgärder, tilldelning av resurser och bedömning av samhällseffekten. Den digitala kompassen styr statsförvaltningens åtgärder, förklarar målen i strategin för den offentliga förvaltningen och dess syfte är att inspirera alla aktörer att uppnå den gemensamma visionen och målen. Målet är att stödja en verksamhetsmiljö som främjar digitalisering så att den uppmuntrar till att utnyttja näringslivets och andra intressentgruppers investeringar och digitalisering.

Den digitala kompassen innehåller utöver andra delområden strategiska mål för utveckling av offentliga tjänster och nyckelresultat för 2030. Det första av de tre mål som gäller digitala offentliga tjänster är att "en betydande del av offentliga tjänster har digitaliserats eller automatiserats på ett människocentrerat sätt". I fråga om detta mål har man tagit upp som nyckelresultat till exempel "cirka 40 mest betydande serviceenheter för livshändelser har digitaliserats eller automatiserats. Människocentrerade digitala tjänster utgör en förebyggande, människocentrerad och effektiv serviceenhet" och "affärssituationer som är centrala för företagens livscykel har erkänts och digitala tjänster i anknytning till dem utgör en förebyggande, människocentrerad och effektiv serviceenhet". Ett annat mål är "interoperabla digitala offentliga tjänster möjliggör smidig ärendehantering för medborgare, företag och organisationer, också internationellt." Ett nyckelresultat för detta mål är "onödiga hinder för användning och delning av data i regleringen av den offentliga förvaltningens informationsresurser har identifierats och avvecklats". Det tredje målet gäller produktion av offentliga tjänster enligt modellen för övergripande säkerhet.

Fastställandet av målbilden för de digitala offentliga tjänsterna i den digitala kompassen skapade klarhet i arbetsgruppens arbete. Redan i och med de mål som fastställdes för digitala offentliga tjänster i det första utkastet till den digitala kompassen och deras nyckelresultat var det möjligt för arbetsgruppen att bland lagstiftningsutmaningar som de

hade fått information om från olika instanser och som gällde digital kommunikation och utvecklingen av digitala tjänster identifiera dem som sannolikt även förhindrar uppnåendet av de mål som har fastställts i utkastet till den digitala kompassen. Efter utgivningen av det första utkastet till den digitala kompassen beslutade också arbetsgruppen att den särskilt skulle fokusera på närmare utredning av sådana utmaningar som gäller lagstiftningen. Arbetsgruppens åsikter om dessa utmaningar som gäller lagstiftningen och behovet av att bedöma lagstiftningen har samlats i slutrapportens kapitel 4. Denna slutrapport som arbetsgruppens åtgärd beskrivs närmare i följande underkapitel.

Arbetsgruppen följde under sin mandatperiod även den internationella utvecklingen av lagstiftning som möjliggör digitalisering. Under våren 2022 [meddelade](#) Danmarks finansministerium att Danmark har som mål att tillsammans med OECD under 6/2022–6/2023 utveckla en metod som kan användas till att identifiera och prioritera gällande lagstiftning som ska förnyas ur digitaliseringssynpunkt. Metoden ska även kunna användas av andra stater. Arbetsgruppen hann tyvärr inte använda metoden för att kartlägga behov av att utveckla lagstiftning som gäller främjande av digital kommunikation. Man kanske emellertid kan ha nytta av metoden i utredningsarbete som genomförs i framtiden.

1.2.2 Slutrapport

Arbetsgruppen hade bland annat som uppgift att identifiera eventuella behov av utveckling av lagstiftningen för att främja digital kommunikation och ta initiativ för att utveckla lagstiftningen. Ovan i underkapitel 1.2.1 beskrivs hur arbetsgruppen hade som mål att identifiera eventuella behov av utveckling av lagstiftningen för att främja digital kommunikation. Utifrån tillgänglig information identifierade arbetsgruppen att digital kommunikation och utveckling och användning av tjänster ur lagstiftningsperspektiv kan främjas genom att tillräckligt beakta digitalisering i den lagstiftning som bereds genom att säkerställa att de som tillämpar lagstiftningen tillräckligt understöds i tillämpningen av lagstiftningen samt vid behov genom att bedöma behoven av att ändra den gällande lagstiftningen. Arbetsgruppen har samlat sina åsikter om ovan nämnda helheter i slutrapportens kapitel 2, 3 och 4. I varje kapitel beskrivs först vilka observationer arbetsgruppen har gjort av den fråga som har behandlats under mandatperioden. Därefter beskrivs arbetsgruppens utredningsarbete gällande frågan och till slut arbetsgruppens syn på saken.

Såsom ovan konstateras identifierade arbetsgruppen utifrån tillgänglig information åtgärder som kan användas till att främja digital kommunikation och utveckling och användning av tjänster ur lagstiftningsperspektiv. En av de identifierade åtgärderna var bedömning av behoven av att ändra den gällande lagstiftningen, och arbetsgruppens åsikter angående detta presenteras i kapitel 4 i slutrapporten. En av de helheter som ingår i kapitel 4 i slutrapporten och om vilka arbetsgruppen framför sin uppfattning, är utvidgning

av den offentliga förvaltningens rätt att få information. I samband med granskningen av denna helhet tog arbetsgruppen fram för ministerier en enkät om den rättsliga grunden för utdrag och intyg. Enkätens innehåll och syfte beskrivs närmare i underkapitel 4.5.3.

1.2.3 Handbok

I arbetsgruppens uppgifter ingick att bereda och skapa rekommendationer om tillämpning av lagstiftning som gäller digital kommunikation samt utvecklingen och användningen av tjänster. I anknytning till detta utarbetade arbetsgruppen [en handbok](#), där arbetsgruppen samlade verkliga lagstiftningslösningar gällande utveckling av digitala tjänster i den offentliga förvaltningens organisationer och situationer där lagstiftning har tillämpats. De exempel som togs med i handboken har samlats under samtal som arbetsgruppens medlemmar har fört med olika instanser, meddelanden som arbetsgruppen har fått samt svar på arbetsgruppens enkäter. Arbetsgruppen har inte berett och tagit fram egna tillämpningsrekommendationer i handboken. Detta beslut togs eftersom arbetsgruppen inte hade möjligheten att detaljerat börja bedöma situationer som gäller tillämpning av speciallagstiftning som gäller olika förvaltningsområden och i fråga om dessa ta fram ändamålsenliga tillämpningsrekommendationer.

Handboken har som mål att sprida information till organisationer i den offentliga förvaltningen om vilka slags lagstiftningsbeslut som främjar utvecklingen av digitala tjänster som har fattats i lagstiftning som gäller olika organisationer samt om hur olika organisationer tolkar äldre lagstiftning som gäller dem så att den möjliggör utveckling av digitala tjänster. Å andra sidan lyfter handboken fram exempel på lagstiftningslösningar och tolkningar som visat sig vara problematiska. Arbetsgruppen anser att ökat medvetande om olika slags fungerande och icke-fungerande lösningar är nödvändigt så att fungerande lösningar ska kunna utnyttjas så brett som möjligt och så att man kan undvika icke-fungerande lösningar. Arbetsgruppen påpekar emellertid att varje organisation i den offentliga förvaltningen ansvarar för tolkning och efterlevnad av den lagstiftning som gäller organisationer.

De tillämpningsrekommendationer, som arbetsgruppen vill lyfta fram, presenteras i denna rapport. Allt eftersom arbetet framskred konstaterades att man till en viss grad med hjälp av tolkningar och rekommendationer kan främja digitalisering, men särskilt med tanke på uppnåendet av målen i den digitala kompassen finns det också ett behov av att bedöma lagstiftningsändringar. Dessutom innehåller tolkningarna enligt feedback som tagits emot mycket motstridigheter, och dessa skulle kunna minskas genom att göra lagstiftningen tydligare.

1.2.4 Lägesbilden av lagstiftningen om digitalisering

Arbetsgruppen hade som uppgift att följa upp och stödja genomförandet och förverkligandet av sådan lagstiftning som föreskrivs för att främja digitalisering. Som en stödåtgärd tog arbetsgruppen fram [lägesbilden av lagstiftningen om digitalisering](#), där arbetsgruppen samlade författningar som varje organisation inom den offentliga förvaltningen ska beakta vid utvecklingen av digitala tjänster. Arbetsgruppen hade som syfte att ta fram basmaterial om den allmänna lagstiftningen för organisationer i den offentliga förvaltningen som utvecklar digitala tjänster, inte en uttömmande lista över all lagstiftning som ska tillämpas i utvecklingsarbetet. Organisationerna har den bästa kunskapen om den allmänna lagstiftning och speciallagstiftning som är bindande för dem själva, och i lägesbilden beskrivs också författningar, vars lämplighet det är klokt att utreda i samband med tjänsteutveckling. Lägesbilden är uppdelad i två dokument; det första dokumentet innehåller varje författning med sina huvuddrag och i det andra dokumentet finns bland annat information om tillämpningsområdet, dess bindande karaktär och frågor som ska beaktas vid utvecklingen av tjänster. Den första versionen av lägesbilden gavs ut i januari 2022 och den uppdaterade versionen i augusti 2022. I samband med uppdateringen lades några preciseringar och aktuella observationer till i lägesbilden.

1.2.5 Uppföljning av genomförandet av lagen om digitala tjänster och stöd

I arbetsgruppens uppgifter ingick att följa upp och stödja genomförandet och förverkligandet av lagstiftning som föreskrivits för att främja digitaliseringen. I anknytning till denna uppgift konstaterades separat i [beslutet om tillsättande](#): "Arbetsgruppen har dessutom som uppgift att från och med början av 2021 fortsätta uppföljningsgruppens arbete som har följt av genomförandet av lagen om tillhandahållande av digitala tjänster. Gruppens mandatperiod slutar 31.12.2020, varefter främjandet av genomförandet av lagen om digitala tjänster stöds och följs upp som en del av arbetet i den arbetsgrupp som nu tillsätts. Arbetsgruppen kan vid behov göra utredningar av genomförandet av lagen och den ska bedöma eventuella ändringsbehov som gäller lagen. Arbetsgruppen kan ge de ansvariga myndigheterna förslag och rekommendationer som stöd för genomförandet."

Genomförandet av lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (lagen om digitala tjänster, 306/2019) har följts upp med årliga enkäter sedan lagen trädde i kraft 2019. Arbetsgruppen genomförde den tredje enkäten för organisationer som omfattas av lagens tillämpningsområde vid årsskiftet 2021–2022. [Av svaren på enkäten](#) framgår tydligt att de som tillämpar lagen inte känner till de krav på ordnande av digitala tjänster som ingår i 2 kap. i lagen om digitala tjänster lika bra som tillgänglighetskraven i 3 kap. i lagen om digitala tjänster. Utifrån enkätsvaren verkade det också som att de som tillämpar lagen om digitala tjänster tror att de uppfyller heltäckande de tillgänglighetskrav som

fastställs av lagen om digitala tjänster. Denna observation var i strid med att man i en [tillgänglighetsgranskning](#) som utfördes av Regionförvaltningsverket i Södra Finland under 2020–2021 observerade att det förekommer mycket variation och brister i att uppfylla tillgänglighetskraven.

Utifrån observationer som baserar sig på enkätsvaren beslutade arbetsgruppen tillsammans med Regionförvaltningsverket i Södra Finlands enhet för tillgänglighetstillsyn under hösten 2022 ordna en utbildningsserie som stöder genomförandet av lagen om digitala tjänster. Som målgrupp för utbildningsserien valdes de myndigheter som avses i lagen om digitala tjänster, eftersom det ansågs nödvändigt särskilt att öka förståelse av de krav som ingår i 2 kapitel i lagen om digitala tjänster och som förpliktar myndigheter. Valet av målgrupp påverkades också av att arbetsgruppen hade som uppgift att stödja arbetet hos de myndigheter som utvecklar e-tjänster. I maj 2022 bad arbetsgruppen ännu med en separat enkät att organisationer inom den offentliga förvaltningen skulle precisera vilka slags utmaningar de har upplevt vid genomförandet av lagen om digitala tjänster. Syftet med detta var att förbättra den tillgängliga utbildningens kvalitet och rikta utbildningens innehåll till de frågor som är de mest utmanande med tanke på den praktiska tillämpningen av lagen om digitala tjänster.

Utbildningsserien ordnades via Teams i september 2022. Utbildningsseriens första del behandlade tillämpning av lagen om digitala tjänster med specialfrågor, den andra delen kraven i 2 kap. i lagen om digitala tjänster och genomförande av dem, den tredje delen tillgänglighetskraven och genomförande av dem och den fjärde delen tillsyn av lagen om digitala tjänster och tjänsteleverantörernas ansvar. I utbildningarna deltog i genomsnitt cirka 250 deltagare varje gång under de fyra olika utbildningstillfällena. Inspelningarna av utbildningarna och utbildningsmaterialet gavs ut efter utbildningarna på [webbplatsen Suomidigi](#) samt på [arbetsgruppens webbplats](#).

Utbildningsserien, som ordnades av arbetsgruppen, fick berömmande feedback av åhörarna såväl i samband med utbildningarna som också i enskilda kontakter. Arbetsgruppen bad också separat om feedback av dem som deltog i utbildningarna efter utbildningsserien. Enligt feedbacken var de teman som behandlades i utbildningsserien viktiga och utbildningsserien erbjöd mycket kompletterande information och fakta. I feedbacken konstaterades även att det också i fortsättningen finns ett behov av utbildningar, när man bättre känner till de krav, avgränsningar och avvikelser som lagen om digitala tjänster innehåller. Då ökar i synnerhet behovet av utbildningar om specialfrågor som gäller tillämpning av lagen om digitala tjänster. Eftersom utbildningen ordnades i slutet av arbetsgruppens mandatperiod, kunde arbetsgruppen inte följa upp utbildningens inverkan på genomförandet av lagen om digitala tjänster så att man skulle ha kunnat rapportera om dem i detta sammanhang.

Arbetsgruppen beslutade också att för kommande år ta fram en uppdaterad modell för uppföljningsenkäten som gäller genomförandet av lagen om digitala tjänster. Enligt arbetsgruppens uppfattning har de enkäter som använts hittills främst mätt organisationens egen uppfattning om situationen för genomförande av lagen om digitala tjänster i organisationen. Därmed har man emellertid inte nödvändigtvis fått en helt tillförlitlig bild av den verkliga situationen för genomförandet av lagen om digitala tjänster i organisationen, vilket man kan dra slutsatsen av utgående från till exempel motstridigheterna mellan resultaten av den senaste enkäten gällande genomförande av lagen om digitala tjänster och resultaten av kontrollen i den tillgänglighetstillsyn som utfördes av Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Arbetsgruppen anser att man med hjälp av en uppdaterad enkät i fortsättningen också kan mäta den faktiska situationen för genomförandet av lagen om digitala tjänster i organisationen. Dessutom skulle en uppdaterad enkät också styra organisationer i genomförandet av lagen om digitala tjänster.

2 Arbetsgruppens uppfattningar om behoven av att utveckla lagberedningen

2.1 Man bör säkerställa att digitalisering beaktas tillräckligt i beredning av ny lagstiftning

Enligt arbetsgruppens uppfattning har inhemska lagberedningsanvisningar eller utbildning som riktas till lagberedare inte bedömts ur det perspektiv hur väl de med tanke på möjliggörande och främjande av digitalisering styr till den mest optimala lagberedningen. Till exempel i Danmark, som var topplandet i Europeiska kommissionens årliga index för digital ekonomi och digitalt samhälle (DESI) 2021, [har man sedan 2018 förutsatt](#) att ny lagstiftning ska möjliggöra digitalisering och effekterna av genomförande av ny reglering har bedömts i fråga om myndigheter till exempel vad gäller dataskydd och vidareutnyttjande av information. Syftet med åtgärderna är att säkerställa en effektiv och enhetlig digital offentlig förvaltning.

I Danmark är det obligatoriskt att bedöma hur lagstiftningen möjliggör digitalisering. Bedömningen utgår från [sju principer](#). Utgångspunkten är att man endast avviker från principerna om det kommer fram särskilda synpunkter, till exempel barnets bästa. För varje princip har man gjort upp en lista med flera kontrollfrågor som ministerierna i Danmark kan använda som en del av sin lagstiftningsprocess. De principer som har identifierats i Danmark är enligt arbetsgruppens åsikt användbara också i Finland. Nedan finns en lista över de principer som används i Danmark samt exempel på kontrollfrågor som kan användas till att i tillämpliga delar bedöma efterlevnaden av principer också i Finland. Mer information om principerna och kontrollfrågor i anknytning till dem samt även annat material som gäller dansk lagstiftning som möjliggör digitalisering finns på Danmarks finansministeriums webbplats (länken ovan).

1) Enkla och tydliga bestämmelser

Kort beskrivning

- Lagstiftningen ska vara enkel och tydlig så att den är lättare att hantera och för att den ska främja en mer enhetlig förvaltning och digitalisering. Om lagstiftningen är otydlig eller komplicerad så att den innehåller många avvikelser, krav, processkrav eller prövningsrätt, kan det vara svårt att administrera den både i övrigt och med tanke på digitalisering.

Exempel på kontrollfrågor:

- Är bestämmelserna och begreppen tydligt, enkelt, entydigt och konsekvent formulerade?
- Finns det en tydlig skillnad mellan huvudreglerna och avvikelserna?
- Framgår det tydligt av bestämmelserna, vilka instanser som omfattas av regleringen?

2) Digital kommunikation**Kort beskrivning**

- Lagstiftningen ska möjliggöra digital kommunikation med medborgare och företag. Medborgare och företag, som inte kan kommunicera digitalt, bör emellertid erbjudas alternativa lösningar. Detta kan göras via hjälp och handledning samt genom alternativa kommunikationskanaler.

Exempel på kontrollfrågor

- Finns det en nödvändig rättslig grund för obligatorisk digital kommunikation med medborgare, företag och den offentliga sektorn?
- Är den rättsliga grunden utformad så att den är teknikneutral?
- Är det klart vad som bör kommuniceras digitalt (till exempel ansökningar, beslut osv.)?

3) Möjligheten till automatisk behandling**Kort beskrivning**

- Lagstiftningen ska stödja digitalisering av förvaltningen och beakta medborgarna och företagens rättigheter.

Exempel på kontrollfrågor

- Har möjligheterna att använda objektiva kriterier undersökts?
- Är det möjligt att utifrån befintlig praxis fastställa kriterier för en del av den befintliga skönsmässiga bedömningen?
- Är det möjligt att utforma lagstiftningen (delar av den) för att minimera övervägande och skönsmässiga bedömningar?

- Har möjligheten att anpassa reglerna till automatiserade förfaranden undersökts också i fråga om de krav som ingår i den relevanta förvaltnings- och dataskyddslagstiftningen?
- Är bestämmelserna teknikneutrala?

4) **Konsekvens mellan myndigheter – enhetliga begrepp och återanvändning av information**

Kort beskrivning

- Begrepp och data bör återanvändas så mycket som möjligt bland myndigheter. Om de ansvariga ministerierna använder enhetliga begrepp, skapar detta en grund för återanvändning av data hos myndigheter.

Exempel på kontrollfrågor

- Kan uppgifter som myndigheter redan har samlat in såsom adress-, person-, företags- eller platsuppgifter återanvändas (med tillbörlig hänsyn bland annat till dataskyddslagstiftningen) eller ska man samla in nya uppgifter från medborgare eller företag?
- Har det säkerställts att man använder samma definitioner om uppgifter, prestationer osv. som i offentliga register?

5) **Säker databehandling**

Kort beskrivning

- En hög digitaliseringsgrad förutsätter hög prioritering av informationssäkerhet. Med hjälp av information som fås inom ramen för dataskyddslagstiftningen från offentliga register kan man erbjuda medborgarna smidig och effektiv behandling av ärenden. Samtidigt är det viktigt att myndigheterna säkerställer trygg databehandling.

Exempel på kontrollfrågor

- Föreslås i lagförslaget insamling eller återanvändning av data?
- Finns det en nödvändig rättslig grund för insamling eller återanvändning av data?

- Har säker databehandling, inklusive skydd av personuppgifter, inkluderats i propositionen?

6) Användning av offentlig infrastruktur

Kort beskrivning

- Myndigheterna ska, i den omfattning som möjligt och ändamålsenligt, använda befintlig offentlig infrastruktur för att säkerställa största möjliga konsekvens mellan myndigheter. Därför ska lagstiftningen beakta möjligheterna att använda befintlig offentlig infrastruktur.

Exempel på kontrollfrågor

- Används befintlig gemensam infrastruktur?
- Används befintliga gemensamma processer?

7) Förebyggande av missbruk och fel

Kort beskrivning

- Vid utarbetande av lagstiftning ska möjligheten till senare övervakning och förebyggande av bedrägerier och fel beaktas. Lagstiftningen ska utformas så att den möjliggör effektiv användning av digitala lösningar i övervaknings-syften, till exempel genom att med hjälp av offentliga register möjliggöra övervakning av att uppgifter som lämnats in för behandling av ett ärende är korrekta. Samtidigt ska man utreda om den nya lagstiftningen öppnar nya möjligheter för bedrägerier och om möjligt, hur man kan planera ett övervakningsförfarande för hantering av dessa risker. Om personuppgifter behandlas i övervakningssyften ska detta ske inom ramen för dataskyddslagstiftningen och vid behov med rättslig befogenhet.

Exempel på kontrollfrågor

- Finns det någon rättslig befogenhet att samla in och behandla data från offentliga register osv. för att förebygga bedrägerier och fel?
- Har lagstiftningen utformats så att processkraven inte förhindrar effektiv användning av digitala lösningar i samband med övervakning?

Danmark finansministerium gav ut i maj 2021 en [rapport](#) där det bedömde sina åtgärder för att utarbeta lagstiftning som möjliggör digitalisering. Bedömningen har visat att åtgärderna har haft positiva effekter och att ministerierna har satt sig allt mer in i att utarbeta lagstiftning som möjliggör lagstiftning. Bedömningen visar emellertid också att det förekommer betydande utmaningar i vissa områden vad gäller anpassning av lagstiftningen så att den möjliggör digitalisering. Enligt rapporten är det mycket viktigt att komplettera ministeriernas kunskaper med utbildningar och handledningar som skraddarsys för relevanta målgrupper. Med hjälp av ständig utbildning och kunskapsökning kan ministerierna också bidra till att perspektiv som gäller lagstiftning som möjliggör digitalisering inte glöms bort också när författningar bereds.

Arbetsgruppen anser att det är viktigt att man också i Finland bedömer ifall digitalisering beaktas tillräckligt i lagberedningsanvisningar och utbildningar av lagberedare. I samband med arbetsgruppens utredningar har det kommit fram att bestämmelser ofta innehåller tanken om att saker ska göras på samma sätt som tidigare. I lagberedning bör man beakta digital verksamhet och framtidens möjligheter som fortfarande är okända. Vid utarbetandet av nya författningar och ändringar av författningar bör man granska rättsordningen som en helhet och beakta inte enbart Finlands men även EU:s mål inom digitalisering: författningarna ska gärna vara möjliggörande och människocentrerade. I samband med lagberedning bedöms i stor omfattning vilka effekter dess ikraftträdande har och i fråga om digitalisering bör man säkerställa i lagstiftningsberedningen att regleringen är teknikneutral.

Dessutom bör aktivt utnyttjande av internationella riktlinjer och EU-riktlinjer och erfarenheter från andra länder ingå i lagberedningsutbildning, och därmed bör material som gäller digitalisering ständigt uppdateras. Med tanke på fortsättningen finns det anledning att genomföra en mer omfattande internationell granskning och införa god praxis i lagberedningen också i Finland. Förutom de åtgärder som har genomförts i Danmark finns det anledning att också till exempel beakta [dokumentet "Better Regulation Guidelines"](#) som gavs ut av Europeiska kommissionen i november 2021 för kommissionens anställda och [dokumentet "Better Regulation Toolbox"](#) som hör ihop med [Guidelines-dokumentet](#) och som bland annat innehåller ett verktyg för lagberedning som främjar digitalisering ([TOOL #28. DIGITAL-READY POLICYMAKING](#)).

Till slut finns det anledning att också ta upp [statsrådets justitiekanslers](#) kommentar på justitieministeriets evenemang [Tulevaisuuskaus](#) ja oikeudenhoidon tulevaisuus (Framtidsöversikt och rättskipningens framtid). I kommentaren konstateras bland annat följande: "En regelbunden och systematisk författningsgenomgång av samhällets grundläggande lagstiftning för att trygga en aktuell och begriplig allmän lagstiftning som är lätt att tillämpa är mycket betydelsefull och ett nödvändigt mål i framtidsöversikten." Dessutom behandlades digitalisering: "Förutom samhällets grundläggande lagstiftning som

hör till justitieministeriets verksamhetsområde ansvarar även flera andra ministerier för den allmänna lagstiftning som är central för samhället. Därför ska statsrådet i stor omfattning ha som ett gemensamt mål att se till att den grundläggande lagstiftningen är aktuell. Alla ministerier bör på sina egna förvaltningsområden kunna genomföra återkommande utvärderingar och förbereda nödvändiga ändringar: Nu förblir detta arbete i hög grad ogjort, då dagsaktuella beredningsprojekt tar alla resurser. Likaså har justitieministeriets egen lagstiftning en mycket viktig position med tanke på samhällets kommande utveckling i flera olika livsområden, och digitalisering, och automatiskt beslutsfattande kan nämnas som ett exempel på detta.”

2.2 Man bör säkerställa att olika aktörers praktiska erfarenheter beaktas tillräckligt i beredning av ny lagstiftning

I feedback som arbetsgruppen fick och i olika samtal lyftes fram att ministerierna bör bättre känna till den praktiska verksamheten innan de inleder lagberedning, så att de lagar som bereds vid ministerier och som gäller den offentliga förvaltningens digitala tjänster ska fungera så bra som möjligt i praktiken.

I [anvisningen för hörande vid författningsberedning](#) beskrivs hörande vid författningsberedning. Anvisningens syfte är att stödja statsrådets lagberedare i hörande i författningsberedningsprocessen. I [anvisningen](#) konstateras i kapitel 2.2.1 i fråga om förberedelse att ”Vid förberedelsen sammanställs information om och synpunkter på målen för det aktuella ärendet. Dessutom görs en bedömning av om det behöver startas ett lagberedningsprojekt. Omfattningen av fasen beror på vilket slags projekt det är fråga om och hur mycket information det redan finns som underlag för beredningen. Vid förberedelse kan man och ofta lönar det sig också att höra intressentgrupper. Under förberedelsen ska man identifiera de myndigheter, sakkunniga och andra intressentgrupper som är centrala för ärendet. Att höra intressentgrupper och medborgare redan i förberedelsefasen underlättar till exempel kartläggningen av mål, behovet av reglering och medel som är alternativa för reglering samt deras effekter. Redan i förberedelsefasen kan man planera kommunikation och hörande särskilt i sådana fall där det är sannolikt att man kommer att inleda en lagberedningsprocess. Vid behov görs planeringen med kommunikationsexperter och bedöms vilken slags kommunikation lagprojektet i fråga behöver. Intressentgrupper ska höras om resultaten av förberedelsen, såsom bedömningspromemorian.”

Enligt arbetsgruppens åsikt bör praktiska aktörer aktivt tas med i beredningen av lagstiftning som gäller digitala tjänster i den offentliga förvaltningen och planeringen av

beredning redan i ett mycket tidigt skede. Med praktiska aktörer avses här en stor krets; myndigheter som utvecklar sina tjänster och deras samarbetspartner samt de som använder tjänster och organisationer som representerar dem. Praktiska aktörer har kunskaper om bra och dålig praxis, och det är särskilt viktigt att känna till dessa vid planeringen av författningsändringar eller nya författningar som påverkar den offentliga förvaltningens digitala tjänster. Engagemanget av praktiska aktörer i förberedelse av lagstiftning ska vara tillräckligt bred och omfattande.

2.3 Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid genomförande av ny lagstiftning

Av svar på enkäter som ordnades av arbetsgruppen samt annan tillgänglig information framgick tydligt att de som tillämpar lagstiftning behöver mer stöd än i nuläget för genomförande av lagstiftning som gäller digitala tjänster. Till exempel framgick det av de svar som gavs på uppföljningsenkäten om genomförandet av lagen om digitala tjänster 2022 samt den enkät som ordnades som stöd för förberedelse av utbildning som gällde lagen om digitala tjänster att myndigheter, som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om digitala tjänster, inte känner till de ansvarsområden och skyldigheter som ingår i 2 kap. i lagen om digitala tjänster och som gäller ordnande av digitala tjänster som det ansvar och de skyldigheter som gäller digitala tjänsters tillgänglighet i 3 kap. Också i övrigt framgick det av svaren att det förekommer oklarhet bland myndigheter i fråga om tillämpningsförhållanden mellan lagen om digitala tjänster och den övriga lagstiftningen särskilt vad gäller ansvar och skyldigheter i fråga om ordnande av digitala tjänster.

I 12.1 § i lagen om digitala tjänster föreskrivs att i fråga om digitala tjänsters tillgänglighet är tillsynsmyndigheten Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Enligt 12.2 § i lagen om digitala tjänster ska tillsynsmyndigheten ge allmänna anvisningar och allmän rådgivning om iakttagandet av de krav, fullgörandet av de skyldigheter och tillgodoseendet av de rättigheter som gäller digitala tjänsters tillgänglighet. Tillsyn av de ansvarsområden och skyldigheter som gäller ordnande av digitala tjänster som ingår i lagen om digitala tjänster genomförs av den allmänna laglighetsövervakningen och tillsynen av dess ansvar och skyldigheter hör inte till behörigheten av den tillsynsmyndighet som avses i lagen om digitala tjänster. I lagen om digitala tjänster eller andra lagar fastställs ingen separat annan instans som ger anvisningar eller rådgivning i fråga om ansvar och skyldigheter som gäller ordnande av digitala tjänster.

I samband med att lagen om digitala tjänster trädde i kraft 2019 ordnade finansministeriet några utbildningar av allmän karaktär om det ansvar och de skyldigheter som ordnade av digitala tjänster som ingår 2 kap. i lagen om digitala tjänster samt producerade eOppiva-utbildningen om dem. Dessutom producerade finansministeriet i samarbete med Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata till Suomidigi innehåll som är rekommendationer om nämnda ansvar och skyldigheter. På finansministeriets [webbplats](#) finns länkar till inspelningar av ovan nämnda utbildningar samt annat material som finansministeriet har tagit fram som stöd för genomförande av det ansvar och de skyldigheter som gäller ordnande av digitala tjänster.

[Processhandbok för lagberedningen](#) beskriver lagberedningens arbetskedan. Handboken har tagits fram särskilt för ministerier för planering, genomförande, uppföljning och bedömning av lagberedningsprocesser. I handboken konstateras i samband med det avsnitt som gäller genomförande av lagen (fri översättning från finska) att "Det ministerium som svarar för beredningen av en lag kan stödja genomförandet till exempel på följande sätt:

- förordningar och bestämmelser;
- anvisningar och rekommendationer;
- kommunikation och utnyttjande av media;
- utbildning och rådgivning; samt
- uppmuntran, till exempel erkännanden eller priser för goda prestationer."

Enligt arbetsgruppen bör det beredande ministeriet i en situation där man förnyar eller stiftar helt ny lagstiftning som gäller den offentliga förvaltningens digitala tjänster aktivt utnyttja de medel som beskrivs i processhandboken för lagberedning eller andra tillämpliga medel för att beskriva syftet med regleringen, tillämpningsområdet, innehållet samt tillämpningsförhållanden i anknytning till övrig lagstiftning för dem som tillämpar lagstiftningen. Enligt arbetsgruppens åsikt är detta särskilt viktigt när det är fråga om allmän lagstiftning som gäller den offentliga förvaltningens digitala tjänster och när man inte har föreskrivit om en separat instans som ger anvisningar och rådgivning som stöd för efterlevnad av regleringen. Såsom det framgår av den [lägesbild av lagstiftningen om digitala tjänster](#) som arbetsgruppen har utarbetat är enbart den allmänna lagstiftning som gäller den offentliga förvaltningens digitala tjänster splittrad i flera olika lagar, och till exempel i fråga om lagen om digitala tjänster har de som tillämpar lagen upplevt att det är svårt att definiera tillämpningsförhållandena mellan lagen om digitala tjänster och den övriga lagstiftningen.

Enligt arbetsgruppens uppfattning kan man utgående från de svar som gavs på ovan nämnda enkäter, annan information som var tillgänglig för arbetsgruppen samt det stora antalet deltagare i den utbildningsserie om lagen om digitala tjänster som ordnades av arbetsgruppen dra slutsatsen att särskilt i fråga om det ansvar och de skyldigheter som ingår i lagen om digitala tjänster och som gäller ordnande av digitala tjänster har åtgärderna för genomförande av lagen om digitala tjänster inte varit tillräckliga. Bland myndigheter, som omfattas av lagens tillämpningsområde, förekommer särskilt i fråga om det ansvar och de skyldigheter som gäller ordnande av digitala tjänster fortfarande stor okunskap om innehåller i lagen om digitala tjänster. Därför har genomförandet av det ansvar och de skyldigheter som är betydande med tanke på myndigheternas tillhandahållande av digitala tjänster inte nödvändigtvis lyckats på bästa möjliga sätt. Arbetsgruppen anser att det är viktigt att de ministerier, som till exempel har berett författningsändringar i fråga om genomförandet av den allmänna lagstiftning som gäller automatiserat beslutsfattande i anknytning till den offentliga förvaltningens digitala tjänster, aktivt och på olika sätt stöder dem som tillämpar lagstiftningen i genomförandet av författningar.

I kapitel 3 i denna slutrapport behandlas arbetsgruppens åsikter om hur man i fortsättningen bör stödja dem som tillämpar den lagstiftning som redan har trätt i kraft och som gäller den offentliga förvaltningens digitala tjänster.

3 Arbetsgruppens åsikter om stöd för tillämpning av den nuvarande lagstiftningen

3.1 Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid tillämpning av lagstiftningen om digitala tjänster

Såsom det konstateras ovan i underkapitel 2.3 utförs tillsyn av de skyldigheter som gäller ordnande av digitala tjänster som ingår i 2 kap. i lagen om digitala tjänster av den allmänna laglighetsövervakningen och i fråga om iakttagande av dessa skyldigheter fastställs ingen separat instans som ger anvisningar eller rådgivning i lagen om digitala tjänster eller någon annan lag. Utifrån de svar som gavs på arbetsgruppens enkäter samt annan information som var tillgänglig för arbetsgruppen verkar myndigheter, som omfattas av lagens tillämpningsområde, känna till mycket sämre de nämnda kraven än det ansvar och de skyldigheter som gäller tillgänglighet enligt lagen om digitala tjänster. Såsom konstateras ovan i underkapitel 1.2.5 ordnade arbetsgruppen tillsammans med Regionförvaltningsverket i Södra Finland under hösten 2022 en utbildningsserie, där man gick igenom hela innehållet i lagen om digitala tjänster. De diskussioner som fördes med deltagarna i utbildningsserien förstärkte arbetsgruppens uppfattning om att många myndigheter, som avses i lagen om digitala tjänster, främst har uppfattat att lagen om digitala tjänster är en lag som gäller digitala tjänsters tillgänglighet.

Ovan i kapitel 2.3 beskrivs vilket slags material som främst har tagits fram av finansministeriet som stöd för genomförandet av de krav som gäller ordnande av de digitala tjänster som ingår i 2 kap. i lagen om digitala tjänster före den utbildningsserie som ordnades av arbetsgruppen. Enligt arbetsgruppen hade det tagits fram rätt lite material och det beskrev innehållet i 2 kap. i lagen om digitala tjänster på en övre nivå. Av diskussioner som fördes i samband med den utbildningsserie som ordnades av arbetsgruppen framgick det att förutom att kraven i 2 kap. i lagen om digitala tjänster var rätt främmande för många deltagare, hade personerna inte nödvändigtvis kunskaper om var man kan få information om de krav som ingår i 2 kap. i lagen om digitala tjänster. En önskan som uttrycktes i fråga om denna utmaning var till exempel att man på webbplatsen tillganglighetskrav.fi, som upprätthålls av Regionförvaltningsverket i Södra Finland, ska hänvisa till de krav som ingår i 2 kap. i lagen om digitala tjänster och berätta var man kan läsa mer om dem.

Arbetsgruppen anser att det är mycket viktigt att man utöver uppföljning av genomförandet av lagen om digitala tjänster också fortsätter att stödja genomförandet av lagen efter arbetsgruppens mandatperiod. I regeringens proposition om lagen om digitala tjänster konstateras i fråga om propositionens mål (RP 60/2018 rd, s. 21) att "Det huvudsakliga målet för propositionen är att på det nationella planet fullgöra de skyldigheter som tillgänglighetsdirektivet medför när det gäller att främja webbplatsers och mobilapplikationers tillgänglighet och ordna tillsynen i anslutning till detta. - - Genom propositionen strävar man efter att förbättra kvaliteten på de digitala tjänsterna och på det sättet öka användningen av digitala tjänster särskilt inom den offentliga sektorn. Syftet med propositionen är särskilt att främja utvecklandet och tillhandahållandet av myndigheternas digitala tjänster. Propositionen innehåller bestämmelser om planering och tillhandahållande av myndigheternas digitala tjänster och om elektronisk identifiering i anknytning till användningen av tjänster. Syftet med de bestämmelser som gäller myndigheter i 2 kap. i det första lagförslag som föreslås är att främja digitala tjänsters användarvänlighet, kvalitet, tillgång, informationssäkerhet och deras enhetliga genomförande. --"Lagen om digitala tjänster har därmed som helhet en betydande roll i ordnandet av den offentliga förvaltningens digitala tjänster och främjande av elektronisk kommunikation". Enligt arbetsgruppen ska genomförandet av lagen om digitala tjänster stödjas för att säkerställa att de mål som fastställs för lagen om digitala tjänster genomförs i praktiken.

Såsom ovan konstateras fastställs i lagen om digitala tjänster eller andra lagar ingen separat annan instans som ger anvisningar eller rådgivning i fråga om de krav som gäller ordnande av digitala tjänster. Då lagen om digitala tjänster trädde i kraft producerade Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för webbplatsen [Suomidigi](#), som upprätthålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, rekommendationer om tillämpningen av de krav som gäller ordnandet av digitala tjänster som ingår i lagen om digitala tjänster. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas roll som en instans som ger rekommendationer angående lagen om digitala tjänster är enligt arbetsgruppens uppfattning emellertid inte tydlig i alla avseenden. Enligt arbetsgruppens åsikt skulle webbplatsen Suomidigi fortfarande utvecklas i fråga om de krav som gäller ordnandet av digitala tjänster som ingår i lagen om digitala tjänster genom att ge ut på webbplatsen till exempel träd-diagram och andra innehåll som stöder tillämpning av lagen. Det är emellertid oklart vilken instans som skulle kunna producera sådant innehåll i fortsättningen.

Längre ner i slutrapporten i kapitel 4.8.2 har arbetsgruppen bedömt behovet av att ändra lagen om digitala tjänster i fråga om man för att genomföra kraven i 2 kap. i lagen om digitala tjänster bör föreskriva om en motsvarande instans som ger anvisningar och rådgivning som i anknytning till genomförandet av tillgänglighetskraven. Arbetsgruppen anser emellertid att det är ett minimikrav att det också i fortsättningen ordnas behövliga utbildningar för de myndigheter som avses i lagen om digitala tjänster samt att man producerar

stödmaterial särskilt som stöd för genomförandet av de krav som gäller ordnande av digitalt stöd enligt 2 kap. i lagen om digitala tjänster. Då man tar fram kommande utbildningar och stödmaterial är det bra att förutom lagen om digitala tjänster även beakta övrig lagstiftning som gäller digitala tjänster inom den offentliga förvaltningen (jfr [lägesbilden av lagstiftningen om digitalisering](#) som tagits fram av arbetsgruppen), eftersom de utmaningar som gäller tillämpning av den lagstiftning som handlar om digitala tjänster inom den offentliga förvaltningen inte endast gäller lagen om digitala tjänster. I följande kapitel behandlar vi frågor och behov som gäller stöd för tillämpning av dataskyddslagstiftningen i digitala tjänster inom den offentliga förvaltningen.

3.2 Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid tillämpning av dataskyddslagstiftningen

3.2.1 Beskrivning av nuläget

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679, den allmänna dataskyddsförordningen, är en allmän förordning som gäller skydd av personuppgifter. Dataskyddsförordningen kompletteras och preciseras av den nationella dataskyddslagen (1050/2018). Brottmål omfattas av en separat allmän lag om dataskydd, och arbetsgruppen har inte granskat den i sitt arbete. Inom tillämpningsområdet för den allmänna dataskyddsförordningen kan nationell lagstiftning som gäller behandling av personuppgifter endast utfärdas inom de ramar som det nationella handlingsutrymmet i dataskyddsförordningen anger. Speciallagstiftning som gäller behandling av personuppgifter ska dessutom enligt den reviderade praxisen för tolkning av grundlagen reserveras för situationer då den är nödvändig för att tillgodose skyddet för personuppgifter (GrUU 14/2018 rd, s. 3). I Finland finns det mycket speciallagstiftning som innehåller reglering som gäller behandling av personuppgifter. På behandling av personuppgifter tillämpas dessutom till exempel lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen, 621/1999) samt arkivlagen (831/1994).

En rättslig grund som möjliggör behandling kan enligt artikel 6.1 a i dataskyddsförordningen vara att den registrerade lämnar sitt samtycke till att dennes personuppgifter behandlas för ett eller flera specifika ändamål. Det är viktigt att observera att regleringen som gäller samtycke är direkt tillämplig rätt som inte omfattar något nationellt handlingsutrymme. I artikel 7 i dataskyddsförordningen föreskrivs om förutsättningarna för samtycke. Enligt artikeln i fråga ska den personuppgiftsansvarige kunna visa att den registrerade har samtyckt till behandling av sina personuppgifter för respektive användningsändamål. Begäran om samtycke ska vara entydig och specificerad. Samtycket ska även

kunna återkallas när som helst och lika enkelt som det kan ges, och uppgifterna ska vara nödvändiga även då användningen av dem baserar sig på samtycke. I stycke 42 i dataskyddsförordningens ingress föreskrivs att för att samtycket ska vara informerat bör den registrerade känna till åtminstone den personuppgiftsansvariges identitet och syftet med den behandling för vilken personuppgifterna är avsedda. Samtycke bör inte betraktas som frivilligt om den registrerade inte har någon genuin eller fri valmöjlighet eller inte utan problem kan vägra eller ta tillbaka sitt samtycke. I artikel 8 föreskrivs om förutsättningar för barns samtycke (se även stycke 38 i förordningens ingress och 5 § i dataskyddslagen).

Med samtycke kan avses ett samtycke som grund för behandling av personuppgifter i enlighet med den allmänna dataskyddsförordningen. Med samtycke kan även avses en skyddsåtgärd i anknytning till behandling av personuppgifter i enlighet med dataskyddsförordningen, som det till exempel föreskrivs i lagstiftningen om Coronablinkern. Bestämmelser om samtycke har också kunnat utfärdas i den nationella lagstiftningen redan innan dataskyddsförordningen trädde i kraft. Till exempel i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (lagen om elektronisk kommunikation, 13/2003) föreskrivs det om samtycke i samband med delgivning, och i offentlighetslagen föreskrivs det bland annat om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter med partens samtycke.

Till exempel enligt 9 d § i lagen om nationella studie- och examensregister (884/2017) ska en huvudman för en läroanstalt enligt lagen om fritt bildningsarbete i fråga om sina studerande som avses i momentet föra in utbildningsuppgifter i informationsresursen, om huvudmannen har beslutat erbjuda sig att föra in uppgifterna i informationsresursen för de studerande som deltar i utbildningen och den studerande samtycker till att uppgifterna förs in. Enligt motiveringarna till paragrafen används termen samtycke för studerandens viljeyttring som krävs för införandet av uppgifterna, men lagenligheten i behandlingen avses inte bli bedömd utifrån artikel 6.1 a i dataskyddsförordningen och artikel 7 i förordningen avses inte bli tillämplad. Samtycket som personen ger avses fungera som skyddsåtgärd vid behandlingen av personuppgifter. Bestämmelser om hur samtycke ges och återtas samt hur man säkerställer att samtycket är äkta och har getts frivilligt ingår i 2 mom.

Enligt 9.1 artikel i dataskyddsförordningen behandling av personuppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter i princip förbjuden. Med uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter hör personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening. Även behandling av genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning är förbjuden. Behandling av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter tillåts emellertid separat i situationer som föreskrivs i artikel 9.2. Vid behandling av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter ska

behandlingen ha både den rättsliga grund som avses i 6.1 artikel och den grund för avvikelser från behandling som avses i artikel 9.2. Artikel 9.2.a i dataskyddsförordningen möjliggör till exempel behandling av uppgifter om hälsotillstånd om den registrerade uttryckligen har lämnat sitt samtycke till behandlingen av dessa personuppgifter för ett eller flera specifika ändamål, utom då unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt föreskriver att förbudet i punkt 1 inte kan upphävas av den registrerade. Behandling av uppgifter om hälsotillstånd kan också vara möjlig i andra situationer som avses i artikel 9.2.

3.2.2 Feedback till arbetsgruppen

Arbetsgruppen gjordes medveten om utmaningar som gäller dataskydd inom tjänsteutvecklingen. Dataskyddsförordningen ansågs utgöra hinder för tjänsteutvecklingen, och därför ansåg arbetsgruppen att det var nödvändigt att beskriva bakgrunden till och uppfattningar om behandlingen av personuppgifter i myndighetsverksamhet. Frågan behandlades också med tanke på om det med kundens samtycke är möjligt att erbjuda tjänster och eventuellt även behandla uppgifter som gäller kunden. Enligt feedback är tolkning som gäller dataskyddslagstiftningens och speciallagstiftningens interoperabilitet svår. Till exempel ställs följande frågor i samband med tjänsteutveckling: När kan man använda rättslig förpliktelse, allmänt intresse, samtycke eller berättigat intresse som rättslig grund för användningen av uppgifter. Dessutom önskas nationella specialvillkor för ändring av lagstiftningstolkningar så att de i större omfattning stöder digitalisering och en mer möjliggörande tolkning för Finland, eftersom arbetsgruppen fick feedback som ansåg att Finland har tolkat dataskyddsförordningen striktare än många andra länder. Till exempel gav de som inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde genomför lagstiftningen feedback att det är svårt att utveckla digitala lösningar eftersom man är ovetande om och osäker på hur den omfattande lagstiftningen om behandling av personuppgifter bör tolkas. Ett konkret exempel är till exempel beredning av lagstiftningen om Coronablinkern. Många länder utgick från att de uppgifter som behandlades inte är personuppgifter. I detta fall hade Finland rätt, men i många länder föreskrevs det nödvändigtvis inte ens om detta (eller åtminstone inte så välavgränsat som i Finland). Enligt feedbacken förekommer det oklara tolkningar också i följande frågor: Utnyttjande av uppgifter och beviljande av tillstånd (lagar och etik), skillnader mellan fallen (varvid man inte kan dela vidare uppgifter baserat på ett tillstånd) och osäker lagstiftning i fråga om hur data kan användas lagligt.

I feedbacken togs upp ändringen av författningar som gäller dataskydd och brist på prejudikat, anvisningar och bindande tolkningar. Dessutom önskades handledning om villkoren för användningen av internationella aktörers molntjänster (efter Schrems II). I fråga om den offentliga sektorn önskades entydiga riktlinjer. Den finskspråkiga översättningen av dataskyddsförordningen togs upp som en orsak till utvecklingen av den nuvarande

situationen. Översättningen ansågs vara bristfällig bland annat vad gäller definitioner från den tidigare personuppgiftslagen, såsom i fråga om 'rekisteri' (register) och 'rekisterinpitäjä' (personuppgiftsansvarig). Oro uttrycktes över om dessa tankar och tolkningar håller fast vid gammal praxis och inte ger rum för nya tolkningar och om Finland och EU tolkar personuppgifter på olika sätt. Enligt feedback som har getts till arbetsgruppen i enkäter och diskussioner har man upplevt att tolkningen av dataskyddslagstiftningen är utmanande i samband med tjänsteutveckling. Önskan är också att i fråga om myndigheter som utvecklar tjänster att ändra dataombudsmannens roll till att ge förutseende rådgivning, vilket anses vara till hjälp vid tjänsteutvecklingen.

I feedback till arbetsgruppen har en del av speciallagstiftningen ansetts vara otydlig i förhållande till dataskyddslagstiftningen. I oklara situationer anses det att man inte kan ta risker och därför utvecklar man "för säkerhets skull" inte elektronisk service. Enligt feedbacken är regleringen särskilt otydlig inom social- och hälsovårdssektorn och inom vård av patienter, liksom även inom bildningssektorn och markanvändning. Den nuvarande inskrivningen om samtycke i offentlighetslagen är enligt feedback till arbetsgruppen ett exempel på nuvarande bestämmelser som orsakar osäkerhet i fråga om tolkning. Då [offentlighetslagen reformeras](#) blir kanske detta också tydligare.

3.2.3 Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar

I feedbacken togs upp flera frågor om tillämpning och tolkning av dataskyddslagstiftningen och speciallagstiftningen, och särskilt för dessa önskas anvisningar som stöder tolkningen. Arbetsgruppen har mot bakgrund av feedbacken fått uppfattningen att det förekommer bristfälliga kunskaper om dataombudsmannens uppgifter. Inte heller kunskaperna om att det finns anvisningar som stöd för tolkning av dataskyddslagstiftningen är tillräckliga. Det finns anledning att främja kunskaperna om dataombudsmannens avgöranden och vanliga frågor med svar och å andra sidan om Europeiska dataskyddsstyrelsens råd. Det är också viktigt att observera det pågående projektet av [DigiFinland](#) vars syfte är att påskynda den offentliga förvaltningens molnövergång genom att minska och avlägsna risker som gäller dataskydd i molntjänster. Dessutom är syftet att ta fram avtalsvillkor som kan förenas med den offentliga förvaltningens krav. Detta genomförs i [PilviTie-utvecklingsprojektet](#).

Enligt arbetsgruppens uppgifter har den finskspråkiga versionen av dataskyddsförordningen justerats nyligen, och detta kan för sin del vara till hjälp vid utmaningar som gäller definitioner. Bland annat 'rekisteri' (register) och 'rekisterinpitäjä' (personuppgiftsansvarig) är termer som har använts avsiktligt i den finskspråkiga versionen. Feedbacken har emellertid tagits upp ovan, ifall man vill närmare utreda frågan. I dataskyddsförordningen

föreskrivs om dataombudsmannens uppgifter och en av de viktigaste uppgifterna är att övervaka iakttagande av lagar som gäller behandling av personuppgifter. Om dataombudsmannen i samband med utvecklingen av tjänster skulle delta i rådgivning som gäller behandling av personuppgifter annars än på en allmän nivå, skulle detta orsaka problem för tillsyn som sker i efterhand.

Enligt arbetsgruppens uppfattning skulle man genom effektivare delning av information och enhetliga tolkningar kunna uppnå önskat resultat som stöd för den praktiska utvecklingen. Det finns också anledning att diskutera nödvändigheten av olika dataskyddsnätverk när sådana inte ännu är tillgängliga. Man ska även beakta [Europeiska unionens domstol](#) som en instans som gör slutliga tolkningar av förordningens innehåll (bland annat i samband med lagberedning). Å andra sidan samarbetar tillsynsmyndigheter på EU-nivå och man har redan tagit fram flera anvisningar som stöd för tillämpning av dataskyddsförordningen inom ramen för samarbetet. I feedback till arbetsgruppen framfördes att Finlands tolkningar om dataskyddsförordningen är striktare än i de övriga EU-länderna. Därmed har man också diskuterat utifrån ovan beskriven feedback och diskussioner om tolkningen av dataskyddsförordningen är striktare i Finland än i andra EU-länder och vad detta kan bero på. Kan riktlinjen som känns strängare bero till exempel på grundlagsutskottets ställningstagande i förhållande till med vilken exakthet man ska föreskriva särskilt om behandlingen av personuppgifter som till sin natur är särskilt känsliga? I detta sammanhang bör påpekas att enligt sina utlåtanden tar grundlagsutskottet inte ställning till EU-rättens materiella innehåll. Även om det har framförts att Finland tolkar förordningen striktare har man även gjort annorlunda observationer: I samarbete mellan nordiska skatteförvaltningar har man observerat att man till exempel förhåller sig mer försiktigt till användningen av molntjänster i de övriga nordiska länderna än i Finland. Försiktigheten gäller både tjänsteplattformar och kommunikationsmedel och beror delvis på det osäkra rättsläget i fråga om risker vid internationella dataöverföringar.

Lagstiftningsmässigt skulle det kanske också finnas anledning att kartlägga och förtydliga speciallagstiftningen enligt förvaltningsområden, eftersom speciallagstiftningen enligt feedback har orsakat tolkningssvårigheter, särskilt inom kommunsektorn. Här ska man beakta att utgångspunkten är att man inom tillämpningsområdet för dataskyddsförordningen ska undvika speciallagstiftning och begränsa den till det som är nödvändigt. Det finns ett särskilt stort behov av en kartläggning av bestämmelserna i speciallagstiftningen om att få och att utlämna information (i likhet med att lämna ett straffregisterutdrag vid upphandlingar), denna helhet behandlas nedan i underkapitel 4.5 om rätt att få information.

Arbetsgruppen tar upp en faktor som gäller utmaningar för dataskyddet: kunskaperna hos dem som tillämpar lagstiftningen. En stor del av de krav som ingår i EU:s dataskyddslagstiftning ingick redan i den upphävda personuppgiftslagen. Dataskyddsförordningens

reglering är emellertid mer detaljerad och innehåller till exempel uttryckliga krav på dataskydd som standard och inbyggt dataskydd samt skyldigheten för den personuppgiftsansvarige att visa att den fullgör sina skyldigheter. Det verkar som att kunskaperna eller medvetenheten om kraven i dataskyddslagstiftningen inte har varit tillräckliga i alla avseenden. [Europeiska dataskyddsstyrelsen](#) och [dataombudsmannens byrå](#) erbjuder också anvisningar och råd till exempel på sina webbplatser, vilket de som har gett feedback kanske inte har varit medvetna om. Man kan använda samråd med dataombudsmannen också som en del av lagberedningen. Även handboken [Lainkirjoittajan opas](#), som har tagits fram av justitieministeriet, och statsförvaltningens gemensamma virtuella skrivbord Kampus, där man har samlat ett skrivbord för lagberedare för att även styra beredning av dataskyddsärenden, ger stöd vid lagberedning med anknytning till dataskydd. Till den del som det är fråga om överföring av personuppgifter till tredjeländer eller internationella organisationer, innehåller dataskyddsförordningen även mekanismer för säkerställande av tillräckligt dataskydd, till vilka hör till exempel bindande avtal eller arrangemang mellan personuppgiftsansvariga, för vilka det gavs ut standardavtalsklausuler under sommaren 2021 (kommissionens genomförandebeslut).

Snabb digital utveckling påverkar kunskaper. Arbetsgruppen anser att samarbete mellan olika organisationer är det effektivaste sättet att främja tjänsteutveckling. I samarbete skulle man kunna diskutera nationella tolkningar och utbyta kunskaper. Vid behov skulle man också kunna ta med de övriga nordiska länderna och samarbeta med dem angående EU-reglering redan i beredningsskedet (och identifiera att man endast har en liten inverkan på dataskyddslagstiftningen) och man skulle för sin del kunna påverka för att underlätta nationell tillämpning. Arbetsgruppen rekommenderar också utnyttjande och delning av god praxis och lösningar som primär åtgärd: Till exempel har Skatteförvaltningen kommit fram till lösningar som andra organisationer inom den offentliga förvaltningen kan dra nytta av.

Det finns även anledning att identifiera och erkänna att beaktande av dataskydd i tjänsteutveckling förutsätter arbete. Enligt dataskyddsförordningen ska behandling av personuppgifter planeras och dokumenteras, och man ska identifiera riskerna med behandlingen. Särskilt vid användning av ny teknik och utnyttjande av analys skulle det kunna vara effektivare att försöka utnyttja riskbedömningar som har genomförts i andra organisationer och i synnerhet sådana skyddsåtgärder som minskar risken. Att myndigheten skulle ge förhandsavgöranden skulle inte nödvändigtvis lösa problem som gäller tillämpning. Dataskyddsförordningen förutsätter förhandssamråd med dataombudsmannen, om behandling med hög risk införs. Å andra sidan finns det anledning att i fråga om dataskydd beakta att användarnas förtroende för tjänster uppstår då man i digitala tjänster tryggar behandlingen av personuppgifter enligt dataskyddsregleringen och därmed uppnås en bättre användningsgrad av tjänster. Ett konkret exempel på detta

är applikationen Coronablinkern, där ett centralt element för genomförandet var att medborgarna litade på applikationens dataskydd.

Enligt arbetsgruppens uppfattning har det utvecklats en egen yrkeskår kring dataskyddsförordningen också utanför den offentliga förvaltningen. Då kan instanser, som nödvändigtvis inte har kännedom om verksamhetsmiljön eller den lagstiftning som gäller för verksamhetsområdet, erbjuda lösningar på den offentliga förvaltningens utmaningar som behandlas i detta underkapitel. Olika alternativa verksamhetsmodeller är inte alltid allmänt förenliga i sådana situationer och arbetsgruppen ser också att ett rikligt utbud är utmaningen vid tillhandahållandet av olika slags lösningar. Kunskaper och kännedom om verksamhetsmiljön har en central roll då lösningar utnyttjas. Arbetsgruppen anser inte att dataskyddsförordningen egentligen förbjuder tjänsteutveckling, men förordningen innehåller förutsättningar som ska uppfyllas då elektronisk service utvecklas. Enligt feedback verkar diskussionen kretsa mer kring begränsningar än möjligheter. Vad gäller genomförande är risktagande ofta inte ett alternativ och ibland kan man också behöva en lagändring inom speciallagstiftningen, så att man kan avancera inom tjänsteutvecklingen.

En del teman som ofta kom upp i feedback till arbetsgruppen var möjligheten till digital kommunikation som baseras på samtycke. Därför ville man beskriva närmare författningsbakgrunden, eftersom den ansågs ha en viktig roll i att främja digitaliseringen. När målläget för prognostisering och eliminering av ärendehanteringsbehovet beaktas, kan ett samtycke som en individ gett i ett elektroniskt myndighetsärende ha stor betydelse särskilt i samband med behandling av personuppgifter som ofta sker bakom uträttandet av ärenden. I arbetsgruppen ansågs samtycke vara ett sätt, men inte det enda sättet, att möjliggöra förutseende verksamhet.

Samtycke kan i princip inte utgöra en rättslig grund för behandling av personuppgifter då en myndighet behandlar personuppgifter. Då en myndighet sköter sina lagstadgade uppgifter och samtidigt behandlar personuppgifter, föreskrivs i lagstiftningen även om behandlingen av personuppgifter. Samtycke kan emellertid i vissa situationer utgå från lagstiftning särskilt i fråga om enskilda myndigheters åtgärder, såsom till exempel föreskrivs om delgivning i lagen om elektronisk kommunikation. Enligt arbetsgruppens uppfattning skulle samtycke till elektronisk kommunikation över huvud taget utnyttjas om det anses vara nödvändigt i eventuella fortsatta utredningar för att utvidga digital kommunikation. Dessutom ska beaktas att enligt lagen om digitala tjänster ska myndigheten ge alla en möjlighet att uträtta ärenden med hjälp av digitala tjänster samt ge tydlig information om hur var och en elektroniskt kan sköta sina ärenden hos myndigheterna. I fortsatta utredningar finns det anledning att myndighets specifikt utreda och specificera till vilka alla saker samtycket tänker användas. Ovan har man gått igenom frågan främst ur perspektivet om samtycke kan utgöra en grund för behandling av personuppgifter eller om det till exempel är en skyddsåtgärd. Samtycke kan inte användas till att avstå från

mycket centrala rättigheter, men i förvaltningsärenden finns det situationer där man skulle kunna ge samtycke till elektronisk verksamhet. Samtycke som rättslig grund för behandlingen innebär inte att man avstår från den registrerades rättigheter som gäller data-skydd. Till exempel har man i Kuopio bett om [en persons samtycke till elektronisk kommunikation](#) i offentliga social- och hälsovårdstjänster och detta ska inte blandas ihop med samtycke till behandling av personuppgifter. Myndigheterna bör också kartlägga situationer som gäller deras verksamhetsområde i fråga om samtycke och skilja mellan behandling av personuppgifter samt elektronisk kommunikation då de digitaliserar sina tjänster. Karakterisering av ärenden enligt förvaltningsområden anses vara nödvändigt så att myndigheterna vid behov kan främja digitalisering baserat på samtycke.

3.3 Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning på ett tillräckligt sätt delar åsikter om god och dålig praxis

I feedback till arbetsgruppen och diskussioner med olika instanser lyftes tydligt fram att de som tillämpar lagstiftning har ett behov och en vilja att dela med sig av erfarenheter och god praxis med andra som tillämpar lagstiftning. *Arbetsgruppen har haft som mål att sammanställa god och dålig tolkningspraxis som gäller utveckling av organisationers digitala tjänster i den offentliga förvaltningen och lagstiftningslösningar i den handbok som följer som bilaga till rapporten.* Arbetsgruppen identifierar emellertid att behovet av att dela god och dålig praxis och dialog mellan dem som tillämpar lagstiftning är betydligt mer omfattande än en sådan enskild åtgärd.

Därmed bör man också uppmuntra dem som tillämpar lagstiftning som gäller digitala tjänster till att diskutera och dela information om tolkningar som gäller lagstiftningen, lösningar som gäller digitala tjänster samt god och dålig praxis. Många som tillämpar lagstiftning funderar över samma frågor, varvid verksamheten skulle kunna bli effektivare allt eftersom man aktivt delar information.

4 Arbetsgruppens åsikter om behoven av att bedöma den nuvarande lagstiftningen

4.1 Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att främja digital kommunikation

Arbetsgruppens syfte har varit att diskutera åtgärder som avviker från nuläget för att främja digitalisering. Vad gäller dessa förslag är det bra att observera att syftet med dem är att inleda diskussion, eftersom man har sett att det är viktigt att identifiera olika alternativ för att underlätta den nuvarande situationen och lyfta fram dem samtidigt som man är medveten om att förslagen behöver utredas mer. Servicehelheterna för livshändelser i den digitala kompassen (innehåller även affärsverksamhetshändelser) utmanar oss till att tänka och agera på ett nytt sätt. I denna rapport har vi velat öppna nya perspektiv på att sköta ärenden i framtiden. Digitalisering som standard anses innebära lagstiftningsmässigt att en elektronisk handling jämförs med en handling i pappersformat, när det är fråga om dess skriftliga form. Samtidigt främjas en ändring av tanke- och verksamhetsmodellen, där det primära sättet att uträtta ärenden är elektroniskt och först det sekundära sättet innebär att ärenden utträttas i pappersformat. Om termen skriftlig/pappersformat ändras bör man beakta att den nya termen eventuellt är neutral så att den inte hindrar utträttande av ärenden i pappersformat, men främst skulle styra till det elektroniska tillvägagångssättet.

Arbetsgruppen granskade förpliktande till elektronisk kommunikation ur både företagens och medborgarnas perspektiv utifrån en [utredning av Kalle Määttä](#) och såg inte behov av en närmare utredning av förpliktandet. En motivering till att utesluta detta var även Finlands utkast till den digitala kompassen och dess mål att tillhandahålla människocentrerade offentliga tjänster, där tjänsterna genomförs som livshändelsestjänstehelheter och man utnyttjar förutsägelse samt automatisering, varvid behovet av att uträtta ärenden blir lättare, eller till och med försvinner. Arbetsgruppen anser att om man hade utrett närmare förpliktande, skulle man ha fokuserat för mycket på digitalisering av nuläget (ärende och behov av att uträtta ärende åt gången) och uppnåendet av målläget för den digitala kompassen före 2030 skulle därför ha kunnat äventyras. Därmed fokuserade arbetsgruppen på att granska möjliggörande av målläget för den digitala kompassen.

Det har redan länge varit möjligt att uträtta ärenden digitalt hos myndigheter. På sida 21 i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (RP 17/2002 rd) anges att propositionens mål är att främja elektronisk kommunikation, men man förpliktar inte till att ordna elektronisk service. Lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (lagen om digitala tjänster, 306/2019) medförde åter för myndigheter skyldigheten att tillhandahålla elektronisk kommunikation, men även denna rapport visar att det fortfarande återstår mycket arbete. Om digital kommunikation är standardsättet att agera skulle myndigheter utveckla sina tjänster mer aktivt än i nuläget och skulle de främja ett elektroniskt tillvägagångssätt modigare? Feedback till arbetsgruppen visar att tolkningsmässiga oklarheter och resursfördelning utgör de största utmaningarna för att erbjuda digitala tjänster, varvid digital kommunikation som standard skulle enligt arbetsgruppens uppfattning avlägsna åtminstone tolkningsmässiga oklarheter. Med en sådan lösning skulle de som tillämpar lagstiftningen inte behöva fundera över om något kan digitaliseras, utan ett digitalt tillvägagångssätt skulle vara godkänt som standard.

”Duger en skriftlig handling när man har föreskrivit om skriftligt format?” Enligt feedbacken förekommer det oklarhet, dvs. man är inte alltid säker på om man kan tillhandahålla en digital tjänst. Hantering av författningar vad gäller det stora antalet allmänna lagar och speciallagstiftning försvårar tillämpningen. För närvarande föreskrivs i förvaltningslagen om skriftlig form vad gäller anhängiggörande, beslutets form, omprövning, klagan och delgivning (19 §, 43 §, 49 d §, 53 a §, 60 § ja 61 §). Vid anhängiggörande och behandling av ärenden uppfyller också elektroniska dokument som sänts till en myndighet kravet på skriftlig form (lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet 9 § 1 mom.). Standardvärdet, dvs. digital verksamhet, skulle också kunna synas brett i lagstiftningen och tydligare redan på termnivå, varvid dess tillåtlighet skulle vara tydlig också för dem som tillämpar lagstiftning. I nuläget gör den splittrade lagstiftningen det svårare att uppfatta helheten, vilket beskrivs i underkapitel 4.6.2. Därmed föreslås i förslaget till ändring att man ska utreda alternativet att lagstiftningens termer ändras till att stödja digitalisering. Ett alternativ är också att man redan i förvaltningslagen konstaterar att den elektroniska formen motsvarar det som föreskrivs i lagen om skriftlig form.

I målläget är digitalisering ett standardsätt att sköta ärenden och det nya normala, varvid man inte skulle behöva separat förplikta till detta. Förutseende, automatisering och lätt skötsel av ärenden gör sitt, bara lagstiftningen möjliggör detta. Även om man kan identifiera och erkänna att digital myndighetskommunikation är standarden för tillvägagångssättet, ska man även beakta alternativa sätt att sköta ärenden. Målet skulle därmed vara att det är möjligt att sköta myndighetsärenden med hjälp av digital service eller per telefon, under besök och/eller genom posttjänster. Arbetsgruppen har utifrån den feedback som den har fått kommit fram till att det inte finns något behov av att med hjälp av lagstiftningen upprätthålla andra alternativ. De ovan nämnda sätten att sköta ärenden skulle vara

tillräckliga alternativ tills den offentliga förvaltningen fungerar ännu mer människocentrerat, så att det till exempel vore möjligt att styra e-postkommunikation, som beskrivs närmare nedan i underkapitel 4.8.2, till ärendetjänster. Koncentration av resurser till utveckling av uträttande av ärenden till exempel i stället för behandling av e-post skulle vara en nyttig satsning för framtiden. Arbetsgruppen anser att det inte finns något hinder för att digital kommunikation skulle vara standard inom förvaltningen.

Enligt arbetsgruppen ska man även lyfta fram diskussioner om hur pass detaljerat man behöver föreskriva om tillvägagångssättet. Skulle det räcka med att föreskriva om resultatet och ge mer frihet än i nuläget för genomförandet. Med digital kommunikation avses inte enbart att kommunikationsbehov i nuläget sänds elektroniskt. Framtidens utvecklingstrend är livshändelseorienterad utveckling och människocentrerad verksamhet, och med tanke på helheten bör man tänka på resultatet, "vad kunden behöver", och vad man kan koppla kring behovet med hjälp av automatisering. Livshändelserna omfattar emellertid inte alla behov av att utträta ärenden och därför kan man fokusera enbart på dem; när man identifierar livshändelser och separata behov av att utträta ärenden, är det viktigt att tänka på helheten och det bästa sättet att sköta ärende med tanke på resultatet.

4.2 Man bör bedöma stiftande av elektronisk delgivning till det primära sättet att ta emot delgivningar

4.2.1 Beskrivning av nuläget

Enligt 21 § 2 mom. i grundlagen tryggas allas rätt att få motiverade beslut och rätt att söka ändring genom lag. Allmänna bestämmelser om delgivning av förvaltningsbeslut står i 9 kap. i förvaltningslagen. Delgivning har betydande rättsverkningar: tiden för sökande av ändring av beslutet samt till slut då beslutet vinner laga kraft är kopplade till delgivning. 9 kap. i förvaltningslagen (434/2003) innehåller allmänna bestämmelser om delgivning. Enligt 54 § i förvaltningslagen ska ett beslut som en myndighet har fattat av myndigheten utan dröjsmål delges en part och andra kända som har rätt att begära omprövning av beslutet eller att överklaga det genom besvär. Enligt samma paragraf delges en handling i original eller kopia. I 55 § i lagen föreskrivs om delgivningssätten som är vanlig, bevislig eller offentlig delgivning. Närmare bestämmelser om delgivning med privatpersoner, sammanslutningar, stiftelser, dödsbon och konkursbon samt med myndigheter finns i lagens paragrafer 56, 57 och 58.

I 10 § i förvaltningslagen föreskrivs om förfarandet vid delgivning. Vanlig delgivning (59 §) sker per post genom brev till mottagaren, bevislig delgivning (60 §) verkställs per post mot mottagningsbevis om den gäller ett förpliktande beslut och tiden för sökande av ändring

eller någon annan tidsfrist som påverkar mottagarens rätt börjar löpa från det att beslutet delgavs. Mottagningsbevis kan användas också i de fall där det av andra skäl är nödvändigt för att trygga en parts rättigheter. En handling kan också överlämnas till delgivningens mottagare eller dennes företrädare. Om en myndighet anser att det finns skäl till det, kan delgivning verkställas som stämningsdelgivning. I 61 § i kapitlet föreskrivs om mellanhandsdelgivning i situationer där om mottagaren av en bevislig delgivning eller dennes företrädare inte nås. I 62–62 b § i lagen föreskrivs om offentlig delgivning, offentlig kungörelse samt publicering av uppgifter vid verkställande av offentlig delgivning och offentlig kungörelse. I 63 § föreskrivs om delgivning till utlandet.

Lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003, lagen om elektronisk kommunikation) kompletterar förvaltningslagens bestämmelser om delgivning. 4 kap. 18 § i lagen om elektronisk kommunikation lyder som följer: *"En handling som enligt lag ska sändas med post mot mottagningsbevis eller delges bevisligen på annat sätt får med partens samtycke delges också som ett elektroniskt meddelande, dock inte per telefax eller på därmed jämförbart sätt. Myndigheten ska då meddela att parten eller dennes företrädare kan hämta handlingen från en av myndigheten anvisad server, databas eller någon annan fil. Parten eller dennes företrädare ska identifiera sig när handlingen hämtas. Vid identifieringen ska då användas en identifieringsteknik som är datatekniskt tillförlitlig och bevislig. En handling anses ha delgivits när den har hämtats från den länk som myndigheten anvisat enligt 1 mom. Om handlingen inte har hämtats inom sju dagar från myndighetens meddelande, iakttas vid delgivningen vad som annanstans i lag föreskrivs om delgivning."* I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (17/2002) konstateras att den elektroniska delgivningen kan ersätta annan enskild eller offentlig delgivning till en enskild mottagare. Som en allmän bestämmelse skulle den inte ersätta de bestämmelser som möjliggör delgivning av beslut också som telekopia med kundens uttryckliga samtycke eller utan det. Enligt förarbetet har man även bevarat i förslaget den utgångspunkt enligt vilken en myndighet inte kan ensidigt besluta om användning av elektronisk delgivning. Enligt 19 § i lagen om elektronisk kommunikation får andra handlingar än de som avses i 18 § med samtycke av den som saken gäller delges som ett elektroniskt meddelande. I kommunallagen (410/2015) hänvisas i paragrafen om delgivning av beslut med en part (139 §) till 59 § i förvaltningslagen och 19 § i lagen om elektronisk kommunikation. I 140 § i lagen föreskrivs om delgivning av beslut med en kommunmedlem.

Määtäs utredning behandlar delgivning (kapitel 2.20) omfattande och där konstateras bland annat följande: *"Bedömt som en helhet utgör bestämmelserna om delgivning en av de största utmaningarna då man siktar mot en mer högklassig lagstiftning som gäller elektronisk kommunikation."* I kapitel 2.20.13. i utredningen finns ensammanfattning som gäller reglering om delgivning och den utgår från det som presenteras i utredningen. I utredningen tas en helhetsreform av lagen om elektronisk kommunikation upp

för övervägning och i samband med detta även en reform av bestämmelserna om delgivning. Även en strömlinjeförändring av den gällande lagstiftningen i fråga om delgivningsförfarandet har tagits upp som en nödvändig åtgärd. Vad gäller speciallagstiftning har det konstaterats att det finns ett behov av reform, så att man kan undvika överlappande reglering och för att öka tydligheten. Samtidigt ska man i samband med reformen kartlägga de författningar där man ska föreskriva om delgivning på ett sätt som avviker från lagen om elektronisk kommunikation. I sammanfattningen tas även upp kunden samtycke till elektronisk delgivning och utvidgning av användningen av Suomi.fi-meddelanden. Vad gäller reglering som gäller delgivning konstateras även i sammanfattningen att det är fråga om en så pass omfattande helhet att man bör överväga en egen utredning om detta.

Regleringsexempel som konkretiserar olika sätt och det eventuella behovet av harmonisering:

- I 10 § i 6 kap. i jordabalken (540/1995) föreskrivs följande om delgivning av beslut: *Ett beslut delges inte, om ärendet har avgjorts i enlighet med ansökan och ingen annan som har del i saken har motsatt sig det. Om ärendet har avgjorts på något annat sätt än sökanden har begärt, ska sökanden delges beslutet med iakttagande av bestämmelserna om delgivning i förvaltningslagen (434/2003). Detsamma gäller andra som har del i saken och som har hörts i samband med handläggningen, om inte ansökan avgörs enligt de yrkanden som dessa framför.*
- Lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) 48 § (Beslut om beviljande av statsandel samt ersättning för förlorade skatteinkomster som föranleds av ändringar i beskattningsgrunderna). 3 mom.: *Oberoende av vad som i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003) föreskrivs om elektronisk delgivning, kan ett beslut som avses i denna paragraf delges elektroniskt utan samtycke av den som saken gäller. (22.12.2021/1291)*
- I 26 c § i lagen om beskattningsförfarande (1558/1995) föreskrivs följande om delgivning i elektroniska servicetjänster: *Skatteförvaltningen kan delge i 1 och 3 mom. avsedda beslut och andra handlingar genom Skatteförvaltningens elektroniska servicetjänster, om den skattskyldige har gett sitt samtycke till det. Uppgift om delgivningen sänds till den skattskyldige eller dennes befullmäktigade på den elektroniska adress som den skattskyldige eller dennes befullmäktigade har uppgett. Handlingen anses ha blivit delgiven den tredje dagen från det att uppgiften om delgivningen sändes till den skattskyldige eller dennes befullmäktigade. Om det under denna tid har funnits ett tekniskt hinder för mottagning av uppgiften om delfåendet eller för åtkomst till Skatteförvaltningens elektroniska tjänster, anses handlingen ha blivit delgiven den tredje dagen från det att det tekniska hindret undanröjdes.*

- I 127 § i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) föreskrivs: *"Den upphandlande enhetens beslut med motivering samt besväransvisning och rättelseanvisning ska skriftligt delges dem som saken gäller. Beslutet med ovannämnda handlingar delges med användning av de elektroniska kontaktuppgifter som anbudssökanden och anbudsgivaren har lämnat till den upphandlande enheten. När elektroniska kontaktuppgifter används anses anbudssökanden och anbudsgivaren ha fått del av beslutet den dag den elektroniska handling som gäller ärendet står till mottagarens förfogande i dennes mottagarapparat på ett sådant sätt att det elektroniska meddelandet kan hanteras. Som en sådan tidpunkt betraktas dagen då meddelandet sändes, såvida det inte ges en tillförlitlig redogörelse om ett avbrott i datakommunikationsförbindelserna eller någon motsvarande omständighet som har lett till att det elektroniska meddelandet har nått mottagaren vid en senare tidpunkt. Vid elektronisk delgivning ska den upphandlande enheten i sitt meddelande särskilt ange vilken dag meddelandet sändes. Beslutet med motivering samt besväransvisningen och rättelseanvisningen kan också delges i ett vanligt brev i enlighet med bestämmelserna i förvaltningslagen. Anbudssökanden och anbudsgivaren anses ha fått del av beslutet och de kompletterande handlingarna den sjunde dagen från den dag de sändes, om inte anbudssökanden eller anbudsgivaren visar att delgivningen har skett vid en senare tidpunkt.*
- 8 § 2 mom. i lagen om parkeringsövervakning (727/2011): *"...parkeringsövervakaren eller parkeringskontrollanten ska utan dröjsmål delge den för avgiften ansvarige fordonets ägare eller innehavare beslutet per brev".* Likaså 4 mom.: *"Ett beslut om klampning ska delges den ersättningskyldiga ägaren eller innehavaren av fordonet per brev inom sju dagar från det att beslutet fattades."* Ännu 15 § i lagen: *"Beslut med anledning av begäran om omprövning delges per brev."*

4.2.2 Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar

Det har gått tid sedan lagen om elektronisk kommunikation stiftades och både dataskyddet och annan teknisk utveckling samt utveckling av verksamhetsmodellen har gått framåt. Utgångspunkten för att stifta lagen har varit att myndigheten inte ensidigt kan bestämma om användning av elektronisk delgivning. Det vore nödvändigt att reda ut om författningar (lagen om elektronisk kommunikation, förvaltningslagen, lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (lagen om stödtjänster, 571/2016) och speciallagar) ändras så att det första delgivningssättet skulle vara elektroniskt och om kunden önskar traditionell delgivning skulle detta kunna anges via Medborgarrådsgivningen. Denna opt

out-modell har beskrivits i [Määttäs utredning](#) i kapitel 3.3.3., där man jämför opt in- och opt out-alternativen. I samband med utredningen skulle man också kunna granska om man i fråga om delgivning kan ge betydelse för det sätt enligt vilket ett ärende har inletts (i pappersformat/elektroniskt eller genom att besöka ett verksamhetsställe). Skriftlig delgivning som sänds per post skulle emellertid vara ett undantag, inte huvudregeln. Vad gäller elektronisk delgivning bör man beakta 6 § i grundlagen om jämlikhet, och därför finns det anledning att separat konstatera att då elektronisk delgivning anses vara det primära sättet, betyder detta inte att det är det enda sättet att delge beslut. Det centrala är att kunden ska få delgivning om beslutet och samtidigt finns det anledning att i delgivningarna försöka hitta en balans mellan effektiv förvaltning och å andra sidan partens rättsskydd.

Vad gäller delgivning är det bra att också beakta den pågående reformen av postlagen. I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av postlagen (RP 58/2022) föreslås att man från den nuvarande insamling och utdelning fem dagar i veckan ska övergå till insamling och utdelning tre dagar i veckan. Denna ändring har en inverkan på delgivning som sänds per post. I propositionen framförs att i och med digitaliseringen minskar utdelningen av brevpост. Om man inte lyckas främja digitaliseringen av delgivningarna av beslut i fråga, minskar mängden brevpост inte nödvändigtvis men utdelningen sker mer sällan, vilket kan påverka kundens överklagande- eller omprövningsprocess. I propositionen konstateras att i och med digitaliseringen minskar brevpостens roll snabbt i utträttandet av ärenden hos myndigheter.

Förvaltningslagen, lagen om elektronisk kommunikation och lagen om stödtjänster utgör en helhet som gäller delgivning och som för sin del kompletteras av speciallagar. Arbetsgruppen anser att det finns anledning att (utifrån Määttäs utredning) utreda ändringsbehov med mål att utveckla Suomi.fi-tjänsten så att den möjliggör full digitalisering i myndighetsverksamheten, både från kunden mot myndigheten och från myndigheten mot kunden.

Det behövs ytterligare utredningar i fråga om hur det vore möjligt att nå medborgare eller företag via en elektronisk kanal så lätt som möjligt. En elektronisk kanal kan förutsätta elektronisk tillgänglighetsinformation som alla inte har. Därför ska möjligheten att utträta ärenden i pappersformat behållas jämsides med elektronisk kommunikation. 19 § i lagen om elektronisk kommunikation bör granskas och möjligheterna att ändra den bör övervägas så att ett meddelande (beslut) som skickas som ett elektroniskt meddelande skulle vara det primära sättet att sända en handling till parten och vanlig delgivning skulle vara möjlig på begäran. Detta alternativ kan förutsätta att man till exempel med hjälp av tekniska medel kan konstatera att personen de facto har möjligheten att ta emot elektroniska meddelanden (till exempel har börjat använda Suomi.fi-meddelanden). Detta ska bedömas i samband med fortsatta utredningar.

Såsom ovan har tagits upp omfattas myndigheter av speciallagstiftning som gäller deras verksamhetsområde, och i fortsättningen finns det anledning att kartlägga lagstiftningen om delgivning med tanke på harmonisering, vilket även föreslås i Mäattäs utredning. I samband med fortsatta utredningar ska även bedömas hur man säkerställer kundens medvetenhet om hur man ska handla.

4.3 Man bör bedöma behoven av ändring av lagstiftningen för att utvidga möjligheterna till att sköta ärenden för någon annan

4.3.1 Beskrivning av nuläget och feedback

Arbetsgruppen fick feedback om följande problem: *”Det finns ett behov av att utveckla ärendetjänster där man sköter ärenden i stället för minderåriga barn.”* I praktiken har man upplevt att 5 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983), som föreskriver om samarbete mellan vårdnadshavare, är utmanande. Den fullmaktstjänst som erbjuds av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (Suomi.fi-fullmakter) har enligt feedback övervägts som en lösning på vårdnadshavarnas problem att tillsammans sköta digital kommunikation, men detta har inte upplevts som en bra lösning i tjänsteutvecklingen. Bakom Suomi.fi-fullmakter ligger lagen om stödtjänster, vars 3 § föreskriver om stödtjänster, 9 § om informationskällor som regelbundet utnyttjas inom tjänsteproduktionen och 10 § om register över fullmakter och andra viljeyttringar samt förutsättningar för registrering.

Enligt feedbacken vill aktörer möjliggöra digitalt uträttande av ärenden för någon annan. Ofta sköter bland annat barn eller någon annan närstående ärenden för äldre människor. Av myndigheter önskas stöd även i situationer där man vill uträta ärenden för en person som inte använder digitalisering. Nästan alltid är det inte nödvändigt att skaffa intressebevakningsfullmakt eller förordnande av intressebevakare, varvid det är fråga om företrädande av en person som har rättshandlingsförmåga till exempel med stöd av en fullmakt. Alla kan inte ge en fullmakt på plats, och alla har inte en identitetshandling eller möjlighet till elektronisk autentisering. Här måste man konstatera att det redan är möjligt att registrera viljeyttring utifrån en skriftlig fullmakt med stöd av 10 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster.

I lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) och i dess 4 § föreskrivs: *”Intressebevakare för en minderårig är vårdnadshavarna, om inte något annat bestäms nedan. Domstolen kan dock i enlighet med detta kapitel skilja vårdnadshavaren från uppdraget att vara intressebevakare och vid behov förordna en annan person till intressebevakare för den minderåriga.*

Intressebevakare för en myndig är den som av domstolen eller förmyndarmyndigheten har förordnats till uppdraget. Domstolen eller förmyndarmyndigheten kan förordna flera intressebevakare och vid behov bestämma hur uppgifterna skall fördelas mellan dem." I lagen om intressebevakningsfullmakt (648/2007) däremot föreskrivs om fullmakt som fullmaktsgivaren har förordnat för skötsel av hans eller hennes angelägenheter då han eller hon förlovar förmågan att sköta sina angelägenheter. 2 § i lagen: "Den som bemyndigas genom en intressebevakningsfullmakt kan ges behörighet att företräda fullmaktsgivaren i ärenden som gäller fullmaktsgivarens egendom och i andra ekonomiska angelägenheter. Fullmäktigen kan också ges behörighet att företräda fullmaktsgivaren i ärenden som gäller fullmaktsgivarens person, om fullmaktsgivaren saknar förmåga att förstå deras betydelse vid den tidpunkt då fullmakten skall användas. En intressebevakningsfullmakt kan begränsas till att gälla en viss rättshandling, ett visst ärende eller viss egendom. Fullmäktigen är inte behörig att på fullmaktsgivarens vägnar samtycka till äktenskap eller adoption, erkänna faderskap, godkänna ett erkännande av faderskap, upprätta eller återkalla ett testamente eller företräda fullmaktsgivaren i andra motsvarande ärenden av personlig natur."

Utgångspunkten är att det råder en princip om samarbete mellan intressebevakarna. Vid skötsel av ett minderårigt barns ärenden innebär detta vanligen att vårdnadshavarna sköter dem tillsammans. I Europeiska unionens lagstiftning talar man om föräldraansvar som omfattar både intressebevakning och vårdnad. I 14 § i förvaltningslagen föreskrivs följande om omyndigas talan: "En omyndigs talan förs av den omyndigas intressebevakare, vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare." På grund av bestämmelsen ska man i behandling av ett förvaltningsärende höra åtminstone båda eller alla vårdnadshavare enligt 34 och 35 § i förvaltningslagen. I 5 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt däremot föreskrivs om samarbete mellan vårdnadshavarna enligt vad som berättats ovan. Några exempel på situationer där ärenden utträtas för någon annan:

- Feedback till arbetsgruppen: "Man kan avboka en tandvårdstid för ett minderårigt barn per telefon, men man kan inte göra detsamma genom stark autentisering. Digitaliseringen har gjort en del åtgärder som man tidigare har skött utan svårigheter mer komplicerade."
- I [Fastighetsöverlåtelse-tjänsten](#), som upprätthålls av Lantmäteriverket och som det föreskrivs om i 9 a kap. i jordabalken (540/1995), utgår kommunikationen från stark elektronisk autentisering (9 a kap. 1 §). Detta medför utmaningar för en del myndigheter för verksamheten i tjänsten. Om en fastighet till exempel ägs av finska staten och den förvaltas av Forststyrelsen, har Forststyrelsens företrädare å tjänstens vägnar inte namnteckningsrätt som tjänsten förutsätter och som man skulle kunna kontrollera automatiskt. Samma gäller kommuners och andra organisationers företrädare, vars namnteckningsrätt inte kan kontrolleras i register. Detta har avgjorts i 9 a kap. 1 § 3

mom. i jordabalken: " Genom en fullmakt till den systemansvarige kan någon annan ges en generell fullmakt att använda ärendehanteringssystemet för fullmaktsgivarens räkning eller rätt att använda ärendehanteringssystemet för fullmaktsgivarens räkning utan att godkänna dokument." Den [skriftliga fullmakten](#) i fråga undersöks och sparas i systemet av Lantmäteriverket, varvid organisationer kan representeras även om man inte kan kontrollera namnteckningsrätten i något befintligt register.

- I kommunerna har man utrett tillhandahållande av elektroniska tjänster uttryckligen då ärenden utträts för någon annan. Man har identifierat fortsatta steg i projektet för utveckling av kommunernas verksamhet. Här kan man läsa mer i [sammanfattningen av pilotprojektet för expertstöd: Kuntapalvelut digitarjottimella](#).

4.3.2 Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar

Enligt arbetsgruppens uppfattning finns det för närvarande inga rättsliga hinder för utträttande av ärenden för minderåriga barn. Det är främst fråga om teknik samt ifall det till exempel sänds automatisk information om inledning av ett ärende till den andra vårdnadshavaren som, om han eller hon vill, kan påverka behandlingen av ärendet. Säkerställande av barnets intresse innebär inte enbart ifyllning av blanketter (underhåll, förhållanden, utredning av barnets åsikt osv.). Enligt arbetsgruppen finns det inga behov av att ändra lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt, eftersom det är fråga om barnets intresse och att varje vårdnadshavare företräder barnet. När barnets vårdnadshavare kommer överens (eller domstolen bestämmer) om fördelningen av uppgifterna, har de vanligaste situationer som gäller fördelning av uppgifter sedan hösten 2020 kunnat [sparas i befolkningsdatasystemet \(BDS\)](#). Då gemensam vårdnad fortsätter kan man i BDS spara informationen ifall en vårdnadshavare har fått beslutanderätt om barnets socialtjänster, hälsovårdstjänster, småbarnspedagogik, undervisning och utbildning eller medlemskap i ett religiöst samfund. Likaså kan man i BDS spara informationen om vilken rätt att få information en förälder som har nekats vårdnad har. Suomi.fi-fullmakter utnyttjar dessa sparade uppgifter om fördelning av uppgifter och rätt att få information och kan i större omfattning än tidigare i situationer med delad vårdnad erbjuda till exempel elektroniska ärendetjänster information om barnets lagliga företrädares behörighet och vilken rätt att få information en förälder som har nekats vårdnad har. Tidigare förhindrades i regel digital kommunikation i alla barns ärenden i situationer med delad vårdnad, eftersom BDS inte tillhandahöll strukturell och detaljerad information om fördelning av vårdnadsuppgifter. Till exempel i [Mina Kanta-sidor](#) kan man utträta ärenden utifrån ett kodat avtal om delad vårdnad.

Enligt arbetsgruppens uppfattning kan man vid skötsel av barnets ärenden redan nu handla även så att man meddelar den andra vårdnadshavaren om inledning av ett ärende som gäller barnet. Således skulle man inte förutsätta en gemensam ansökan om att inleda ett ärende, utan då en vårdnadshavare skulle ta initiativ skulle ärendet inte behandlas utan medverkan av den andra. Samråd före beslutsfattande utgör säkerhet för både vårdnadshavarna och barnet. Vid planering och genomförande av livshändelser som gäller barnet ska man också beakta varje vårdnadshavares medverkan, om det behövs samtycke eller annat godkännande av vårdnadshavaren. I fallen ska man granska ärendets karaktär, såsom framförs i underkapitel 4.4. om förutseende. I 4 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt föreskrivs om uppgifter som hör till vårdnad av barnet (bland annat boningsort, utbildning, fritidsintressen). Dessutom innehåller en del speciallagar, till exempel 7 § i passlagen 671/2006), bestämmelser om ärenden som uträttas för minderåriga. Man ska beakta att i vissa situationer kan pass beviljas utan den andra förälderns samtycke, men i regel ska detta skötas tillsammans.

Digital kommunikation skulle kunna stödjas så att olika avtal eller fullmakter som gäller skötsel av ärenden för någon annan skulle kunna utnyttjas genom fullmaktsregistret. I lagen om stödtjänster – vars 9 § inte är uttömmande – möjliggörs redan hämtning av information från olika register, om man har rätt att använda uppgifterna i behörighetstjänsten. Fullmakter enligt lagen om stödtjänster och andra befogenheter hämtas ur de register där de registreras. Enligt arbetsgruppen möjliggör 3 § och 9 § i lagen om stödtjänster lagring av ensidiga viljeyttringar i fullmaktsregistret, men detta förutsätter att de har utarbetats eller åtminstone registrerats elektroniskt. Problemet torde i nuläget vara att sådana avtal om behörighet eller begränsning av handlingsbehörighet inte har utarbetats i en sådan strukturerad form att man utifrån dem skulle kunna automatisera kontroll av behörighet eller handlingsbehörighet i fråga om en enskild händelse då ett ärende uträttas. Detta bör utredas närmare.

I fråga om Suomi.fi-fullmakter finns det enligt arbetsgruppens uppfattning redan nu möjligheter att definiera i vilka ärenden man vill ge fullmakt till en annan person. I Suomi.fi-fullmakter kan man definiera så finfördelade behörigheter som man anser är nödvändigt. I 10–10 c § i lagen om stödtjänster föreskrivs om fullmakter och andra viljeyttringar och registrering av dessa uppgifter enligt vad som berättas ovan. Också i andra situationer där man uträttar ärenden för en annan torde man kunna konstatera att det inte förekommer egentliga hinder i lagstiftningen. I företagets och samfundens åtgärder har handelsregistrets uppgifter om rättigheter att företräda andra en central roll. I Suomi.fi-fullmakter hämtar systemet uppgifter om rätten att företräda ur handelsregistret och en sådan person kan sköta ärenden för det företag eller samfund som han eller hon företräder. Om det finns behov av att ge fullmakt till en person utanför rätten att företräda, kan man göra detta via Suomi.fi-fullmakter. Fullmakten berättigar den befullmäktigade att företräda företaget eller samfundet såsom den som har rätt att företräda och enligt arbetsgruppen har man inte här heller upptäckt problem.

Intressebevakning gäller både dödsboärenden och andra situationer då man vill främja uträttande av ärenden för någon annan och underlätta detta. Förordnande eller bemyndigande av intressebevakare ska framgå av registret så att de rättigheter som ges en intressebevakare eller befullmäktigad framgår av registret, varvid denna person ska kunna sköta sin huvudmans ärenden utgående från registeruppgifterna. I lagen om förmyndarverksamhet (64 §) föreskrivs följande om registrering av intressebevakning: „I registret införs uppgifter för övervakning av i denna lag avsedda intressebevakares och i lagen om intressebevakningsfullmakt (648/2007) avsedda fullmäktiges verksamhet samt för tryggnad av tredje mans rätt.” Intressebevakningsfullmakt bör också kunna utarbetas elektroniskt, vilket skulle förutsätta ändringar av lagen om intressebevakningsfullmakt (648/2007). Inrättande av ett intressebevakningsregister (där man skulle kunna registrera både skriftligt och elektroniskt utarbetade fullmakter) och möjligheten att överföra dessa uppgifter till olika ärendehändelser är nödvändigt för att utnyttja uppgifterna och underlätta uträttandet av ärenden. Enligt arbetsgruppens uppfattning kan detta utvecklas via Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas [projekt för ett starkare rättsskydd för medborgarna med digitalisering](#), och därför behöver man inte gå närmare igenom frågan här: “Syftet med projektet är att garantera medborgarnas möjligheter till elektronisk kommunikation i alla offentliga förvaltningens tjänster. Projektet har som mål att digitalisera personkundernas kommunikation med Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och ärendehantering som gäller tjänster, och den fokuserar på digitalisering av kanaler för kundrådgivning, förmyndarverksamhetens tjänster samt familje- och arvsrättsliga tjänster och utveckling av en gemensam ärendehanteringslösning.” Sammanfattningsvis kan man konstatera att författningsändringar för att genomföra projektet anses vara viktiga och främja digitalisering.

Automatiskt beviljande av digital identitet för alla som föds i Finland skulle också vara en framtidsorienterad åtgärd, varvid bemyndigande också skulle bli lättare när personen är myndig. Personen skulle emellertid själv kunna välja om han eller hon använder denna lösning och för att stödja detta införs nästa år [ett digitalt identitetsbevis](#). Dessutom finns det anledning att satsa på anvisningar och rådgivning; vad är det fråga om när man uträttar ärenden för en annan, vilka alla saker kan man utträta för en annan och hur? Kunderna har ett behov av att förstå sina egna rättigheter och skyldigheter och information och handledning borde ges som en del av myndighetsrådgivning. Till exempel skulle man kunna kartlägga via organisationer hur och var det vore bra att ge råd och anvisningar, så att både de som sköter ärenden elektroniskt och de som sköter dem traditionellt ska kunna sköta sina fullmaktsärenden på det sätt som är det bästa för dem. [Tjänsten för tjänstemannabefullmäktigande](#) i Suomi.fi-fullmakter har från och med 4.10.2022 utvidgats till att gälla alla personkunder. Därmed kan även personer, som inte vill eller kan utträta sina ärenden digitalt, ge elektroniska fullmakter utöver skriftliga fullmakter.

4.4 Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att möjliggöra förutseende verksamhet

4.4.1 Beskrivning av nuläget

I den digitala kompassen framhävs människocentrering som angreppssätt då digitala offentliga tjänster diskuteras. Med detta avses förutseende och effektiva tjänster som beaktar olika människors, företags och organisationers behov och situation. Enligt den digitala kompassen innebär detta att tjänsterna byggs upp så att de är kopplade till människors livshändelser och livssituationer eller skeden i företagens och samfundens livscykel. I dagens läge finns det mycket reglering om att sökanden ska lämna en ansökan för att behandlingen av ärendet ska inledas hos myndigheten. För arbetsgruppen presenterades ett målläge och en tanke om att kommuner och myndigheter ska vara människo- och företagscentrerade på ett genuint sätt genom att sätta kundens behov i centrum så att de i vissa situationer kan vidta åtgärder på ett förutseende sätt för kunden. Därmed vore det också bra att kartlägga situationer där det vore mer (kostnads)effektivt för både kunden och myndigheten att handla så att den offentliga förvaltningen har ett proaktivt sätt, dvs. sköter ärenden på kundens vägnar utan separat ansökan.

Arbetsgruppen redde ut bestämmelserna som den anser påverka den offentliga förvaltningens möjligheter att agera på förutseende sätt på kundens vägnar. Grundlagen innehåller bestämmelser om villkoren för utövning av offentlig makt; den ska grunda sig på lag och i all offentlig verksamhet ska lagen noggrant iakttas. Ytterligare föreskrivs det i grundlagen om jämlikhet och vars och ens rätt till liv samt personlig frihet, integritet och trygghet samt att vars och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggade. Närmare bestämmelser om skyddet av personuppgifter finns i EU:s allmänna dataskyddsförordning (2016/679) samt dataskyddslagen (1050/2018) som preciserar och kompletterar förordningen. Slutligen har var och en enligt bestämmelserna i grundlagen – med tanke på prognostisering – rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad, och därtill föreskrivs det även separat om rättsskyddet i grundlagen.

Syftet med förvaltningslagen (434/2003) är att genomföra och främja god förvaltning samt rättssäkerhet i förvaltningsärenden. I lagen föreskrivs en skyldighet för myndigheterna att bemöta dem som utträttar ärenden hos förvaltningen jämlikt och använda sina befogenheter enbart för syften som är godtagbara enligt lag (6 §). Myndigheternas åtgärder ska vara opartiska och stå i rätt proportion till sitt syfte, och de ska skydda förväntningar som är berättigade enligt rättsordningen. Dessutom föreskrivs det i 7 § att möjligheterna att uträtta ärenden och behandlingen av ärenden hos en myndighet om möjligt ska ordnas så att den som vänder sig till förvaltningen får behörig service och att myndigheten kan sköta sin uppgift med gott resultat. I 8 § i förvaltningslagen föreskrivs det om myndighetens rådgivningsskyldighet. I de allmänna motiveringarna i regeringens

proposition om förvaltningslagen (RP 72/2002 rd, s. 4) konstateras bland annat följande: " *God förvaltning innebär också en strävan till smidighet och växelverkan i förvaltningspraxis. Detta betyder bl.a. att kundens behov beaktas tillräckligt då service som myndigheterna tillhandahåller ordnas.*"

I de detaljerade motiveringarna angående 6 § i förvaltningslagen (RP 72/2002 rd, s. 55) tas myndighetens prövningsrätt upp, och rättsprinciperna som styr detta omfattar även proportionalitetsprincipen. Det centrala innehållet i proportionalitetsprincipen är att en myndighets åtgärder ska stå i rätt proportion till det mål den avser att uppnå: Dessutom konstaterar man i motiveringarna: " *När det är nödvändigt att skaffa tilläggsutredning på tjänstens vägnar, bör detta ske på det sätt som är minst arbetsdrygt och minst kostsamt både för parten och myndigheten. Den föreslagna bestämmelsen innehåller ytterligare ett krav på att myndigheternas åtgärder ska skydda förväntningar som är berättigade med hänsyn till rättsordningen.* Vidare motiveras 7 § i förvaltningslagen, dvs. serviceprincipen och adekvat service, i regeringens proposition (fr.o.m. s. 56) bland annat enligt följande: " *Strävan att framhäva kundernas synvinkel och att göra myndigheternas verksamhet mera resultatgivande har varit en av tyngdpunkterna i arbetet med att utveckla förvaltningen. Serviceprincipen och skötsel av uppgifterna med gott resultat innebär att ärendena ska kunna uträttas på ett sätt som både för myndigheten och för den som utrettar ärenden hos myndigheten är så snabbt, smidigt och enkelt samt kostnadsinbesparande som möjligt.* Med tanke på prognostisering ska även 34 § i förvaltningslagen beaktas, enligt vilken en part innan ärendet avgörs ska ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Enligt 43 § i förvaltningslagen ska ett förvaltningsbeslut ges skriftligen och muntligen, om det är nödvändigt på grund av att ärendet är brådskande. Enligt 45 § ska ett beslut motiveras, men motiveringen för ett beslut kan utelämnas i vissa fall.

När man talar om förutseende verksamhet ska man också beakta den information som den offentliga förvaltningen har och möjligheterna att utnyttja den, som behandlas närmare i underkapitel 4.5. Syftet med lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) är att: 1) *säkerställa en enhetlig och kvalitativ hantering samt informationssäker behandling av myndigheternas informationsmaterial så att offentlighetsprincipen förverkligas; 2) möjliggöra ett tryggt och effektivt utnyttjande av myndigheternas informationsmaterial så att myndigheterna i enlighet med god förvaltningssed kan sköta sina uppgifter och tillhandahålla förvaltningskunderna tjänster på ett kvalitativt sätt och med gott resultat; 3) främja interoperabiliteten mellan informationssystem och informationslager.* I den förutseende verksamheten ska hänsyn även tas bland annat till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), språklagen (423/2003), lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019) och kommunallagen (410/2015). I detta sammanhang finns det även anledning att lyfta fram det som konstaterats i

förarbetena till lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (RP 59/2016 rd, s. 38): *”Meddelandeförmedlingstjänsten ska erbjuda användarorganisationen möjlighet att skicka s.k. notifieringar, såsom information om offentliga tjänster som står till buds i användarens livssituation.”*

4.4.2 Exempel på speciallagstiftning

Arbetsgruppen har identifierat olika sätt som myndigheten kan använda till att främja skötsel av ärenden. Till exempel att påminna om att ansöka om pass kan vara ett sådant fall där myndigheten kan handla förutseende. I passlagen (671/2006) föreskrivs det om ansökan och beviljande av pass. Enligt 2 kap. 6 § ska ansökan om pass göras hos polisen, ansökan kan anhängiggöras på elektronisk väg och sökanden ska personligen infinna sig hos myndigheten för komplettering av ansökan. Till ansökan ska fogas sökandens ansiktsbild, och enligt 6 a § i passlagen ska även fingeravtryck tas av den som ansöker om pass. Fingeravtrycken lagras i passets tekniska del och i passregistret. Dessutom föreskrivs det i paragrafen att fingeravtryck som införts i passregistret ska hållas åtskilda från signalementen för personer som är misstänkta för brott. I 6 b § i passlagen föreskrivs det om ansökan om nytt pass.

Den myndighet som beviljar pass, polisen, har information om hur länge ett pass som finns i passregistret är giltigt. I passlagen (14 §) föreskrivs det om giltighetstiden för pass som är högst fem år. Dessutom föreskrivs det i 15 § om hinder för utfärdande av pass och i 16 § om prövning av hinder och begränsningar för utfärdande av pass. När man beaktar myndighetens rådgivningskyldighet och grundtanken om människocentrering som ligger bakom den förutseende verksamheten kan man enligt arbetsgruppens uppfattning redan på grundval av den nuvarande lagstiftningen agera så att polisen, när giltighetstiden är på väg att gå ut, meddelar innehavaren av passet om att det är aktuellt att ansöka om ett nytt pass. I detta sammanhang tar man inte ställning till förutsättningarna för beviljande av pass, utan man påminner enbart om att passets giltighetstid går ut och om möjligheten att ansöka om ett nytt pass. Personen har möjligheten att lämna in en ansökan via meddelandet. Inget skulle dock hindra att man ansöker om pass senare.

Det finns ingen entydig paragrafgrund för det följande exemplet på kundorienterad och proaktiv verksamhet, men på grundval av ovan beskrivna tidsenlighet och tydligheten i registret agerar inskrivningsmyndigheten kundorienterat, människocentrerat och förutseende. Lantmäteriverket fungerar som inskrivningsmyndighet för inskrivningsärenden enligt jordabalken (540/1995) i enlighet med 5 kap. 2 § i nämnda lag. I 11 kap. föreskrivs om lagfartsskyldighet och i 6 § i nämnda kapitel föreskrivs det om förtydligande lagfart att *”delägarna i ett oskiftat dödsbo gemensamt får söka lagfart på en fastighet som hör till boet. En fastighetsägare som tidigare har fått lagfart på sitt förvärv, får söka lagfart*

för förtydligande av sin rättsliga ställning." Vidare i 7 § i samma kapitel föreskrivs det om antecknande av lagfartsuppgifter på initiativ av myndighet och bestämmelsen i fråga gäller överföring av redan beviljade lagfarter på en bildad fastighet eller anteckning av ägare till fastighet enligt en lagakraftvunnen dom. I 7 kap. i jordabalken föreskrivs det om lagfarts- och inteckningsregister, och enligt 1 a § är syftet med registret att "1) möjliggöra inskrivning av rättigheter och gravationer som hänför sig till en fastighet, för att rättsinnehavarnas rättigheter ska kunna befästas och utomståendes intressen tryggas, 2) främja behandlingen av inskrivningsärenden, 3) säkerställa att aktuella uppgifter om rättigheter och gravationer finns tillgängliga för beredning, genomförande och tillsyn i fråga om rättshandlingar och projekt som gäller fastigheter liksom även för domstolarnas och myndigheternas verksamhet." Bestämmelser om upprätthållande av lagfarts- och inteckningsregister finns förutom i jordabalken även i förordningen om lagfarts- och inteckningsregister (960/1996). Enligt 24 § i förordningen: "Om en tidigare lagfartsinnehavare har förbehållit sig ett outbrutet område när fastigheten har överlåtits, överförs lagfartsuppgifterna till att gälla det outbrutna området när lagfart meddelas på fastighetsförvärvet. Inskrivningsmyndigheten kan på eget initiativ överföra inskrivningen till att motsvara den ändrade fastighetsindelningen eller göra andra förtydligande anteckningar om objektet för inskrivningen, om detta är nödvändigt för klarheten i inskrivningssystemet. Inskrivningsmyndigheten kan också ge en ny anläggningsbeteckning eller sammanslå flera anläggningsbeteckningar som har tilldelats samma legorätt. En förutsättning för förtydligande av objektet är att detta inte försämrar rättsinnehavarnas ställning. Vid behov ska de som har del i saken ges tillfälle att bli hörda innan anteckningarna görs eller meddelas om de anteckningar som har gjorts."

Lantmäteriverket ger därmed på tjänstens vägnar som inskrivningsmyndighet en förtydligande lagfart i samband med ansökan om inteckning, även om dödsboet inte uttryckligen har ansökt om det. Situationen är vanligtvis den att den avlidne har antecknats som lagfartsinnehavare och dödsboet ansöker om inteckning. Då ett dödsbo är sökande eller part i den rättshandling som ska registreras utreder inskrivningsmyndigheten delägarna och för detta måste ofta en mycket omfattande utredning lämnas (bouppteckningshandlingar, släktutredningar, eventuellt testamenten osv.), varför det är kundorienterat att även sköta om lagfarten i samband med att inteckningen behandlas. Inskrivningsmyndigheten arkiverar inte bouppteckningshandlingar eller släktutredningar, varför den inte i efterhand kan fastställa delägarna i ett bo utifrån handlingarna i arkivet, utan kunderna blir tvungna att lämna dem på nytt då dödsboet ansöker om förtydligande lagfart. När förtydligande lagfart har beviljats är det i fortsättningen möjligt även för delägarna i dödsboet att sköta ärenden digitalt i Fastighetsöverlåtelsejämstämningen.

Följande exempel beskriver hur registret hålls uppdaterat. Sådan verksamhet hör till myndigheter och kan enligt arbetsgruppens åsikt jämföras med förutsägelse, då myndigheten ser till att registret uppdateras då den upptäcker att något har ändrats. Patent- och

registerstyrelsen har i juni detta år inlett ett förfarande där man på myndighetsinitiativ raderar avlidna personer i företags och organisationers handelsregisteruppgifter i enlighet med vissa på förhand fastställda kriterier. Raderingen gäller personer som är antecknade i registret och som har avlidit före 1.1.2021 enligt uppgifterna i befolkningsdatasystemet. Raderingen ur registret gäller inte utländska personer och inte heller finländska personer vars personbeteckning inte har registrerats i handelsregistret, eftersom information om personens död inte är tillgänglig i dessa situationer. Raderingsförfarandet gäller följande företag och organisationer som är antecknade i handelsregistret: bostadsaktiebolag, ideella föreningar, ömsesidiga fastighetsaktiebolag, andelslag, andelsbanker, aktiebolag, offentliga aktiebolag, filialer, försäkringsföreningar. Den uppgift som införts i handelsregistret för de personer som raderas är någon av följande: styrelseordförande, styrelseledamot, ersättare i styrelsen, verkställande direktör, verkställande direktörens ersättare, disponent, huvudansvarig disponent, revisor, huvudansvarig revisor, ersättare för revisor, företrädare, berättigad [företags eller organisations företrädare enligt bestämmelserna i substanslagar], prokurist, utredningsman, företrädare för filial. Till ett företag ur vars uppgifter en avliden person har raderats skickas utöver ett handelsregisterutdrag även ett brev där det informeras om raderingen. Beslutet kan överklagas i enlighet med bestämmelserna i 7 § i lagen om Patent- och registerstyrelsen (578/2013).

Systemet med social trygghet baserar sig i hög grad på ansökningsprincipen, enligt vilken förmåner alltid ska sökas. Erhållandet av förmåner baserar sig alltså på kundens egen initiativförmåga, och förmånsbeslut tas inte på myndighetsinitiativ till exempel utifrån registeruppgifter. Utöver ansökningskyldigheten har kunderna inom den sociala tryggheten också en skyldighet att anmäla förändringar som har inverkan på förmånsrätten eller stödbeloppet. På grund av att förmånerna är olika finns det en separat ansökan för varje förmån både på nätet och i tryckt version. Ansökningsförfarandet inklusive de bilagor som behövs är utmanande för en del kunder. Det kan verka byråkratiskt för kunden och kräva möda och kunnande. Svårigheter har särskilt de kunder vars förmåga att sköta sina ärenden är nedsatt av någon orsak. Ett alternativ till lösning på de nuvarande problemen som förts fram är införande av förmånsförslag. Förmånsförslag innebär i praktiken att den som betalar förmånen till exempel på basis av registeruppgifter kan föreslå någon förmån för medborgaren, som denne skulle kunna ha rätt till. I mer vittgående förslag finns det planer på förmåner som beviljas automatiskt. Då behöver kunden inte alls sköta ärendet.

Den parlamentariska kommittén för social trygghet som tillsattes under våren 2020 (mandatperiod 23.3.2020–31.3.2027) har som uppgift att förnya den sociala tryggheten som helhet. I kommittén för social trygghet har man även diskuterat förmåns- och serviceförslagen samt förmåner som beviljas automatiskt. Kommittén har emellertid gett riktlinjer om att det för att få sociala förmåner även i fortsättningen i första hand ska krävas eget initiativ av dem som utnyttjar den sociala tryggheten. Behovet av att sköta ärenden som gäller ansökan om förmåner är alltså i dagens läge inte på väg att elimineras beträffande den sociala tryggheten, åtminstone inte i och med arbetet med socialtrygghetsreformen.

Myndigheten ska ge sina kunder råd inom ramen för sin behörighet. Kommittén för social trygghet som förnyar den sociala tryggheten har gett riktlinjer om att de som verkställer den sociala tryggheten på ett förutseende sätt kan identifiera människors servicebehov och ha som mål att allokera tjänster till dem med hjälp av informationsresurser och dataanalys. Det föreskrivs emellertid inte om personuppgifter som behandlas i rådgivning och servicesituationer i speciallagstiftningen, och i uppföljande utredningar skulle man också kunna diskutera om det finns ett behov av sådan reglering och möjligheter, så att man i samband med detta även beaktar grundlagsutskottets utlåtande till riksdagen med förslag till lagstiftning som kompletterar EU:s allmänna dataskyddsförordning ([GrUU 14/2018](#)). Rätten att få information enligt förmånslagarna börjar först efter att förmånsansökan har blivit anhängig. Kundens servicebehov föregår dock ofta inledandet av ärendet, dvs. kunderna behöver information för att kunna ansöka om förmåner och tjänster.

Förmånsförslag är en form av riktad rådgivning. Till exempel granskar FPA nästan varje år sina register för att hitta personer som inte har ansökt om folkpension trots att de skulle ha rätt till den. Målet är att alla som är berättigade till folkpension ska få information om sin pensionsrätt och kunna ansöka om pension om de så vill. Pensionstagarna kontaktas inte ännu enbart på grundval av den automatiska sällningen. FPA:s förmånshandläggare reder först ut rätten till folkpension närmare för de kunder som hittas i registeruppgifterna. Människor som verkar ha rätt till folkpension kontaktas per telefon, meddelande eller brev och uppmanas att ansöka om förmånen. Alla pensionstagare vill inte ansöka om pensioner fastän de skulle ha rätt till dem. Under de senaste 20 åren har nästan 70 000 pensionärer med låga inkomster fått folkpension tack vare FPA:s initiativ. Även för garantipensionen har man gjort plock ur registret åren 2011, 2019 och 2021. Plock för garantipensionen behöver enbart göras efter att nivåförhöjningar har gjorts i den, eftersom rätten till garantipension även utreds vid ansökan om folkpension. I [VATT:s färska undersökning](#) uppskattades det att 14 000–23 000 pensionärer, som annars skulle ha blivit utan förmån, ansökte om garantipension år 2011 tack vare FPA:s brevkampanj. Tack vare senare plock har ytterligare 11 000 pensionstagare med låga inkomster fått garantipension. Forskarna bedömer att man genom de personliga kontakterna avsevärt lyckades minska underanvändningen av förmånen. Underanvändningen av sociala förmåner försvårar vardagen i synnerhet för många låginkomsttagare och försvagar deras välbefinnande. Enligt undersökningar är orsakerna till underanvändningen till exempel att ansökan om förmåner upplevs besvärlig, stigmat förknippat med sociala förmåner samt brist på information.

4.4.3 Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar

Enligt arbetsgruppen har den offentliga förvaltningen redan möjligheter att fallspecifikt använda en förutseende verksamhetsmodell i skötseln av sina lagstadgade uppgifter. Enligt arbetsgruppens uppfattning är målet att i lagen införa grunder för myndigheterna att sköta de ärenden som hör till dem på ett förutseende sätt utan att rättssäkerheten äventyras. Målet kan anses innehålla flera olika typer av alternativ dvs. utvidgning av riktad rådgivning, avstående från ansökningsbaserad verksamhet samt möjliggörande av myndighetens förutseende verksamhet. Det behövs exaktare karakterisering för olika ärendetyper så att man kan bedöma om man kan avstå från ansökningsbaserad verksamhet i samband med vissa ärenden.

I 7 § i förvaltningslagen föreskrivs om myndighetens serviceprincip. Bestämmelsen kan anses redan i nuläget innehålla möjligheten att ge service proaktivt. Om speciallagstiftningen avviker från ansökningsbaserad verksamhet, ska förvaltningslagens bestämmelser om hur ett ärende inleds kundorienterat och hur en handling sänds till en myndighet inte tillämpas. Den allmänna lagstiftningen skulle kunna granskas i förhållande till förutseende förfarande så att den allmänna lagen inte skulle utgöra hinder i det förutseende förfarande som eventuellt har antagits i speciallagstiftningen. Utveckling av förutseende förfarande bör ske centralt med beaktande av förvaltningsärendenas annorlunda karaktär. Detta sker genom uppdatering av speciallagstiftningen.

Ändring av ansökningsbaserad verksamhet till verksamhet som sker på myndighetsinitiativ förutsätter vidare utredning och karakterisering av ärenden enligt förvaltningsområden. En helhet som ska kartläggas och eventuellt uppdateras är sådana författningar där sökanden förpliktas att lämna in en ansökan till myndigheten. Efter sammanställning bör man diskutera ifall det verkligen är nödvändigt att för sökanden införa skyldigheten att inleda ett ärende eller om myndigheten skulle kunna handla förutseende i ärendet. Det är av betydelse vilken information som används och hurdant ärende som inleds eller kontakt tas om. Det skulle också löna sig att myndighetsspecifikt reda ut möjligheterna för förutseende verksamhet genom livshändelsehelheter.

Ett annat alternativ är att granska helheten som gäller förutseende och diskutera ifall förutom den speciallagstiftning som utgör grunden för myndighetens verksamhet även den allmänna lagstiftningen bör innehålla ett tydligare stöd än i nuläget för ett förfarande som utgår från förutseende verksamhet. Detta skulle innebära bedömning av till exempel om förvaltningslagen bör innehålla skyldigheten att tillhandahålla förutseende service alltid när det är möjligt eller om eventuella effekter av förutseende verksamhet bör beaktas i bestämmelser som gäller inledning och utredning av ett ärende.

Det är ytterst viktigt med karakterisering i verksamhet som sker på myndighetens initiativ. Man bör också utreda närmare hur mycket handlingsfrihet det finns i ärendet, om det är fråga om en subjektiv rätt, vilka uppgifter som avses bli använda i behandlingen av ärendet, om det gäller flera parter, samt om det är fråga om ett ärende som förpliktar eller berättigar. Dessutom ska slutresultatet beaktas, dvs. ärendet ska övervägas via servicehelheter för livshändelser. Exempel på betydelsen av informationskarakterisering: Under coronapandemin har man kunnat kontakta ovaccinerade personer. Myndigheten ska ha rätt att använda personuppgifter för ett visst användningsändamål, och inte ens med stöd av ett gott ändamål kan hälsouppgifter granskas utan rätt till det. Rätt att få information behandlas i kapitel 4.5. Alternativ till förutseende verksamhet:

1. I dagens läge är en möjlig verksamhetsmodell att myndigheten meddelar att det är aktuellt att sköta ett visst ärende eller om rätten till en förmån, varvid kunden kan vidta åtgärder. Myndigheten kan i samband med meddelandet göra det möjligt för kunden att inleda ärendet genom godkännande.
  - För denna verksamhetsmodell (till exempel utgången av passets giltighetstid) finns det enligt arbetsgruppen i nuläget inga lagstiftningsmässiga hinder och det är närmast fråga om informationens tillgänglighet och rätten till den. Man har emellertid insett problematiken med riktad rådgivning, till exempel inom området känsliga uppgifter: Dataombudsmannen har gett beslutet (Dnr 6482/186/2020) som konstaterar att det har skett profilering och automatiskt beslutsfattande i fråga om personer som inte har kontaktats. Därmed behövs fallspecifik bedömning och myndigheterna har det bästa kunnandet för detta inom sitt eget uppgiftsområde. Enligt arbetsgruppens åsikt är det emellertid bra att kunden får service enligt sina behov och styrs till rätt tjänster.
2. Ett alternativ vid förutseende verksamhet är att myndigheten inleder ärendet, informerar kunden och eventuella andra parter om att ärendet har inletts, varvid kunden har möjlighet att meddela att denne inte vill att ärendet behandlas och de övriga eventuella parterna kan ge sin syn på behandlingen av ärendet. Modellen motsvarar hörande i samband med behandling av ärendet och förutsätter uttrycklig reglering.
3. Ett alternativ är också att ärendet sköts ända fram till beslut och att kunden efter detta antingen kan begära rättelse av eller ändring i beslutet. Här ska man eventuellt också beakta regelverket angående automatiserat beslutsfattande (till exempel rörande förtydligande lagfart som avgörs av handläggaren).

I punkt 2 och 3 är det fråga om en betydande principiell ändring av den gällande praxisen och regleringen. I det fortsatta arbetet bör man utreda och granska bland annat frågor som gäller profilering och också beakta att behandlingen inte nödvändigtvis uppfyller definitionen av profilering och att den inte ska bedömas endast med tanke på profilering. I detta sammanhang finns det anledning att också fundera över frågor som gäller sökande av ändring. De föreslagna verksamhetsmodellerna kräver att den behöriga myndigheten i fråga och det ansvariga ministeriet tolkar ärendets karaktär och möjligheten till förutsägelse samt förutom dessa även eventuella ändringar av lagstiftningen.

Ett alternativ till att undvika kundspecifik förutsägelse är att kunden kan förbjuda myndigheten att handla förutseende. Detta bör kunna göras på ett riktat sätt till exempel i webbtjänsten Suomi.fi, och inte separat för varje myndighet. Informationen skulle överföras till andra myndigheter via Suomi.fi-befogenheter. Kunden behöver dock få möjlighet att välja vilka ärenden förbudet gäller. Kundens samtycke till eller förbud angående skötseln av dennes ärenden kräver ändringar i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster samt en materiell lag om avstående från regleringens ansökningsbaserade verksamhet. Målet är att man i webbtjänsten Suomi.fi ska kunna meddela hur man vill sköta sina ärenden inom den offentliga förvaltningen: Ge samtycke till myndighetens prognostisering eller förbjuda detta och sköta sina ärenden själv.

4.5 Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen vad gäller rätt att få information

4.5.1 Målen för utnyttjande av information

Informationen, informationsflödet och hur informationen utnyttjas i den offentliga förvaltningen har länge varit ett ämne för diskussioner. Eftersom det i fråga om rätt att få information gavs feedback om att kunskaper som innehas av andra myndigheter inte kan utnyttjas till fullo inom den offentliga förvaltningen, ville man diskutera detta närmare. Arbetsgruppen utredde den offentliga förvaltningens rätt att få information i skötseln av sina lagstadgade uppdrag. I arbetsgruppens diskussioner och i feedback togs upp problem som gäller tolkningen av lagstiftningen när man talar om rätten att få information i allmänhet och om när informationen kan utnyttjas med stöd av lagen om informationshantering, dvs. hur de föreskrivna kraven genomförs i behandlingen av informationsmaterial. I en bakgrundsstudie som fokuserar på [identifiering och delning av information inom ett projekt om utnyttjande och öppnande av information](#) hade som ett utvecklings-tema identifierats ett förtydligande av riktlinjer och lagstiftning liksom även i [ett sammandrag av en enkät om nuläget i fråga om återanvändning av information från den offentliga sektorn](#), där man lyfte fram utmaningen att tolka lagstiftningen. Att i högre grad utnyttja den information som den offentliga förvaltningen förfogar över anses underlätta en

proaktiv verksamhet, effektivisera förvaltningen och komma kunden till nytta. Skatteförvaltningens generaldirektör Markku Heikura har också tagit upp [hinder för användning av information](#) och sammanfattar enligt följande det problem som arbetsgruppen också ser: *"I nuläget förhindras delning av information myndigheter emellan synnerligen effektivt av lagstiftningen. Exempelvis kan uppgifter som hänför sig till beskattningen användas enbart i beskattningssyfte. För beskattningen insamlas emellertid talrika allmännyttiga kontaktuppgifter som kunde komma till användning i större utsträckning i olika offentliga tjänster. Detsamma gäller även andra myndigheter. Det här leder till en situation där olika myndigheter i onödan flera gånger begär samma uppgifter av kunderna. Detta har man kommit underfund med för många år sedan och försökt lösa på många sätt utan att nämnvärda framsteg har gjorts. Här är det uttryckligen lagstiftningen som står i vägen, då tekniken nog gör det möjligt att utbyta information och tillgodogöra sig den."*

[Statsrådets principbeslut om att tillgodogöra sig och öppna upp informationen](#) håller för sin del på att verkställa de informationspolitiska målen i regeringsprogrammet och dra upp riktlinjer för att förbereda myndighetsåtgärder som leder till att informationen kan utnyttjas och göras tillgänglig. Till stöd för genomförandet har också en vägkarta utarbetats. Ett av dess huvudsyften är att föreslå och möjliggöra lagstiftning och principer som gör informationen användbar och öppen: *"Ett förtydligande och förenhetligande av lagar, förordningar och föreskrifter samt principer och riktlinjer för att möjliggöra ett effektivare sätt att tillgodogöra sig informationen".* Huvudmålet har preciserats med bland annat följande delmål: Revidering och uppdatering av lagstiftning och övrig reglering som säkerställer att inga onödiga hinder kvarstår för användning av informationen och för det andra en förpliktelse att öppna de databaser inom den offentliga förvaltningen som har producerats med offentliga medel, såframt detta inte förhindras av någon grundad anledning. Utifrån dessa tror man att *"man i Finland kan få till stånd en tidsenlig, internationellt konkurrenskraftig lagstiftning, som oavbrutet utvecklas, stöder och främjar olika sätt att tillgodogöra sig informationen, gör den tillgänglig och skapar nya användningsmöjligheter för den. Att öppna den information som producerats med offentliga medel blir en del av en normal lagstadgad verksamhet. Informationsmaterial som producerats med offentliga medel öppnas, och även informationsmaterial som tidigare förblivit öppnade med hänvisning till ogrundade hinder kommer att öppnas, varvid mängden information som står till förfogande kommer att bli betydligt större."*

Då hänsyn tas till [principbeslutet om teknikpolitiken](#), i vilket som mål ställts upp att Finland år 2030 ska vara världens mest framgångsrika och mest kända land som hämtar välfärd från teknisk forskning, utveckling och utvinning, ska uppmärksamhet i god tid fästas även vid lagstiftningens påverkan och behövliga ändringar genomföras. Framtidens Finland bör ha en lagstiftning mer inställd på att skapa möjligheter till stöd för informationen samtidigt som hänsyn tas till sekretessplikt och andra särskilda omständigheter. I fråga om offentlig information bör möjligheter skapas för åtkomst till informationen med

hjälp av automatisering. Behovet av ett nytt förfaringsätt för delning av information har utifrån ett eget perspektiv även lyfts fram i en [Studie om konsekvenser av avgiftsbelagd och avgiftsfri information från den offentliga sektorn](#), i vilken bland annat gjorts följande konstaterande: *Vill man att informationen från den offentliga sektorn får en mer omfattande användning, blir man oundvikligen tvungen att redan i den primära användningen även överväga den sekundära användningen och uppmärksamma dess krav. Det förutsätter samarbete med potentiella sekundära användare eller en justering av mekanismerna på ett sätt som får indelningen i egentlig primär och sekundär användning att upphöra så att informationen i stället redan direkt skulle samlas in och sparas i en sådan form att hela samhället kunde tillgodogöra sig den.*

4.5.2 Beskrivning av nuläget

Enligt 12 § 2 mom. i grundlagen är handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna offentliga, om offentligheten inte av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av en offentlig handling eller upptagning. Sekretessplikt och övriga begränsningar av rätten att få information kan på så sätt regleras i lag så att förutsättningarna för begränsning av de grundläggande rättigheterna uppfylls. När den offentliga förvaltningens rätt att få information avgörs, ska sålunda klarläggas huruvida det är offentliga eller sekretessbelagda uppgifter som avses.

I lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (lagen om offentlighet 621/1999) bestäms om rätten att ta del av myndigheternas offentliga handlingar samt om tystnadsplikt för den som är verksam vid en myndighet, om handlingssekretess och om andra begränsningar av rätten att få information. Lagens syfte är att förverkliga öppenhet i myndigheternas verksamhet och att ge möjlighet att övervaka den offentliga maktutövningen och användningen av offentliga tillgångar, bilda sina åsikter, påverka maktutövningen och bevaka sina rättigheter och intressen. Enligt 9 § i lagen har var och en rätt att ta del av en offentlig myndighetshandling. Enligt 10 § i lagen däremot får uppgifter om en sekretessbelagd myndighetshandling eller om dess innehåll lämnas ut endast om så särskilt bestäms i denna lag. Lagen innehåller även bestämmelser om en parts rätt att få information och om rätten att ta del av en handling som gäller en själv. I 5 kap. i lagen föreskrivs om myndighetens skyldighet att främja tillgången till information och i 6 kap. om skyldighet att iaktta sekretess. I 26 och 29 § i offentlighetslagen föreskrivs om de vanligaste fallen av utlämnande av sekretessbelagd information. I 24 i offentlighetslagen föreskrivs om sekretessbelagda handlingar.

Informationshanteringslagens syfte är att förbättra datalagens och informationssystemens interoperabilitet, uppdatera informationsmaterialet, säkerställa att materialet är felfritt och användbart, trygga informationssäkerheten och att förverkliga en god

förvaltning med hjälp av effektiva informationshanteringsmetoder. I informationshanteringslagens 20 § föreskrivs om insamling av informationsmaterial för myndighetsuppdrag. Enligt paragrafens 1 mom. i informationshanteringslagen ska en myndighet sträva efter att utnyttja en annan myndighets informationsmaterial, om den första myndigheten har rätt att via ett tekniskt gränssnitt eller en elektronisk förbindelse få den behövliga informationen från den andra myndigheten. I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om informationshantering inom den offentliga förvaltningen och till vissa lagar som har samband med den (RP 284/2018 rd, på sida 108) konstateras bland annat att myndigheten i de flesta situationer har möjlighet att från en annan myndighet få uppdaterad information i anslutning till olika intyg och utdrag. Enligt propositionen är avsikten att säkerställa att förvaltningskunden inte åläggs att på nytt inkomma med information som myndigheten redan fått eller annars registrerat. Avsikten är också att slopa förfaranden som innebär att en förvaltningskund ska inkomma med intyg eller utdrag som utfärdats av en annan myndighet. I propositionen tas även upp behovet av en reform av lagstiftningen till den del som det föreskrivs om inkommande av utdrag och intyg i speciallagar.

I 22 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen föreskrivs att myndigheterna i enlighet med den första meningen ska genomföra regelbundet återkommande och standardiserad elektronisk överföring av information mellan informationssystem via tekniska gränssnitt, om den mottagande myndigheten enligt lag har rätt till informationen. Enligt paragrafens 2 mom. ska dessutom enligt bestämmelserna i 4 kap. överföring av information mellan informationssystem via tekniska gränssnitt genomföras så att det tekniskt säkerställs att den information som ska överföras behövs i det enskilda fallet eller är nödvändig för att den mottagande myndigheten ska kunna sköta sina uppgifter, ifall överföringen avser personuppgifter eller sekretessbelagd information. I regeringens proposition (s. 105–106) konstateras att det föreskrivs i annan lagstiftning om informationsrättigheter, i offentlighetslagen eller i någon annan lag, men att det således ska tas in en bestämmelse som ger rätt att få information.

I 23 § i informationshanteringslagen föreskrivs om öppnande av en elektronisk förbindelse till en myndighet. Enligt bestämmelsen kan en myndighet öppna en elektronisk förbindelse till en annan myndighet till sådan information i ett informationslager som den mottagande myndigheten har rätt att få tillgång till. Förutsättningen för öppnande av en elektronisk förbindelse är att möjligheten till åtkomst begränsas till enskilda sökningar (behövliga eller nödvändiga uppgifter) och att informationens användningsändamål redovisas i samband med informationssökningen. Myndigheten ska utforma den elektroniska förbindelsen så att informationssystemet automatiskt identifierar en avvikande informationssökning. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande [GrUU 73/2018 rd](#) konstaterat följande: *”Öppnande av elektronisk förbindelse förutsätter enligt 23 § att förbindelsen begränsas till endast sådana behövliga eller nödvändiga uppgifter som är förenliga med informationsrätten och att informationens användningsändamål utreds i samband med*

sökningen. *Grundlagsutskottet framhåller betydelsen av det som föreslås i propositionen.*
Ett praktiskt exempel på utmaningen i nuläget (dit också sekretessbelagd information hör) belyser problemen:

- Enligt lagen om statskontoret (statskontorslagen, 305/1991) 2.1 § 5 mom. är Statskontorets uppgift att producera analys- och rapporteringstjänster inom statsförvaltningen för statsrådet till stöd för beredningen och beslutsfattandet. För att sköta detta uppdrag har Statskontoret med stöd av statskontorslagen enligt första meningen i 2 c § 1 mom. rätt att avgiftsfritt och oberoende av sekretessbestämmelserna av den myndighet som är behörig enligt offentlighetslagen få de uppgifter om statsförvaltningens verksamhet och ekonomi som är nödvändiga för skötseln av uppdrag. I detaljmotiveringarna till momentet har konstaterats, att i analys- och rapporteringsuppdraget endast de uppgifter används som behövs i varje enskilt fall (RP 20/2020 rd, s. 27). För att det analys- och rapporteringsuppdrag som föreslås för Statskontoret ska kunna genomföras är det viktigt att de instanser som lämnar information är skyldiga att ordna överlämnandet av informationen med hjälp av tekniska gränssnitt. Analys- och rapporteringsuppdragen kommer från statsrådet med kort varsel, varför den information som behövs ska kunna hämtas så fort som möjligt från olika källor. Enligt detaljmotiveringarna till 2 c § i statskontorslagen används i analys- och rapporteringsuppdraget endast de uppgifter som behövs i varje enskilt fall. I 22.1 § i informationshanteringslagen förutsätter den första meningen att myndigheterna är skyldiga att genomföra regelbundet återkommande och standardiserad elektronisk överföring av information mellan informationssystem via tekniska gränssnitt. I dessa fall har myndigheter i princip ingen skyldighet att ordna överlämnande av information till Statskontoret med hjälp av ett tekniskt gränssnitt. Ifall inget tekniskt gränssnitt står till förfogande för mottagning av information, måste Statskontoret hämta behövlig information genom specificerad begäran om information som avses i offentlighetslagen.

Såsom ovan har framförts föreskrivs i informationshanteringslagen både om utlämnande av information myndigheter emellan med hjälp av tekniskt gränssnitt och om en myndighets möjlighet att öppna en elektronisk förbindelse med en annan myndighet. Lagstiftningen om gränssnitt är såväl förpliktande som tillåtande. Om utlämnande av information är återkommande och har ett standardinnehåll, ska ett tekniskt gränssnitt tas i bruk. Bestämmelser om elektronisk förbindelse är däremot tillåtande; en myndighet kan öppna en elektronisk förbindelse, men är inte förpliktad att göra det. Trots att ingen skyldighet föreligger, har myndigheten en möjlighet att öppna en elektronisk förbindelse när rätten att få information existerar. Informationens natur (offentlig information, personuppgift, sekretessbelagd information) ska naturligtvis tillmätas betydelse.

Såsom ovan har konstaterats ska utövning av offentlig makt utgå från lagen och i offentlig verksamhet ska god förvaltning genomföras enligt förvaltningslagen. I fråga om rätt till information finns det utöver dessa anledning att ta upp 10 § i förvaltningslagen som bestämmer att varje myndighet inom ramen för sin behörighet och i den omfattning ärendet kräver på andra myndigheters begäran ska bistå dessa i skötsel av en förvaltningsuppgift, och även i övrigt sträva efter att främja samarbetet mellan myndigheterna. En myndighets befogenhet – som fastställs i lagstiftningen om respektive myndighet – bestämmer den utsträckning, i vilken en myndighet kan ingripa i en privatpersons rättigheter, skyldigheter eller förmåner. Bland annat ska enligt 6 § i förvaltningslagen myndigheterna enligt rättsprinciperna för god förvaltning bemöta dem som utträttar ärenden hos förvaltningen jämlikt och använda sina befogenheter enbart för syften som är godtagbara enligt lag.

Arbetsgruppen ansåg att bestämmelsen i 6 kap. 31 § om utredningsskyldighet är en intressant bestämmelse med tanke på rätten att få information. Vidare ska myndigheten enligt paragrafens 1 mom. se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt genom att skaffa den information och den utredning som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Enligt paragrafens 2 mom. ska en part lägga fram en utredning om grunderna för sina yrkanden. Parten ska också i övrigt medverka till utredningen av ett ärende som han eller hon har inlett. I regeringens proposition till riksdagen om förvaltningslag och lag om ändring av förvaltningslagen (RP 72/2002) s. 92 konstateras att med utredning avses sådan bedömning av fakta och sådant inhämtande av utredning som myndigheten kan företa inom ramen för sin behörighet. Om utredning av ärenden och hörande av part står i verket Hallintolaki (Niemivuo - Keravuori-Rusanen - Kuusikko, nätpublikation s. 277) bland annat skrivet på följande sätt: *”En myndighet kan själv på tjänstens vägnar inhämta utredningar eller be en extern instans presentera en utredning. Myndigheten ska emellertid själv avgöra vilka utredningar den anser nödvändiga och ge parten eller andra instanser anvisningar om vilka nödvändiga uppgifter som ska framläggas. Det finns likväl en anledning att observera att myndighetens utredningsskyldighet inte i sig ger myndigheten någon särskild rätt att få information eller befogenhet att kräva utredningar, utan att detta förutsätter en grund i annan lagstiftning.”*

4.5.3 Genomförda utredningar jämte exempel

Enligt vissa föreskrifter ska en klient i samband med behandlingen av sitt ärende till myndigheten lämna till exempel ett handelsregisterutdrag eller ett ämbetsbevis. I fråga om handelsregisterutdraget har hos Patent- och registerstyrelsen år 2015 sammanställts en redogörelse om de lagar i vilka det föreskrivs om skyldighet att lämna ett handelsregisterutdrag. Förteckningen uppdaterades av arbetsgruppen i januari 2022 och dessutom genomfördes en enkät till förvaltningsområdena om lagstiftningssituationen med

avseende på utskick av utdrag och intyg. Åtminstone två slags formuleringar har identifierats: 1) sökanden ska som bilaga till ansökan/meddelandet foga ett handelsregisterutdrag, ämbetsbevis (eller annat registerutdrag) eller 2) myndigheten har rätt att i samband med behandlingen av ansökan/meddelandet kontrollera till exempel uppgifter i handelsregistret eller något annat register. Av arbetsgruppens enkät framgick några praktiska tillvägagångssätt, men någon mer täckande sampling lik den som analyseras i denna rapport, blev på grund av tidsbrist inte gjord. Den förteckning som lämnats till arbetsgruppen ska gås igenom enligt förvaltningsområde med tanke på lagstiftningsreformen samt också kartlägga de författningar som eventuellt saknas. Med tanke på harmonisering av författningar vore det bra om ministerierna skulle samarbeta i samband med reformen. [Regeringens proposition till riksdagen med förslag till handelsregisterlag och näringsverksamhetslag](#) främjar för sin del inlämning av handelsregisterutdrag, eftersom det föreslås i propositionen att myndigheterna i fortsättningen ska hämta de handelsregisteruppgifter som de behöver direkt ur handelsregistret.

Bestämmelser i speciallagar om informationens offentlighet och utlämnande av uppgifter:

- I 7 kap. 2 § i jordabalken (540/1995) föreskrivs om uppgifter som kan utlämnas ur lagfarts- och inteckningsregistret. Enligt 1 mom. i paragrafen är uppgifterna offentliga. Inskrivningsmyndigheten ska på begäran utfärda intyg ur registret.
- I 3 kap. i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009) föreskrivs om den personuppgiftsansvariges rätt att få uppgifter samt skyldigheter att anmäla uppgifter. I 3 kap. 23 § i lagen föreskrivs om rätt att få uppgifter från myndigheter. I paragrafens 1 mom. föreskrivs om den personuppgiftsansvariges rätt att trots sekretessbestämmelserna av andra myndigheter få i 13–17 § avsedda behövliga uppgifter som gäller dessa myndigheters verksamhetsområde för uppdatering av uppgifterna i befolkningsdatasystemet och för kontroll av uppgifternas riktighet och annan behandling av uppgifterna.
- I 3 kap. 16 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) föreskrivs om samtycke till att uppgifter utlämnas: Ur en sekretessbelagd handling får uppgifter utlämnas med uttryckligt samtycke av klienten eller på ett sätt som särskilt föreskrivs i lag. Då en klient inte har förutsättningar att bedöma betydelsen av samtycke, får uppgifter utlämnas med samtycke av klientens lagliga företrädare. Uppgifter får emellertid inte utlämnas med samtycke av en minderårig klients lagliga företrädare, om företrädaren själv inte har rätt att få information av skäl som avses i 11 § 3 mom.

- I 6 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (669/2008) föreskrivs om utlämnande av uppgifter. I regeringens proposition till riksdagen avseende lag om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och om vissa lagar som har samband med den konstateras bland annat på sida 15 följande: "6 §: Utlämnande av uppgifter. Paragrafen innehåller bestämmelser om den rätt Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården har att få uppgifter som behövs för att verket ska kunna utföra de uppdrag som föreskrivits för det. Bestämmelser om rätten att få uppgifter finns dessutom i vissa speciallagar. I 3 mom. i paragrafen föreskrivs också om informationsutbytet mellan tillstånds- och tillsynsverket och länsstyrelserna. I 1 mom. bestäms om de i momentet nämnda instansernas skyldighet att utan hinder av sekretessbestämmelserna ge Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på verkets begäran sådana uppgifter och utredningar som verket behöver för att utföra de uppgifter som enligt 2 § ankommer på det. Momentet motsvarar i sak 8 § 1 mom. i den gällande lagen om Rättsskyddscentralen för hälsovården."
- I lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) 80 § föreskrivs om obligatoriska grunder för uteslutning. Enligt 1 mom. i paragrafen ska den upphandlande enheten genom sitt beslut utesluta en anbudssökande, anbudsgivare eller underleverantör ur anbudsförfarandet, om den upphandlande enheten fått kännedom om att anbudssökanden, anbudsgivaren eller underleverantören, en ledamot i dess förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan eller en person som är behörig att företräda, fatta beslut om eller kontrollera anbudssökanden, anbudsgivaren eller underleverantören, genom en lagakraftvunnen dom som framgår av straffregistret dömts till straff för något av följande brott. ANM har sammanställt [en handbok om skyldigheten att kräva ett straffregisterutdrag som avses i den nya upphandlingslagen](#).
  - Enligt 3 § i straffregisterlagen (770/1993) ska uppgifterna i straffregistret hemlighållas. Registeruppgifter får lämnas ut enligt denna lag. I 4 § i lagen föreskrivs det om förutsättningar för utlämnande av straffregisteruppgifter. I regeringens proposition (RP 368/1992) konstateras att en personuppgift om en brottslig gärning, ett straff eller annan brottspåföljd enligt 6 § i personregisterlagen anses vara en känslig uppgift [personregisterlagen upphävd genom föreskriften 523/1999, personuppgiftslagen upphävd genom föreskriften 1050/2018, ikraftvarande lag data-skyddslagen 1050/2018]. [Temagruppen för Ekonomisk hållbarhet](#) har till uppgift att planera och vidta konkreta åtgärder för att främja förverkligandet av målen i den nationella strategin för offentlig upphandling. En åtgärd som lyfts fram gäller utvecklingen av lagstiftningen om kontroll av straffregisterutdrag samt möjliggörande av elektronisk kontroll av

straffregisterutdragen, då processen i sin nuvarande form är administrativt tungrodd och medför extra arbete i betydande omfattning. Därför har temagruppen konstaterat att det är nödvändigt att lagstiftningen om kontroll av straffregisterutdrag ändras så att det blir möjligt att kontrollera straffregisterutdrag automatiskt. Förfarandet kommer även att omfatta försvars- och säkerhetsupphandlingar samt små upphandlingar.

- I 90 § i folkpensionslagen (568/2017) föreskrivs om FPA:s rätt att i vissa fall lämna ut uppgifter. Paragrafen innehåller fem punkter och i var och en av dem bestäms för vilket ändamål uppgifter får lämnas ut. Ändamålet är en del av det lagstadgade uppdraget för den myndighet (till exempel Pensionskyddscentralen) som mottar uppgifterna, vilket regleras i annan lagstiftning. I 4 § i lagen om pensionsskyddscentralen (397/2006) föreskrivs om Pensionskyddscentralens rätt att få och använda information för statistik, forskning och utveckling. Enligt feedback som arbetsgruppen har fått är betydelsen och behovet av 90 § i folkpensionslagen oklara och kanske överlappande med bestämmelserna i lagen om pensionsskyddscentralen.

Statsrådet tillsatte på våren 2020 en parlamentarisk kommitté med uppdraget att bereda en socialskyddsreform (under mandatperioden 23.3.2020-31.3.2027). Om medlemmarna i kommittén och agendan för sammanträdet 31.1.2022 finns mer information i [diapresentationen av sammanträdet](#). Syftet med socialskyddsreformen är att skapa ett system som ur människans perspektiv är tydligare än det nuvarande systemet och fungerar bättre, och som gör det möjligt att samordna arbete och social trygghet i förändrade livssituationer. Målet är en strukturell och funktionell utveckling av den sociala tryggheten på lång sikt. I samband med socialskyddsreformen har redogjorts för problem vid genomförandet av socialskyddet med avseende på informationsgången. Den grundläggande orsaken till komplikationerna i genomförandet av den sociala tryggheten är att det ofta behövs samarbete mellan olika myndigheter för att klienternas behov ska kunna tillgodoses, men att den information som krävs som grund för samarbetet inte cirkulerar mellan myndigheterna. Flaskhalsarna i informationsgången härrör delvis från brister i lagstiftningen och tolkningsproblem, men bakom problemen finns även strukturella omständigheter som hänger samman med tillvägagångssätt och informationssystem. Aktörerna utvecklar självständigt sina tillvägagångssätt och informationssystem. Varken interaktionen eller utvecklingen av informationshanteringen styrs i sin helhet.

Digitaliseringen av socialskyddet förutsätter strategisk styrning, bestämmelser och målsättning för genomförandet samt planering på systemnivå, förenhetligande av informationshanteringen och eventuellt delade tekniska lösningar. En potentiell lösning kunde vara en plattform för samverkan bestående av tekniska definitioner och lösningar som garanterar en informationsgång där den behövs. Definitioner för samverkan kunde

utgöras av förpliktande bestämmelser om behandling av klientdata och tekniska lösningar som stöder definitionerna. Ett gemensamt informationslager skulle då vara en teknisk lösning, som möjliggör lagring av data på samma tekniska plattform. Andra eventuella lösningar till stöd för informationsförmedling och samarbete mellan myndigheter kunde vara digitala identiteter, digital plånbok för klienten, en gemensam klientplan och data-skyddade kommunikationslösningar. En harmonisering av informationshanteringen skulle dessutom skapa möjligheter till informationsbaserad ledning inom socialskyddet.

Socialskyddslagstiftningen, informationssystemen och verksamhetsprocesserna är på många sätt beroende av varandra. Lagstiftningen bestämmer vilka förmåner och tjänster som erbjuds, vilka som bär ansvar för verkställigheten, samt grunden för behandlingen av personuppgifter. Personuppgifter behandlas och förmedlas med hjälp av informationssystem som begränsar en utveckling av verksamheten: ett stelbent informationssystem som effektivt hindrar en utveckling av verksamheten eller en anpassning av den till förhållanden i förändring. Lagstiftningen, informationssystemen och tillvägagångssätten sammanflätas till en helhet, vilket leder till ett behov av en helhetsplanering. Betydelsen av en sådan är särskilt stor för utvecklingen av informationsgången mellan de instanser som verkställer socialskyddet. Den tydlighet som förutsätts för utvecklingen av informationshanteringen på systemnivå kan förbättras genom att interoperabiliteten utvecklas. För att en omfattande interoperabilitet ska kunna åstadkommas förutsätts emellertid en överenskommelse om dokument- och informationsmodeller, terminologi, koduppsättningar och eventuellt även tekniska lösningar. Att nå samförstånd i dessa frågor är likväl svårt utan förpliktande styrning och utan att rollerna fastställs för de myndigheter som är involverade i utvecklingen. Om de möjligheter digitaliseringen av socialskyddet medför finns mer information i [kommitténs rapport 24.1.2022](#). Enligt arbetsgruppen kan initiativ som gäller reformen av den sociala tryggheten och behoven av att förnya verksamhetsmodellen ses som exempel också mer övergripande.

Det finns ännu anledning att ta upp feedback som arbetsgruppen fått: "I lagen om justitieförvaltningens nationella informationsresurs (955/2020) föreskrivs att uppgifter ska raderas ur justitieförvaltningens system för rapportering och statistikföring inom tio år från det att ärendet har avgjorts. Allt eftersom Statistikcentralen minskar antalet statistikprodukter som den producerar bland annat i fråga om statistik som gäller brott, är det inte klart hur man ska handla vad gäller långsiktiga statistiska behov. Till situationen hör en risk om att man om flera år behöver till exempel som stöd för politiskt beslutsfattande data som redan har raderats. En rätt stor del av justitieförvaltningens processer kan karakteriseras som genomströmningsprocesser. Till exempel inleds majoriteten av brottsmål som samarbete mellan polisen och åklagaren, går vidare till domstolen och därefter till den verkställande myndigheten, såsom Brottsförklaringsmyndigheten. Varje myndighet är skyldig att själv besluta bland annat om förvaringstider för data och klassificeringar, varvid myndigheten tar egna kopior över det material som den behöver. Detta ökar den offentliga

förvaltningens totala kostnader och den arbetsbörda som arrangemanget orsakar, även om de inte är betydande ur en enskild myndighets perspektiv. Arrangemanget i Estland (myndigheterna kopierar inte på nytt samma material) skulle förutsätta gränsöverskridande harmonisering av beslut som lämnar rum för tolkning vad gäller bland annat arkivering, informationssäkerhet, dataskydd och beredskap i ämbetsverk och förvaltningsområden. I frågan bör man granska speciallagstiftningen och Estlands modell av att utfärda allmänna lagar. Öppen data och dess möjligheter har diskuterats i samband med olika projekt. Det finns säkert en samhällsekonomisk potential, om myndigheterna öppnar sina informationsmaterial i stor omfattning. I justitieförvaltningens informationsmaterial finns nästan bland allt material personuppgifter, personuppgifter som gäller brottsmål, sekretessbelagd eller säkerhetsklassificerad information. Det finns nämligen ingen allmän skyldighet att göra om informationsmaterial till offentliga versioner, nödvändig finansiering eller en lag som möjliggör överlåtelse av information. Dessutom, eftersom överlåtelse av information inte fastställs i speciallagar, har vi uppfattat att man inte heller kan påverka detta enbart genom att stifta en allmän lag.”

”I lagen om transportservice (320/2017) fastställs i fråga om taxiförare på motsvarande sätt ett antal brott som kan leda till att det tillstånd som behövs för att bedriva yrkesmässig trafik om man gör sig skyldig till dem. Det har genomförts ett gränssnitt mellan Rättsregistercentralens och Traficoms system och tack vare det sker kontrollen utan dröjsmål, varvid åtminstone kontroll av straffregistret inte orsakar samhällsekonomiska förluster. Anmärkningsvärt är att genomförandet krävde åter uppdatering av både lagen om transportservice och straffregisterlagen. Eftersom det inte finns någon allmän lag för informationsutbyte mellan myndigheter, behövs separata inskrivningar i lagen om varje informationsutbyte, om det inte handlar enbart om offentlig information.”

4.5.4 Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar

Enligt arbetsgruppens målbild ska myndigheterna få den information de behöver för att behandla ett ärende med hjälp av automatiseringen, utan att besvara kunden. Enligt den feedback som arbetsgruppen har mottagit är tolkningen av lagstiftningen ofta ett problem, varvid man anser att det finns grunder för informationsdelning om den nuvarande lagstiftningen samt en kartläggning av behovet av att göra lagstiftningen tydligare för att främja digitalisering och uppnå framtidsmålen. Behovet av uttryckligt föreskrivande genom lag, eventuella tolkningsproblem mellan offentlighetslagen och speciallagstiftningen samt krav som gäller det tekniska gränssnittet och elektronisk förbindelse i informationshanteringslagen verkar i sin nuvarande form orsaka praktiska problem som hindrar smidigt och tekniskt utnyttjande av information. Brist på kunskaper kan också vara en orsak till detta; man känner inte till alla författningar som påverkar frågan och

som kunde användas till att motivera till öppnande av ärendet. Myndigheten har utifrån sin befogenhet ett behov och med stöd av offentlighetslagen rätt att för behandling av ärendet får offentlig information som man enligt arbetsgruppens åsikt ska kunna skaffa tekniskt genom ett sätt som informationshanteringslagen möjliggör.

En enhetlig och tydlig reglering om rätt att få information inom den offentliga förvaltningen skulle vara en optimal lösning för digitalisering. Ett förtydligande behövs för att underlätta tolkningar, men även för att den offentliga förvaltningen i skötseln av sina uppdrag inte av bristande tillgång till information ska hindras från att effektivt utföra ett uppdrag. Med tanke på en ny slags verksamhetsmodell skulle man i fortsättningen kunna handla i den offentliga förvaltningen så att ingen information som innehas av den offentliga förvaltningen ska krävas av kunden, utan informationen eller dokumentet skaffas från en annan myndighet med hjälp av automatisering. Då skulle ett ärende inte lämnas ogranskat eller avslås på grund av information som saknas, då den offentliga förvaltningen redan skulle ha informationen och den skulle vara tillgänglig.

Målet är att både offentlig och sekretessbelagd information ska vara tillgänglig för den offentliga förvaltningen enligt informationshanteringslagen antingen tekniskt via ett gränssnitt eller genom elektronisk förbindelse. Arbetsgruppen anser att det inte finns något behov av att i speciallagar föreskriva vilket slags offentliga uppgifter hos andra ministerier (till exempel utdrag och intyg) som en part ska lämna till en myndighet i samband med behandling av ärendet. I praktiken kan detta faktiskt redan till en del göras så att informationen hämtas på myndighetsinitiativ utan att klienten besväras. Detta förfarande ska vara en tydlig huvudregel även i lagstiftningen. Förvaltningslagen föreskriver för parten en skyldighet att medverka och för myndigheten en skyldighet att inhämta behövliga redogörelser på eget initiativ, inom ramen för sin rätt att få information. Enligt informationshanteringslagen kan tekniska gränssnitt och elektroniska förbindelser användas då det har föreskrivits om rätten att få information. Denna reglering härrör för närvarande till största delen från offentlighetslagen och speciallagstiftningen. Informationshanteringslagen beviljar ingen rätt att få information och en speciallag kan till exempel föreskriva om en skyldighet för kunden att till myndigheten lämna in handelsregisterutdrag eller ämbetsbevis. I sådana situationer kan det förekomma utmaningar som gäller tolkning av om myndigheten har rätten till information och, då informationen är offentlig, om sådan speciallagstiftning som gäller inlämning av information anses onödig. Olika lagar innehåller för närvarande detaljerade bestämmelser i fråga om vilka uppgifter myndigheten får använda och vilka uppgifter som kan lämnas ut till en viss myndighet.

Sammanfattning av teman som föreslås till fortsatt utredning: Bestämmelsernas ordalydelse ”i samband med ansökan/sökanden ska lämna” i kombination med regelbundenhet och standardinnehåll (och behövlighet och nödvändighet) kan i nuläget medföra problem för användning av en sådan förbindelse som avses i

informationshanteringslagen. Som vidare utredning kan det också vara behövt att granska speciallagstiftningen samt harmonisering och tydliggörande av den med tanke på att man inte ska föreskriva om skyldigheten för sökanden att lämna in offentlig information, varvid den offentliga förvaltningen skulle kunna utnyttja automatisering då den skaffar redogörelser.

I nuläget kan utlämnande av sekretessbelagd information regleras antingen så att en myndighet har rätt att lämna ut information eller så att en myndighet har rätt att få information. Reglering, som gäller utlämnande av information, skapar inte sådan rätt att få information som förutsätts i informationshanteringslagen. Dessutom ska den myndighet som ansvarar för utlämnande av sekretessbelagd information ska alltid kunna ta reda på och bedöma om den som begär informationen har rätt att få den vilket kan finnas i reglering av befogenhet. Däremot är det inte ändamålsenligt att lagstifta om båda alternativen. Enligt handboken [Lainkirjoittajan opas](#) (handbok för lagberedare, avsnitt 12.4.6.) "*kan bestämmelser om utlämnande av sekretessbelagd information införas antingen i en lag om den myndighet som lämnar ut informationen eller i en lag om myndighetens verksamhet eller i en lag om den myndighet som får informationen eller i en lag om denna myndighets verksamhet. I bådadera får de inte införas.*" Arbetsgruppen föreslår också att man ska diskutera ifall ett tekniskt gränssnitt eller en elektronisk förbindelsen skulle kunna öppnas också i sådana fall där det har föreskrivits om överföring till en viss instans (med beaktande av existensen av informationsmottagarens grund för behandling genom sin egen uppgiftsreglering).

I den fortsatta utredningen bör man också kartlägga speciallagstiftning som föreskriver om rätt att få information, så att man får tag på eventuella tolkningsproblem eller motstridigheter med offentlighetslagen och därigenom bedöma ändringsbehoven. Dessutom bör informationshanteringslagen som hör till helheten också granskas i fråga om sina exaktare krav (regelbundenhet och standardinnehåll samt behövlighet och nödvändighet), så att inhämtande av information ska vara effektivt och ske i realtid inom den offentliga förvaltningen. Dessutom bör det ordnas stöd för motivering av rätt att få information för dem som tillämpar lagen, dvs. vilka alla grunder används för att begära om sekretessbelagd information. Dessutom skulle en helhet som bör utredas vara andra än de sätt att lämna information som är förenliga med informationshanteringslagen; finns det ett behov av att harmonisera och göra dem tydligare?

Det pågår projekt i anknytning till temat och dessa bör beaktas i fortsatta utredningar. Sådana projekt är OmaData (egendata), Digital identitet, förordningen EU eIDAS2 och EU:s förordning om en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information. Ett tema för en fortsatt utredning bör vara en annan aktörs än den offentliga förvaltningens rätt att få information med hjälp av gränssnitt.

4.6 Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att göra lagstiftningen som gäller den offentliga förvaltningens digitala tjänster enklare och tydligare

4.6.1 Beskrivning av nuläget

Digitalisering har förnyat den offentliga förvaltningens verksamhet i mer än över 20 år. Arbetsgruppen har förklarat helheten närmare i [lägesbilden av lagstiftningen om digitalisering](#), men detta är i sig inte tillräckligt för att förtydliga helhetsbilden. Lägesbilden tar inte heller ställning till enskilda tolkningsutmaningar och såsom det framgår av den är regleringen av digitalisering splittrad och svår att hantera. Otydligheter vad gäller tolkningsfrågor, myndigheternas inkonsekventa praxis och hur dessa syns för kunderna togs upp i diskussioner, och därför vill man komma med förslag till lösningar för att förtydliga lagstiftningsdjungeln.

I förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs om grunderna för god förvaltning och om förfarandet i förvaltningsärenden. Förvaltningslagen tillämpas i all förvaltningsverksamhet; vid ämbetsverk och inrättningar samt vid statens affärsverk, offentligrättsliga föreningar samt på enskilda då de sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Lagen tillämpas inte på rättsskipning, förundersökning, polisundersökning eller utsökning. Lagen om elektronisk kommunikation tillämpas på anhängiggörande och behandling av förvaltningsärenden, domstolsärenden, åtalsärenden och utökningsärenden samt delgivning av beslut i nämnda ärenden. I den offentliga förvaltningen har alla ärenden en koppling till digitala tjänster, eftersom lagen om tillhandahållande av digitala tjänster förpliktar myndigheter att tillhandahålla möjligheten att utträta ärenden elektroniskt.

EU:s tillgänglighetsdirektiv har satts i kraft nationellt genom lagen om tillhandahållande av digitala tjänster. I detta sammanhang föreskrevs i 2 kap. i lagen skyldigheten för myndigheter och andra som sköter förvaltningsuppgifter att tillhandahålla digitala tjänster för utträttande av ärenden. Redan när lagen om digitala tjänster stiftades tog justitieombudsmannen i sitt avgörande EOAK/359/2018 upp den risk för komplext och fragmenterat regelverk som råder kring digitalisering och har föreslagit en utvärdering för att harmonisera regleringen. Man har konstaterat att risken i denna lösning är att inte ens myndigheten uppfattas utifrån vilken reglering saker ska bedömas och detta understöds av den feedback som arbetsgruppen har fått, vilket betyder att risken har realiserats. Spridning av lagstiftningen har identifierats i ett tidigt skede av beredningen av lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (RP 60/2018 rd, s. 43): *"Spridningen av lagstiftningen om elektronisk kommunikation har skett under en längre tid, och i samband med denna reform kan det inte göras något annat åt saken än att koncentrera de bestämmelser om ordnande av digitala tjänster som gäller myndigheter i en lag. Den utspridda lagstiftningen*

har konstaterats i inledningsskedet av lagberedningen, men saken har inte kunnat åtgärdas bl.a. på grund av tidtabellen."

4.6.2 Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar

Syftet med förslaget att slå samman en del allmänna lagar eller delar av dem samt att harmonisera tillvägagångssätten i speciallagstiftningen är att undvika ottydligheter och att främja digitalisering. Enligt arbetsgruppens åsikt bör man sätta sig in i att åtgärda utspriddheten, så att man inte misslyckas med att uppnå målen i den digitala kompassen eftersom författningarna är så komplicerade. På grund av målen i den digitala kompassen behöver offentliga tjänster granskas på ett nytt sätt utgående från en ny slags verksamhetsmodell och människocentrerad verksamhet, och förslag har lämnats med tanke på dessa mål. Eftersom situationen har pågått länge i fråga om lagstiftningens utspriddhet och komplexitet och man i genomförandet inte vill ta risken för tolkning, ansågs det att omstrukturering av författningar medför kontinuitet, säkerhet och stöd för att främja digitaliseringen. Det finns alltid anledning att erbjuda mer stöd, handledning och rådgivning för genomförande, men vad gäller digitalisering ansåg arbetsgruppen att det är mer ändamålsenligt att man i fortsättningen utreder möjligheten att göra författningshelheten tydligare.

Enligt mottagen feedback förekommer det inom den offentliga förvaltningen okunskap i fråga om hur avvikande reglering i speciallagarna påverkar tillämpningen av allmänna lagar. Det förekommer ovisshet bland annat i situationer där ett ärende enligt en speciallag ska skötas skriftligen, men enligt lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (lagen om elektronisk kommunikation, 13/2003) är det möjligt att godkänna dokument som lämnas in elektroniskt. När man lägger till förvaltningslagens inskrivningar om skriftlig verksamhet, är det förståeligt att överlappning av flera lagar försvårar tillämpningen och att man inte börjar främja digital kommunikation. Man har också sett inkonsekvens inom speciallagarnas hänvisningspraxis. I [Lainkirjoittajan opas](#) (avsnitt 12.2.) behandlas hänvisning till en allmän lag och där konstateras också att *"Sedan länge har det ansetts att om man inte avviker från en allmän lag så brukar man inte hänvisa till en allmän lag. Bestämmelser i en allmän lag får inte heller upprepas i en speciallag."* Det är särskilt viktigt att speciallagstiftningen uppdateras samtidigt som den allmänna lagstiftningen, så att lagstiftningen blir enhetlig och tillämpningen blir lättare än i nuläget. Åtminstone bör hänvisningspraxisen vara enhetlig. Det är också nödvändigt att genomföra en kartläggning enligt förvaltningsområden för att utreda hänvisningar i speciallagar och bedöma ändringar.

Till exempel inom social trygghet har tillämpningsproblemen kommit fram i den praktiska verksamheten, då den som tolkar lagstiftningen eller klienten är osäkra på hur till exempel en ansökan eller delgivning ska levereras. Tolkningsmässigt får det inte förekomma oklarhet i fråga om hur man kan handla i ärendet i enlighet med lagen. I den lagstiftning som gäller förmånslagar är hänvisningspraxisen osammanhängande, dvs. det förekommer informativa hänvisningar på olika sätt, vilket orsakar förståelig osäkerhet hos den som tolkar dem. Man vill och kan inte riskera osäker tolkning vid genomförandet, och hänvisningspraxisen bör kartläggas enligt förvaltningsområde och harmoniseras.

Enligt arbetsgruppens åsikt bör sammanslagning av 2 kap. i lagen om digitala tjänster och regleringen i lagen om elektronisk kommunikation bedömas så att man betonar att digital kommunikation är standarden. Arbetsgruppen vill ta upp till diskussion också det alternativ att man i förvaltningslagen inkluderar bestämmelser angående anhängiggörande av ärende på elektronisk väg och delgivning, varvid man inte nödvändigtvis behöver en separat lag om elektronisk kommunikation i fråga om tillämpning av förvaltningslagen. Detta skulle kunna stödja utvecklingen av digital förvaltning mer effektivt än i nuläget. I samband med fortsatta utredningar kan man också bedöma alternativet att 2 kap. i lagen om digitala tjänster och lagen om elektronisk kommunikation införlivas i tillämpliga delar i förvaltningslagen. I det fortsatta arbetet bör man sätta sig in i skillnaderna mellan förvaltningslagens och kommunikationslagens tillämpningsområden. Detta skulle även betona att digitalisering inte är ett delområde som har separerats från förvaltningen, utan en del av den offentliga förvaltningen och det nya normala.

Lagen om digitala tjänster föreskriver om tillgänglighet och snart får den dessutom ett eget 3 a kapitel, då tillgänglighetsdirektivet sätts i kraft nationellt. Dessutom [föreslås regeringen](#) till lagen om digitala tjänster en bestämmelse för att göra användningen av tjänsteautomation tydligare i myndighetens rådgivning. Enligt arbetsgruppen kan ett alternativ vara att separerar tillgänglighetsregleringen till en egen författning. Lagen om digitala tjänster innehåller bestämmelser om myndigheternas skyldigheter att elektroniskt tillhandahålla möjligheter att uträtta ärenden. Observationer som gäller genomförande av lagen behandlas tidigare i kapitlen 1.2.5 och 2.3. Ett alternativ är att bedöma sammanslagning av 2 kap. i lagen om digitala tjänster med lagen om elektronisk kommunikation och att göra dem till en enhetlig, separat helhet som sedan kompletteras av lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster. Tack vare en sådan ändring skulle tillämpningsområdets komplexitet och bindande karaktär i den nuvarande lagen om digitala tjänster (i fråga om 2 och 3 kap.) bli tydligare för aktörer. Resultatet skulle vara en lag (om 2 kap. i lagen om digitala tjänster och lagen om elektronisk kommunikation inte skulle slås samman med förvaltningslagen) som skulle föreskriva allmänt om elektronisk kommunikation och tillhandahållande av tjänster i myndighetsverksamhet och tillgänglighet skulle ha en egen lag.

4.7 Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att säkerställa ordnande av digitalt stöd

4.7.1 Beskrivning av nuläget

Digitalt stöd har definierats i Programmet för främjande av digitalisering: *"Digitalt stöd är ett stöd för digital ärendehantering hos myndigheter, för användning av service och smarta enheter. Syftet med stödet är att hjälpa klienten att självständigt och på ett säkert sätt använda smartenheten och sköta sina ärenden samt att förstå de allmänna principerna för digitala tjänster. Olika former av digitalt stöd är distansstöd (chat, telefon, video, närstöd (serviceställen, kamratstöd, stöd i hemmet) och utbildningar (onlineutbildning, kurser). Digitalt stöd kan till sitt innehåll variera från handledning i digital ärendehantering till installation och tekniskt införande av applikationer. Varje organisation gör klokt i att definiera vilket slags digitalt stöd den erbjuder".* Vidareutvecklingen av det digitala stödet utgör en del av programmet för främjande av digitaliseringen och i denna rapport koncentrerar vi oss på lagstiftningsbakgrunden.

Digitalt stöd erbjuds av många instanser såsom bibliotek, organisationer, institut, olika projekt, samfund, kommuner och företag. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (DVV) svarar för den riksomfattande samordningen av digitalt stöd, arbetar med utveckling av stödet på nationell nivå och som stödorganisation för dem som ordnar digitalt stöd. Till huvudsyftena för DVV:s digitala stöd hör att främja kvaliteten och åtkomsten av digitalt stöd, att stödja riksomfattande, regionala och lokala aktörer med hjälp av informationsstyrning, genom att öka den kunskap som behövs om digitalt stöd samt att ta fram kunskap om en aktuell lägesbild av bland annat behovet av digitalt stöd och digital kompetens. I dess roll ingår bland annat att tillhandahålla utbildning för dem som producerar digitalt stöd och att samla in god praxis av digitalt stöd. Målsättningen är att utveckla ett enhetligt stöd av hög kvalitet på alla håll i landet. I det [projekt för digitalt stöd](#) som administreras av finansministeriet och DVV utvecklas under detta år en verksamhetsmodell för [digitalt stöd](#) som ska standardiseras för riksomfattande användning. Projektets huvudsakliga syfte är att under 2022 testa och utveckla lokala, regionala, tematiska och riksomfattande modeller till stöd för en standardfunktion för digitalt stöd, utöver vilken tidigare inledda digitala stödfunktioner: riksomfattande kommunikation, kompetensutveckling, kartläggning av klientbehov, plattformar och verktyg jämte mätning och lägesbild.

Digital service, rådgivning och serviceprincip påverkas till sitt innehåll av 21 § i grundlagen, förvaltningslagen, lagen om tillhandahållande av digitala tjänster, lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet, kommunallagen, lagen om välfärdsområden samt lagstiftningen om dataskydd. I 5 § 2 mom. i lagen om digitala tjänster föreskrivs om myndigheternas

skyldighet att i sina digitala tjänster offentliggöra kontaktuppgifter av vilka det framgår var allmänheten har möjlighet att få råd i användningen av en myndighets digitala tjänster. En kontaktuppgift kan enligt regeringens proposition (RP 60/2018 rd) till exempel bestå av en e-postadress, ett telefonnummer, en blankett online eller en chatt-tjänst. Enligt 8 § i förvaltningslagen ska en myndighet inom ramen för sin befogenhet och enligt behov ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende samt svara på frågor och förfrågningar som gäller uträttandet av ärenden. Dessutom, om ett ärende inte hör till myndighetens befogenheter ska den försöka vägleda kunden vidare till en behörig myndighet.

Enligt förarbetena till lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (RP 60/2018 rd) är syftet att säkerställa att varje myndighet har anordnat tillräckligt stöd för digitala tjänster och att dessa aktivt ställs till förfogande för kunderna inom förvaltningen. Stödet som avses i bestämmelsen är tekniskt stöd för användning av tjänsten. Stödet kan inrättas av myndigheten själv, tillsammans med flera andra myndigheter eller som en kontaktuppgift till exempelvis kontaktuppgifterna till Medborgarrådgivningen vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Medborgarrådgivningen hänvisar kunden till rätt offentlig tjänst och vägleder avgiftsfritt kunden i användningen av tjänsterna, men det är inte möjligt att inleda myndighetsärenden via den. Stöd för användning av digitala tjänster kan en myndighet även anordna genom att anlita en privat aktör, om därom särskilt föreskrivs i lag. Bland annat har telefonsupport betraktats som en offentlig förvaltningsuppgift som förutsätter en bestämmelse i lag för att tjänsten ska kunna erbjudas en privat klient (GrUU 11/2006 rd).

Tillgänglighetskraven som avses i lagen om digitala tjänster definieras i [standarden EN 301 549](#), som även beaktar stödtjänster med hänsyn till tillgängligheten. Stödtjänster behandlas i standardens klausul 12.2. Med standardens stödtjänster avses exempelvis kundtjänst, telefonservicecentral, teknisk support, förmedlingstjänster och utbildningstjänster. Även övriga servicekanaler kan betraktas som stödtjänster inom digital service. För stödtjänsternas del, till exempel inom kundtjänst, ska i fråga om tjänstens tillgänglighets- och kompatibilitetsegenskaper kunden i praktiken ges samma information som beskrivs i dokumentationen om tjänsten. Dessutom ska den dokumentation som ställs till förfogande av stödtjänsterna (till exempel anvisningar för tjänstens användning) åtminstone produceras i elektronisk form, online eller icke online (till exempel som dokument som kan laddas ned). Produktdokumentationen ska utformas i enlighet med tillgänglighetskraven. Standarden förutsätter dessutom att stödtjänsterna motsvarar kommunikationsbehoven för personer med funktionsnedsättning antingen direkt eller via någon kontaktpunkt. Med andra ord ska kundservicen till exempel anpassa sig efter de behov som föranleds av användarnas funktionsnedsättning. Det innebär i praktiken att olika slag av kanaler tillhandahålls så att kommunikationen möjliggörs med stödtjänster oavsett funktionsnedsättningens art.

Även tillgänglighetsdirektivet kommer att åtföljas av en reglering utifrån stödtjänsternas beskaffenhet. Stödtjänsterna i enlighet med tillgänglighetsdirektivet är rådgivningstjänster, telefoncentraler, teknisk support, förmedling och utbildning. Stödtjänsterna ska vid behov ge upplysningar om produktens tillgänglighet och dess kompatibilitet med hjälpmedelstekniken, vilket ska meddelas med hjälp av tillgänglig kommunikation. [Enligt den kommande 10 c § i lagen om digitala tjänster](#) ska tjänsteleverantören informera om den digitala servicen och tillhandahålla stödtjänster till stöd för tillgängligheten.

I offentlighetslagen (20 §) föreskrivs om myndigheters skyldighet att producera och distribuera information. Informationsskyldigheten har preciserats i förordningen om offentlighet och god informationshantering i myndigheternas verksamhet (1030/1999) och för kommunernas del dessutom i kommunallagen. Med stöd av 20 § i offentlighetslagen ska en myndighet främja öppenhet i sin verksamhet och i detta syfte sammanställa handböcker, statistik och andra publikationer samt datamaterial bland annat om sina tjänster och sin beslutspraxis. Myndigheten har att avgöra vilka medel den använder för att producera och distribuera information. Informationsmaterialet ska ge något slags mervärde som för medborgarna beskriver eller förtydligar myndighetens verksamhet och berättar om de tjänster myndigheten producerar. Av bestämmelsen i offentlighetslagen följer att myndigheterna ska sträva efter att även i digitala tjänster publicera det offentliga materialet producerat, emedan informationen på så sätt blir lätt tillgänglig för den stora allmänheten. Myndigheternas digitala tjänster får inte vara den enda kanalen för information om en myndighets verksamhet. Myndigheten måste även beakta de frågor som hänför sig till likabehandling och tillgänglighet till information samt språklagstiftningen.

I fråga om förvaltningslagen hänvisas till serviceprincipen och adekvat service som behandlats tidigare och som också påverkar bakom det digitala stödet. De som använder digitala myndighetstjänster ska utifrån givna anvisningar kunna få en helhetsbild av hur myndighetens digitala tjänst fungerar. Anvisningarna ska vara de facto assisterande, så att användaren kan avancera i tjänsten mot den önskade slutpunkten, till exempel till att inleda ett förvaltningsärende. Därmed ska myndigheten även beakta rådgivningsskyldigheten och kravet på gott språkbruk. Den information som ges på elektroniska sidor är en del av myndighetens rådgivningsskyldighet. Skyldigheten att ge råd till kunder i att använda en digital tjänst föreligger alltid när en myndighet erbjuder en elektronisk servicekanal. Med rådgivning som gäller utträttande och behandling av ärenden hos myndigheter avses rådgivning om innehållet eller användningen av en offentlig digital tjänst. Rådgivningen erbjuds av den som tillhandahåller den digitala tjänsten i fråga eller en instans som separat har anförtrotts rådgivningsuppgiften. Myndigheten kan anses vara skyldig enligt serviceprincipen i förvaltningslagen och rådgivningsskyldigheten att ge råd till kunden om användningen av dess digitala tjänst. Till myndighetens uppgifter hör emellertid inte enligt den allmänna förvaltningslagstiftningen att tillhandahålla digitalt stöd i dess vida bemärkelse, så kallat allmänt digitalt stöd. Myndigheten ska ge råd om

användningen av dess egna digitala tjänster, men tillhandahållandet av stöd gäller inte till exempel vägledning om användningen av enheter eller i övrigt tillhandahållande av mer omfattande digitalt stöd som inte gäller myndighetens egna digitala tjänster.

Kommunerna ordnar sin kundservice och även stöd för digitala tjänster kommunspecifikt enligt sin egen praxis. Kommunerna har en betydande roll både som tillhandahållare och anordnare av digitalt stöd för kommunens invånare. Kundenservice har kanske koncentrerats till kommunens gemensamma information eller kommunens kontaktpunkt. Ofta tillhandahåller centraliserade serviceställen också stöd som gäller kommunens digitala tjänster. Skyldigheterna enligt förvaltningslagen och lagen om digitala tjänster binder även kommunerna. I kommunallagen (29 §) och lagen om välfärdsområden (34 §) föreskrivs om tillräcklig information som gäller de tjänster som ordnas av kommunen eller välfärdsområdet samt om olika kundgruppers behov i kommunikationen. Dessutom finns i kap. 5 i båda författningarna omfattande bestämmelser gällande rätten att delta. I bestämmelserna föreskrivs om fullmäktiges skyldighet att sörja för mångsidiga och effektiva möjligheter och sätt att delta och påverka, vilket även omfattar digitala metoder.

I de uppgifter för allmänna bibliotek som fastställs i lagen om allmänna bibliotek (bibliotekslagen, 1492/2016) uppmärksammas även handledning av användningen av digitala tjänster samt att bibliotekens lokaler erbjuds för lärande och olika slags frivilligverksamhet. Enligt 6 § i bibliotekslagen har biblioteken till uppgift att erbjuda tillgång till material, information och kulturellt innehåll; tillhandahålla en mångsidig och tidsenlig samling; främja läsning och litteratur; tillhandahålla informationstjänster, handledning och stöd vid inhämtning och användning av information och för att främja en mångsidig läskunnighet; erbjuda lokaler för lärande, fritidsintressen, arbete och medborgarverksamhet; samt att främja en samhällsdialog och kulturell dialog. De nio stadsbibliotek som sköter regionala utvecklingsuppdrag kan främja digital rådgivning (undervisnings- och kulturministeriets förordning om allmänna bibliotek 660/2017).

I statsrådets förordning om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (53/2020) föreskrivs om vägledning om verksamhetsmodellen för digitalt stöd. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har med stöd av förordningen utvecklat verksamhets sätt och praxis för användarstödet för digitala tjänster. I förordningen fastställs emellertid inte behörighet som gäller vägledning, utan det hänvisas allmänt till utveckling av en verksamhetsmodell för användarstödet för digitala tjänster, utveckling av ett nätverk för serviceproducenter samt stöd för serviceproducenter. Bemyndigande att utfärda förordning utgår från 3 § 2 mom. i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (304/2019) enligt vilken DVV sköter medborgarrådgivning, användarstöd för digitala tjänster samt sakkunniguppgifter och tjänster i samband med informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Närmare bestämmelser om dessa uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt 3 § i förordningen om Myndigheten för digitalisering

och befolkningsdata utvecklar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata rutinerna och praxis för användarstödet för digitala tjänster. I en [promemoria om förordningen](#) motiveras utvecklingen av digitalt stöd enligt följande: *"I förordningen ska föreskrivas om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas uppgift som innehåller utveckling av en verksamhetsmodell för användarstödet för digitala tjänster, utveckling av ett nätverk för serviceproducenter samt stöd för serviceproducenter. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska ge råd och skapa god praxis om i vilka situationer och på vilket sätt stöd kan ges. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata skulle i denna uppgift kunna ta fram metoder, anvisningar och rekommendationer om hur verksamheten styrs, bedöms och mäts. I god praxis tas även fram grundläggande principer för när den som erbjuder stöd ska hänvisa kunden till andra kanaler eller att direkt kontakta den myndighet som sköter förvaltningsärendet."* I förordningen föreskrivs för DVV en roll som utgår från informationsvägledning och med stöd av vilken DVV kan ge råd, skapa god praxis samt allmänt sköta utveckling av digitalt stöd i samhället.

4.7.2 Arbetsgruppens åsikt och identifierade behov av tilläggsutredningar

Finland blir allt mer digitaliserad och det är viktigt att de till att de som behöver digitalt stöd hittar och får det stöd som de behöver. Därför ska det finnas både instanser som tillhandahåller digitalt stöd och en riksomfattande ansvars- och koordinationsinstans i bakgrunden för tillhandahållandet av det digitala stödet. Myndigheten ska ge råd om användningen av dess egna digitala tjänster, men tillhandahållandet av stöd gäller inte mer omfattande digitalt stöd. I utbildningssektorn har digitala färdigheter integrerats som en del av undervisningen, särskilt i och med coronan. Därmed har skolelever redan nu bättre utgångspunkter för att fungera i ett digitaliserat samhälle, även om substansen i det ärende som ska skötas kan vara främmande och ny. Tack vare integration i undervisningen är till exempel användningen av enheter inte ett problem i framtidens digitala Finland.

Enligt arbetsgruppens uppfattning är det inte nödvändigt att föreskriva om digitalt stöd eller skyldigheten att tillhandahålla detta i dess vidare bemärkelse. Myndigheterna är skyldiga att ge råd om användningen av sina egna tjänster och mer omfattande digitalt stöd tillhandahålls av olika instanser. Det pågår olika projekt och försök angående detta och efter att resultaten av dessa är kända är det lättare att diskutera författningsbehov mer övergripande. Eftersom lagen och förordningen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata redan föreskriver för ämbetsverket om en roll som utgår från informationsvägledning, kan situationen bedömas efter att försöken har avslutats och fundera över om rollen ska stärkas så att den blir mer vägledande och innehåller mer ansvar. Enligt arbetsgruppen har DVV redan i nuläget en central roll i att stödja dem som tillhandahåller digitalt stöd. Koordination behöver ett mål, men i digitalt stöd är det fråga om en så

omfattande och dynamisk aktörs- och målgrupp att det inte anses ändamålsenligt att föreskriva om detta. Verksamhet där digitalt stöd tillhandahålls har fungerat genom olika finansieringar och aktörer, och det finns anledning att också i fortsättningen satsa på koordination. De som tillhandahåller digitalt stöd, dvs. organisationer och andra instanser, har i nuläget en mycket betydelsefull roll och deras arbete bör stödjas genom Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Ett alternativ är att stärka DVV:s nuvarande roll i informationsvägledning till att utveckla och koordinera tillhandahållande av digitalt stöd i Finland. Därför kan det vara motiverat att bedöma 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ur det perspektiv om paragrafen bör kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om allmän utveckling av och stöd för verksamheten för tillhandahållare av digitalt stöd. Detta skulle stödja utvecklingen av samarbete, då det skulle finnas en tydligt utsedd instans som skulle koordinera verksamheten och genom vilken god praxis skulle få stor spridning. Även om själva tillhandahållarna av digitalt stöd inte skulle definieras på lagnivå, finns det tillhandahållare av digitalt stöd och DVV skulle då den följer upp utvecklingen kunna komma med förslag till utveckling och ändring av verksamheten. Allt eftersom reformeringen av statens service- och lokalnät skulle DVV utifrån sin förstärkta roll kunna delta i att säkerställa att serviceställen har möjligheten att tillhandahålla omfattande digitalt stöd för skötsel av ärenden.

I fråga om rådgivning och tillhandahållande av digitalt stöd bör även beaktas olika kundgrupper, såsom äldre personer, invandrare eller grupper som använder informationsteknik med hjälp av hjälpmedel. Dessa grupper behöver digitalt stöd där man också ska behärska verksamhetsprinciperna för hjälpmedel samt tillgänglighet. Hittills har olika organisationer ordnat stöd med olika finansieringar, till exempel organisationer för funktionshindrade med stöd från STEA. Man ska ta hänsyn till att olika kundgrupper beaktas vad gäller utbudet av digitalt stöd och om en viss instans har vägledningsbehörighet är den skyldig att beakta tillgången till digitalt stöd för olika kundgrupper. Man anser emellertid inte att det är nödvändigt att räkna upp dem i lagstiftningen eftersom objekten är dynamiska, utan i en föränderlig värld bör man ha friheten att beakta förändringar och eventuella nya målgrupper. En sak som också ska observeras är instanser som inte alls är digitala. Också de ska ha en kanal där de kan sköta sina ärenden till exempel traditionellt, och även om fokuset här ligger på digitalt stöd ska man inte glömma övrigt stöd allt eftersom samhället blir mer digitaliserat.

4.8 Man bör bedöma andra behov av att ändra lagstiftningen för att främja utvecklingen av offentliga förvaltningens digitala tjänster

4.8.1 Enskilda förändringsbehov

Arbetsgruppen har utrett både enskilda hinder för digitalisering (såsom undertecknande av en handling traditionellt och kravet på att uppvisa originalet för myndigheten) och större helheter. Allmänt kan man konstatera om arbetsgruppens åsikt att möjliggörande av elektronisk underskrift i vilken som helst handling är ett område som skulle främja digitalisering och är nödvändig att granskas. I detta avsnitt går vi igenom författningar och helheter som behöver ändras och som har lyfts fram för arbetsgrupper och som arbetsgruppen anser är värda att främjas.

Elektronisk underskrift blir ett godkänt sätt att underteckna handlingar. I lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) föreskrivs om uppfyllande av formkrav för avtal på elektronisk väg (181 §). I Finland finns i praktiken två slags elektroniska underskrifter;

- 1) en "underskrift" som görs med ett starkt elektroniskt identifieringsverktyg, men som emellertid inte är en "elektronisk underskrift" som avses i eIDAS-förordningen eller lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster
- 2) elektronisk underskrift som avses i eIDAS-förordningen/ lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster. Då är tjänsteleverantören en tillhandahållare av betrodda tjänster, inte ett elektroniskt identifieringsverktyg. Till exempel kan man i Finland göra en elektronisk underskrift med identitetskortet (som också kan användas till identifiering).

Tillgång till elektroniska identifieringsverktyg är inte samma sak som tillgång till elektronisk underskrift. Tillgång till elektroniska identifieringsverktyg behandlas kort i underkapitel 4.3.1. Finländarna har betydligt oftare tillgång till ett elektroniskt identifieringsverktyg än ett elektroniskt underskriftsverktyg. Elektroniska identifieringsverktyg används ibland hos oss till "underskrift", men i dessa situationer är det i princip fråga om identifiering av användaren och elektronisk kommunikation, inte om elektronisk underskrift. Elektroniska underskrifter som görs med Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas signaturcertifikat motsvarar underskrift som görs för hand och de godkänns i hela EU.

Det finns anledning att som en del av en långsiktig plan göra en utredning av verifiering med signatur och hur och vilka situationer verifiering verkligen behövs. Man anser att det skulle vara en åtgärd som främjar digitalisering om man i den omfattning som

möjligt skulle avstå från det skriftliga, dvs. traditionella formkravet, för att utarbeta vilken som helst handling. Om detta inte är möjligt, bör regleringen möjliggöra både skriftlig och elektronisk underskrift av handlingar. Då är lösningsalternativen åtminstone att tillåta elektronisk underskrift eller att den myndighet som är behörig i ärendet ges friheten att definiera vilken slags underskrift som är tillräcklig för att sköta ärendet. Så har man gjort till exempel i fråga om Skatteförvaltningens ärenden. Enligt arbetsgruppen skulle man också kunna överväga ärendespecifikt om det skulle räcka med att föreskriva om skötsel av ärendet på en högre nivå, men inte om hur detta ska skötas i praktiken. Om man däremot anser att det är nödvändigt att föreskriva hur ett ärende ska skötas, bör inte formen eller till exempel sättet att underteckna det enligt arbetsgruppen begränsas. Både underskrift som görs genom stark autentisering och det traditionella sättet att underteckna handlingar innehåller en risk för oegentligheter, och därför anser arbetsgruppen att avståendet från skriftlig underskrift som formkrav inte ökar risken för oegentligheter. Om undertecknande av en handling skulle vara förknippad med registreringsåtgärder, skulle den lagstiftning som reglerar det ärende som omfattas av registrering ha en central roll i kontroll av underskriften.

Vad gäller elektronisk underskrift ska man även beakta att med hjälp av den kan många sköta sina ärenden hemma, om de till exempel inte kan komma på plats fysiskt för att sköta sitt ärende. Applikationer, där elektroniska underskrifter görs, är i nuläget mycket tillgängliga och därmed är det lätt att underteckna handlingar.

Att föra vidare helheten som gäller **en närståendes bortgång** har en betydande roll för främjande av digitalisering med tanke på utnyttjande av data och främjande av digital kommunikation. Vad gäller helheten fick arbetsgruppen feedback om möjliggörande av elektronisk kommunikation och detta förutsätter enligt arbetsgruppens uppfattning att ett register för delägare i dödsbo och möjligheten att elektroniskt ta fram handlingar. Frågan har utretts av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i samarbete med olika instanser, och därför hänvisar arbetsgruppen till utredningen [DigiLife – Elämäntapahtuminen vaikuttavuusarviointi](#) i fråga om specificeringar. Digitaliseringen av ärenden som gäller dödsbon skulle ha omfattande effekter också för myndighetsverksamheten, då olika myndigheter inte till exempel skulle behöva granska samma släktutredningar och boets övriga handlingar, och framför allt för medborgarnas börda.

Elektroniskt utarbetande av handlingar som påverkar dödsboets delägarställning eller företrädande av det (bland annat testamente, överlåtelse av arvslott eller andel i boet, äktenskapsförord, intressebevakningsfullmakt) och möjligheten att elektroniskt registrera handlingarna (till exempel testamente) skulle göra uträttandet av ärenden effektivare för både kunderna och förvaltningen. Rättsskyddet förbättras mycket också eftersom handlingarna skulle vara tillgängliga i det elektroniska systemet. Digitalisering av familje- och kvarlåtenskapsrättsliga handlingar (bland annat äktenskapsförord, bouppteckning,

delgivning av testamente, arvsavsägelse, arvskifte) och elektronisk kommunikation, dvs. möjligheten att utarbeta och underteckna handlingar även elektroniskt är enligt arbetsgruppen en förutsättning för att underlätta uträttandet av ärenden. Främjande av denna helhet genom författningar skulle vara en reform av samhällelig betydelse. Arbetsgruppen bedömde inte i sitt arbete privaträttsliga frågor utan uttryckligen främjande av digitalisering och behovet av att uppdatera författningar med tanke på målen i den digitala kompassen.

Författningar som bör granskas och förnyas för att möjliggöra elektronisk verksamhet har räknats upp i Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas utredning och i arbetsgruppens utredningar har följande kommit upp: ärvdabalken (49/1965), äktenskapslagen (234/1929), lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (26/2011), lagen om registrerat partnerskap (950/2001), lagen om skatt på arv och gåva (378/1940) och lagen om ett övervakningssystem för bank- och betalkonton (571/2019) med beaktande av möjliggörande av användning av övervakningssystemet för bank- och betalkonton för bouppteckningsuppgifter för dem som sköter boet, boutredningsmän och testamentsexekutorer.

För bolagsrättsliga handlingar finns det fortfarande formkrav på skriftliga handlingar, såsom avtal om bolagsbildning och fusions- och delningsplaner. Lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) och dess 181 § möjliggör ingående av avtal också elektroniskt, och där har bolagsrättsliga avtal inte lämnats utanför. För tydlighetens och enhetlighetens skull finns det anledning att bedöma behovet av att uppdatera följande författningar: aktiebolagslagen (624/2006) och lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009). Dessutom bör ovan nämnda 181 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation granskas och vid behov uppdateras i samband med ovan nämnda ändringar.

För arbetsgruppen framhölls bestämmelser i **jordabalken (540/1995)** som fördröjer eller till och med hindrar digital kommunikation. Hinder är till exempel kravet om att uppvisa handlingen i original, vare sig det är fråga om registrering av hyresavtal, arvsförvärv eller en annan handling. [För närvarande bedöms behoven av att ändra jordabalken av justitiedepartementet](#) och arbetsgruppen nöjer sig också med att konstatera att reformen är nödvändig också med tanke på främjande av digitalisering.

Arbetsgruppen uppmärksammades om **behovet av lagstiftning som gäller geografisk information**. Med geografisk information avses här informationsresurser som innehåller lokaliseringssuppgifter för informationsobjekt, såsom koordinater, toppdomäner eller adresser. Med metoder som hör till geografisk informationsteknik kan dessa uppgifter behandlas effektivt och analyseras tillsammans. Ju bättre sådan gemensam användning av geografisk information har beaktats i olika aktörers processer, desto effektivare är användningen av dessa informationsresurser i samhällets olika processer. Målet för den nya

lagstiftningen ska vara att för den offentliga förvaltningen fastställa grundläggande krav för hantering av central geografisk information, interoperabilitet (bland annat de koordinat- och höjdreferenssystem, dvs. så kallade referenssystem) och samarbete i anknytning till dem. För närvarande föreskrivs om geografisk information i lagen om en infrastruktur för geografisk information (421/2009), som gäller genomförandet av det s.k. INSPIRE-direktivet, och i statsrådets förordning om en infrastruktur för geografisk information (725/2009). Dessa är emellertid för begränsade med tanke på nationell interoperabilitet och utveckling av samarbete. Informationshanteringslagen tar inte ställning till geografisk information, men informationsdelning och interoperabilitet enligt informationshanteringslagen är önskvärda också för dessa data.

Lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), medan upphandlingslagen) togs upp som en bromsande faktor och till och med ett hinder för samarbete mellan kommunerna, vilket betyder att kommunerna inte kan smidigt utnyttja lösningar för att främja digitalisering, om kommunen inte har varit med ända sedan början av upphandlingen. I företagsarrangemanget under 2019 blev Kommunförbundet förutom staten ägare av Hansel Ab (nedan Hansel). Samtidigt ändrades lagen om Hansel Ab (1096/2008) så att kommunerna kan vara Hansels kunder. Hansel är kommunernas inköpscentral och den har många ramavtal och dynamiska upphandlingssystem som kommunerna kan använda. Enligt feedback har regler som gäller ramavtal i lagen om offentlig upphandling och den rikliga inhemska rättspraxisen och EU-rättspraxisen under de senaste åren gjort det svårare att använda ramavtal. Fallen har gällt hur pass noggrant de upphandlande enheter som använder ramavtal och deras upphandlingar ska anges i konkurrensutsättningen då ett ramavtal inrättas. Under sommaren 2021 trädde i kraft en ändring av 42 § vars syfte var att göra det lättare att inrätta ramavtal. Fortfarande ska emellertid upphandlande enheter som använder ramavtal och deras totala antal upphandlingar (enligt produktgrupper el. dyl.) anges i konkurrensutsättningen av ramavtal. De bestämmelser som gäller ramavtal utgår från upphandlingsdirektivet och därför är möjligheterna att ändra dem begränsade. Dynamiska upphandlingssystem är ett smidigare sätt att göra upphandlingar, men deras interna upphandlingar ska konkurrensutsättas. Det är möjligt att göra gemensamma upphandlingar till exempel som upphandlingsringar och även som upphandlingar hos andra upphandlande enheter (till exempel 16 § i lagen om offentlig upphandling), men i princip finns det inga möjligheter att utvidga upphandlingen till exempel för användning av en sådan upphandlande enhet som inte har varit med i den ursprungliga konkurrensutsättningen. Kommunerna kan inom ramen för sitt självstyre och lagstiftningen genomföra deras uppgifter på det sätt som passar dem bäst. Enligt arbetsgruppen skulle man i fortsatta utredningar kunna kartlägga god praxis för kommunernas samarbete både i fråga om upphandlingssamarbete och tekniska lösningar så att de skulle delas till andra som kan utnyttja dem. I anknytning till detta skulle man också kunna granska möjligheten att ändra organiseringen mellan kommunerna så att upprepning

av goda lösningar inte skulle förhindras åtminstone på grund av orsaker som beror på upphandlingsförfarandet.

4.8.2 Förslag till ändring av lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019)

Enligt regeringens proposition (RP 60/2018 rd) har en strävan av lagen dessutom varit att främja särskilt utvecklandet och tillhandahållandet av myndigheternas digitala tjänster. Motivering till de ändringsförslag som tas upp här finns i underkapitlen 1.2.5 och 3.1. Enligt lagen om digitala tjänster föreskriver ska myndigheterna ge alla en möjlighet att med hjälp av digitala tjänster eller andra elektroniska dataöverföringsmetoder sända elektroniska meddelanden och handlingar som hänför sig till deras behov att uträtta ärenden. 5 § i lagen är neutral i fråga om sättet för elektroniska dataöverföringsmetoder som gäller inlämning av elektroniska handlingar och meddelande, vilket har upplevts som ett problem. Lagen begränsar inte vilka ärenden förvaltningens kunder ska kunna sköta med elektroniska dataöverföringsmetoder. Till exempel kan begäran om information enligt offentlighetslagen vara ett sådant ärende, och man ska kunna sända en sådan anonymt om man vill.

Även e-post har godkänts som en elektronisk dataöverföringsmetod, med beaktande av dataskydd och datasäkerhet. Många myndigheter sköter också kundkommunikation och möjliggör inledning av ärende via e-post. Om e-postmeddelandet tas emot av en arbetstagare ska denne anteckna ärendet manuellt. Tillvägagångssättet har sina utmaningar bland annat i fråga om kostnadseffektivitet och diarieföring, arkivering och radering av meddelandet. Ett problem är eventuella dataskyddsbrister som gäller e-post, om man inte använder krypterad e-post för sändning av sekretessbelagda uppgifter. Dessutom kan det uppstå skrivfel då adressen skrivs och handlingarna sänds till fel mottagare. Även om det mot bakgrund av författningar är möjligt att uträtta ärenden per e-post, så att dataskydd och datasäkerhet beaktas, ska detta undvikas på grund av ovan nämnda orsaker.

Det finns många aspekter som gäller avveckling och förbud av e-post vid uträttande av ärenden, den viktigaste är rätten till god förvaltning. Man ska beakta kunden och kontakten ska tryggas på det sätt som är enklast för honom eller henne. Om en e-tjänst är det enda sättet att uträtta ärenden digitalt, ska man även beakta eventuell rätt till anonymitet, dvs. ärendets karaktär. Myndigheterna är skyldiga att använda tjänsten Suomi.fi, där man kan tillåta att kunder sänder meddelanden till dem. Om e-post förbjuds helt, upphör många kunders möjlighet till elektronisk kommunikation då e-post är den enda möjligheten för dem. I fortsatta utredningar finns det också anledning att utreda vad men egentligen ska förbjuda. Skulle det vara inledning av ett ärende, men inte det vanligare, annan kontakt, till exempel i fråga om rådgivning? Att utesluta kommunikation per e-post skulle

kanske förutsätta en inskrivning också i lagen om elektronisk kommunikation. I fråga om 5 § i lagen skulle man i fortsatta utredningar kunna fundera över användningen av e-post som en dataöverföringsmetod. Här ska man beakta ett konstaterande ur regeringens proposition 60/2018, s 7: *"Vid ordnandet av elektroniska tjänster ska man beakta tillgodoseendet av grundrättigheterna, vilket betonats i olika sammanhang i laglighetsövervakningen åtminstone i fråga om jämlikhet, en god förvaltning och språkliga rättigheter. Jämlikhet innebär alltså inte att alla erbjuds samma tjänst, utan att var och en erbjuds möjlighet att få samma service på olika sätt."*

5 § i lagen om digitala tjänster skulle kunna granskas i fråga om rådgivning och kontaktuppgifter. I tjänsten ska finnas en kontaktuppgift, genom vilken man kan få råd om användningen av den digitala tjänsten. I praktiken har man enligt arbetsgruppens uppfattning kommit fram till lösningar, där man har angett organisationens allmänna kontaktuppgifter, dvs. rådgivning om användning av tjänsten uppfylls inte nödvändigtvis. I granskningen finns det anledning att beakta de krav som tillgänglighetslagstiftningen ställer på det stöd som ges.

I förarbetet för lagen om digitala tjänster tas inte ställning till anvisningar och rådgivning enligt 2 kapitel. Enligt arbetsgruppens åsikt, om allmän vägledning, rådgivning (och eventuellt kontroll) skulle tillhöra en viss instans, skulle man få sådan enhetlig tolkning som stöd för genomförande som skulle kunna delas till olika organisationer. I lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (304/2019) föreskrivs att främjande av digitaliseringen är en av ämbetsverkets uppgifter. Den nuvarande situationen är oklar i förhållande till anvisningar och rådgivning i 2 kap. i lagen om digitala tjänster, och därför föreslår arbetsgruppen till 2 kap. en paragraf där till exempel Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utses till åtminstone en instans som tillhandahåller anvisningar och rådgivning. I fråga om tillsyn bör behovet diskuteras i samband med fortsatta utredningar. I detta sammanhang bör även 4 kap. i lagen uppdateras. Arbetsgruppen bedömer att anvisningar och rådgivning förutsätter cirka två (2) årsverken. Bedömningen utgår från att Regionförvaltningsverket i Södra Finland har fem tjänster för tillgänglighetslagstiftningen, men en stor andel av arbetet går åt till tillsyn enligt tillsynsprogrammet för tillgänglighetstillsynen. Tillsynen har fastställts av EU-kommissionen och den är årlig och kontinuerlig. I fråga om 2 kap. i lagen ska arbetet fokusera på anvisningar och rådgivning.

I fråga om stöd för genomförandet utgör även den tväradministrativa karaktären ett problem, då flera ministerier svarar för helheten för digitalisering. Därför kan det uppstå utmaningar som gäller koordination av stödet. Ett alternativ är också att anvisningar och rådgivning som gäller reglering av digitala tjänster granskas som en helhet i samband med ändringar som gäller sammanslagning av tidigare föreslagna författningar. I beredningen bör man beakta eventuellt behov också i fråga om den övriga lagstiftningen, varvid den skulle kunna ges till en lämplig myndighet som en helhet.

Arbetsgruppen föreslår till 3 kap. i lagen skyldigheten att utse ett tillgänglighetsombud (enligt organisation), vilket anses öka organisationernas kunskaper och även samarbetet mellan olika organisationer. Tillgänglighetstillsynen kan inte på förhand ge råd som gäller praktiskt genomförande, men den erbjuder allmänna anvisningar och rådgivning. Tillgänglighetsombuden inklusive sina nätverk skulle kunna dela med sig av sina kunskaper och göra enhetliga tolkningar. I fråga om konsekvensbedömning skulle man i den fortsatta utredningen kunna granska dataskyddsombudens verksamhet. Ytterligare skyldigheter kommer att införas då tillgänglighetsdirektivet träder i kraft och också därför bör stödet stärkas.

Enligt tillgänglighetstillsynen bör den avvikelser om att göra tidsberoende media tillgänglig i lagen om digitala tjänster preciseras för att motsvara tillgänglighetsdirektivet. I direktivet preciseras att avvikelser uttryckligen gäller direkt tidsberoende media. I fråga om oproportionell börda vore det bra att precisera på lagnivå att man endast kan åberopa detta tillfälligt och att oproportionell börda inte kan gälla hela tjänsten utan endast delar av den. Dessutom ska man inte kunna åberopa oproportionell börda i samband med anskaffning av en ny digital tjänst. Dessutom bör tillsynsmyndighetens skyldighet att översätta EN 301 549-standarden granskas på nytt.

För att ta vidare helheten bör man inrätta en egen arbetsgrupp för att bereda lagförslag och diskutera olika alternativ både vad gäller sammanslagning av lagar och ovan nämnda uppdateringsbehov.

4.8.3 Förslag till ändring av lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (571/2016)

Ett av målen för Finlands digitala kompass är människocentrerad verksamhet, varvid en stor del av de offentliga tjänsterna ska vara digitala och automatiserade. En ständig och aktiv utveckling av Suomi.fi-webbtjänsten har en central roll också för att uppnå den digitala kompassens konkreta mål, offentliga tjänster via ett gränssnitt. Syftet med lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster är att förbättra tillgången och kvaliteten på offentliga tjänster, att förbättra tjänsternas informationssäkerhet, interoperabilitet och styrning och att främja effektiviteten inom den offentliga förvaltningens verksamhet (1 §). I lagen om digitala tjänster hänvisas direkt till lagen om stödtjänster. De stödtjänster, som tillhandahålls med stöd av lagen, finns i Suomi.fi-webbtjänsten och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ansvarar för upprätthållande och utveckling av dem.

I lagen om stödtjänster föreskrivs om förvaltningens gemensamma stödtjänster, utveckling och produktion av dem samt användning av dem i offentliga uppgifter. Enligt 3.1 § 7 punkten i lagen om stödtjänster är en av stödtjänsterna en meddelandeförmedlingstjänst

med hjälp av vilken användarorganisationen och användaren kan skicka elektroniska meddelanden till varandra och med hjälp av vilken en handling kan delges elektroniskt eller per post. Med stöd av 11.1 § i lagen om stödtjänster för DVV ett register över de allmänna samtycken som användarna gett i fråga om ett elektroniskt delgivningsförfarande. för genomförande av elektronisk delgivning som gäller myndighetsverksamhet. I lagen om stödtjänster föreskrivs inte att också någon annan instans skulle kunna samla in samtycken. Ett problem anses vara att elektronisk förmedling av meddelanden främjas med enskilda lagstiftningslösningar i stället för övergripande lösningar.

Varje myndighet har möjligheten att erbjuda egna ärendetjänster. Myndigheterna har möjligheter och skyldigheten att med vissa undantag införa Suomi.fi-meddelanden, men enligt arbetsgruppens uppfattning har inte alla myndigheter infört detta. Medborgarna kan börja använda Suomi.fi-meddelanden, men förmedling av meddelanden via tjänsten förutsätter att även myndigheten har börjat använda den. Det skulle kunna vara tydligare för kunden att man i framtiden inte skulle kunna behöva utträta ärenden myndighetsspecifikt i olika ärendetjänster, utan att all kommunikation skulle kunna ses och skötas till exempel genom Suomi.fi-webbtjänsten. Detta oberoende av om myndigheten har en egen ärendetjänst eller om myndigheten utnyttjar till fullo Suomi.fi-tjänsterna.

Enligt arbetsgruppens åsikt bör man ha som mål att genom enhetliga lagstiftningslösningar främja elektronisk kommunikation med hjälp av Suomi.fi-meddelanden-tjänsten, vilket betyder att eventuella ändringar som främjar införandet av tjänsten bör riktas till lagen om stödtjänster och Suomi.fi-meddelanden-tjänsten som helhet. I fråga om enskilda lagstiftningslösningar är risken bland annat att tjänsterna blir svårbegripliga för användarna.

Man bör granska vilken roll Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har, så att det är möjligt att ta vara på ämbetsverkens utvecklingsförslag för att främja digitalisering och genomföra utvecklingsförslag, om detta identifieras som nödvändigt för att främja digitalisering. Samtidigt bör man granska lagen om stödtjänster som helhet för att möjliggöra sådan verksamhet. [Statens revisionsverks granskningsberättelse 10/2022](#) granskar situationen för Suomi.fi-tjänsterna och utvecklingen av dem och i detta sammanhang tas upp behovet av att i tjänsteutvecklingen allt starkare betona kundbehoven, så att man kan dra mer nytta av gemensamma stödtjänster för digitalisering.

Frågan beskrivs genom ett exempel: En registrerad förvarare ansvarar för dividender som betalats ut till dividendtagare som är kunder av den registrerade förvararen och för beviljandet av källskatteförmåner. Lagen om beskattning av begränsat skattskyldig för inkomst (627/1978) föreskriver om förfarandet. Skatteförvaltningen inför i förvararregistret en sådan instans som utövar förvaringsverksamhet med stöd av den finska lagstiftningen eller utländsk lagstiftning. Förvararen ska ha sitt säte i en stat inom Europeiska

unionen eller i en sådan stat med vilken Finland har ett avtal för undvikande av dubbelbeskattning. Även en filial som verkar som förvarare och som etablerat sig i en sådan stat kan, om denna är bunden av bestämmelserna i fråga, registrera sig i förvararregistret. Den registrerade förvararen ansvarar för inlämning av uppgifter till Skatteförvaltningen och svarar för eventuella fel i beskattningen. Den registrerade förvararens roll är central i Finlands källskattesystem och börsbolagens utbetalning av dividender. Dividendbeloppet uppgår årligen till flera miljarder euro och därmed uppgår källskatteintressena också till hundratals miljoner euro. En central del av systemets funktion är att registrerade förvarare kan uträtta ärenden elektroniskt med Skatteförvaltningen oberoende av om de i övrigt har verksamhet i Finland. För närvarande har endast några utländska registrerade förvarare lyckats få möjligheten att meddela uppgifter elektroniskt och en stor del har inte ens inledd processen, eftersom det upplevs svårt att skapa ärendefullmakt enligt lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (571/2016). **Förslag:** Stödtjänster för e-tjänster bör innehålla möjligheten att skapa ärendefullmakter som gäller uträttande av myndighetsärenden eller ärendesituationer, till exempel så att den myndighet som använder fullmaktstjänsten skulle kunna godkänna en persons eller en annan instans rätt och behörighet att uträtta ärenden i denna myndighets ärendetjänst eller del av ärendetjänst. En sådan ärendefullmakt skulle inte behöva vara en fullmakt som gäller alla myndigheter, utan den skulle vara tjänstespecifik. Den myndighet som har godkänt fullmakten skulle ansvara för upprätthållandet av den. Förslaget skulle stödja skyldigheten enligt 5 § i lagen om digitala tjänster att ge alla en möjlighet att med hjälp av digitala tjänster eller andra elektroniska dataöverföringsmetoder bland annat sända handlingar. I fortsättningen har myndigheterna behovet av att tillhandahålla e-tjänster också i situationer där aktörerna inte är i Finland och det behövs ett lättare förfarande än i nuläget för att ordna e-tjänster. **Tillämpning av förslaget i exempelsituationen:** I situationen enligt förslaget skulle Skatteförvaltningen kunna godkänna som företrädare för den registrerade förvararen för e-tjänster en sådan fysisk person som anges som företrädare för skatteärenden och som Skatteförvaltningen godkänner för att uträtta ärenden på den utländska registrerade förvararens vägnar. Bemyndigandet ska anges i fullmaksregistret enligt lagen om stödtjänster. Skatteförvaltningen skulle bedöma representationen av den utländska registrerade förvararen från fall till fall och skulle avgöra frågan under tjänsteansvar. Skatteförvaltningen skulle svara för detta avgörande och de eventuella skador som avgörandet kan orsaka för utländska registrerade förvarare. Företrädaren för den registrerade förvararen skulle ha en uttrycklig roll att sköta den utländska registrerade förvararens skatteärenden och detta skulle inte medföra någon större representationsrätt eller påverka mer än detta rättigheterna för den person som har angetts som samfundets företrädare. **Praxis:** Företrädaren för den registrerade förvararen ska lämna in en ansökan om bemyndigande. I samband med godkännandet av ansökan ska en tjänsteman vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata säkerställa hos Skatteförvaltningen att personen har rätt att vara företrädare för den registrerade förvararen, varefter tjänstemannen godkänner ansökan.

Även om det föreslås att hela författningen ska granskas, har man identifierat några enskilda objekt för granskning:

- Kundens samtycke till eller förbud att sköta sina ärenden på myndighetens initiativ torde förutsätta ändringar av lagen om stödtjänster (3 kap. 10 §). Detta beskrivs närmare i underkapitel 4.4. om förutseende och förutsätter troligtvis att den materiella lagstiftningen föreskriver om avstående av ansökningscentrerad verksamhet.
- Anonymt utträttande av ärenden möjliggörs (anknyter till karakteriseringen av ärendet), om Suomi.fi-webbtjänsten är framtidens tjänst som erbjuder allt på samma ställe.
- Eventuella ändringar som gäller delgivning och effekterna på lagen om stödtjänster. Detta beskrivs i underkapitel 4.2 om delgivning.
- Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas roll och möjligheter att i allt större omfattning stödja andra myndigheter då de utvecklar olika lösningar för att möjliggöra digitalisering.

Målet är att Suomi.fi-tjänsterna utvecklas så att de möjliggör enhetlig digital kommunikation i myndighetsverksamheten, både från kunden till myndigheten och tvärtom.

5 Sammanfattning av arbetsgruppens åsikter

Arbetsgruppens mål är att i denna rapport sammanfatta och synliggöra tillämparnas och tjänsteutvecklarnas utmaningar och föreslå alternativa lösningar som man kan granska ur ett digitaliseringsfrämjande perspektiv. Här är det bra att beakta att syftet med dem är att inleda diskussion och att arbetsgruppen inte har diskuterat vilka konsekvenser och möjligheter detta innebär i den omfattning som förutsätts för lagberedning. Perspektivet har varit främjande av digitalisering. Det är emellertid viktigt att ta upp förslag så att man är medveten om att de fortfarande behöver fortsatt beredning för att gå i uppfyllelse.

Även om det finns allmän lagstiftning som möjliggör digitalisering, förekommer det utmaningar både i fråga om hantering av den omfattande författningshelheten och tolkningsmässiga oklarheter som har beskrivits ovan. De direkta hinder i speciallagstiftningen (bland annat kravet på traditionellt undertecknande av handling med penna) som uttrycks genom formkrav och förfarande (uträttande av ärenden personligt) omfattas i för sig av förändringstryck och dessa bör också inledas så fort som möjligt. En genuin eftersträvad ändring av verksamheten med hjälp av digitalisering förutsätter en ändring av verksamhetsmodellen på samhällets alla nivåer. Vidare behövs även författningsändringar i synnerhet för att möjliggöra elektroniska handlingar samt för att underlätta tolkningsmässiga utmaningar.

Ett effektivt sätt att säkerställa en kostnadseffektiv offentlig förvaltning och verksamhet som belastar kunden så lite som möjligt är ett människocentrerat perspektiv vid planeringen av tjänster och verksamhet. Detta betyder helt konkret att varje livshändelsehelhet beskrivs utifrån det önskade resultatet. Även om rapporten också tar upp enskilda författningar som behöver ändras, bör man även i samband med dem diskutera helheten; genom verksamheten, aktörerna och livshändelsehelheterna. Detta innebär en mer omfattande kartläggning av författningar som gäller ärendet och ett angreppssätt via det önskade resultatet. Därför bör man också ta med möjligheterna att förutse behandlingen av ett ärende, delvis automatisering eller automatiskt beslutsfattande och uppgifter som kan utnyttjas å tjänstens vägnar och som innehas av andra myndigheter. Alla behov av att uträtta ärenden är emellertid inte kopplade till helheter och också i fråga om dessa fall bör digital kommunikation göras möjlig, vare sig det är fråga om lagstiftningen eller hur sättet att utföra ärenden genomförs. Till exempel utgör uppvisande av en ursprunglig skriftlig handling för myndigheter i samband med behandling av ärendet ett hinder för elektronisk kommunikation.

En digital offentlig förvaltning som standard innebär inte att digital kommunikation skulle vara det enda alternativet, men detta bör möjliggöras en livshändelse och den författning (de författningar) som ligger bakom den åt gången. Det finns många delområden som ska beaktas: bland annat ägandet av data, dataskydd, grundläggande rättigheter, gränssnitt, formkrav, elektroniska signaturer, delgivningar och ändring av den offentliga förvaltningens verksamhet. Identifierade åtgärder som anses nödvändiga har räknats upp i rapporten. Varje förvaltningsområde bör inleda ett systematiskt utredningsarbete för att utreda sin egen rättsliga grund och för att göra den mer enhetlig och digitalvänlig. Granskningen bör göras med människan i centrum, genom servicehelheter för livshändelser. Man har utarbetat omfattande utredningar om lagstiftningen både före och under Digitaliseringsprogrammet, och med dessa i åtanke bör man diskutera hur vi ser på Finland om 5–10 år och efter detta.

Arbetsgruppens uppfattningar om behoven av att utveckla lagberedningen: Man bör säkerställa 1) att digitalisering beaktas tillräckligt vid beredningen av ny lagstiftning, 2) att aktörernas praktiska erfarenheter beaktas tillräckligt i beredning av ny lagstiftning och 3) att de som tillämpar lagstiftningen får tillräckligt med stöd för genomförandet av ny lagstiftning.

Arbetsgruppens åsikter om stöd för tillämpning av den nuvarande lagstiftningen: Man bör säkerställa 1) att de som tillämpar lagstiftningen får tillräckligt med stöd för genomförandet av ny lagstiftning, 2) att de som tillämpar lagstiftningen får tillräckligt med stöd för tillämpning av dataskyddslagstiftningen och 3) att de som tillämpar lagstiftningen delar åsikter om god och dålig praxis på tillräckligt sätt.

Arbetsgruppens åsikter om behoven av att bedöma den nuvarande lagstiftningen: Man bör bedöma 1) behoven av att ändra lagstiftningen för att främja digital kommunikation, 2) föreskrivning av elektronisk delgivning som det primära sättet att ta emot delgivning, 3) behoven av att ändra lagstiftningen för att utvidga möjligheterna att utträta ärenden för någon annan, 4) behoven av att ändra lagstiftningen för att möjliggöra förutseende verksamhet, 5) behoven av att ändra lagstiftningen om rätt att få information, 6) behoven av ändra lagstiftningen för att göra lagstiftningen om den offentliga förvaltningens digitala tjänster enklare och tydligare, 7) behoven av att ändra lagstiftningen för att säkerställa ordnande av digitalt stöd och 8) andra behov av att ändra lagstiftningen för att främja utvecklingen av den offentliga förvaltningens digitala tjänster.

6 Remissbehandling av slutrapporten

6.1 Remissbehandlingen och dess syfte

I remissbehandlingen ville arbetsgruppen höra olika aktörers synpunkter på arbetsgruppens utredningar och slutsatser (beskrivs ovan i kapitlen 2-5). Slutrapporten gavs ut som finansministeriets publikation och därför har sammandraget av remissvaren och de förslag till fortsatta åtgärder som gjorts efter remissbehandlingen integrerats i slutrapporten som ett separat kapitel. Nedan behandlas sammandraget av remissvaren och i kapitel 7 presenteras de fortsatta åtgärder som föreslås utifrån arbetsgruppens slutrapport och remissvaren.

Slutrapporten var på remiss i Utlåtandetjänsten 22.11.2022–7.12.2022. Begäran om utlåtande sändes med bred distribution till ämbetsverk, kommuner, yrkeshögskolor och universitet. Efter att utlåtandetiden hade gått ut hade 57 utlåtanden inkommit till Utlåtandetjänsten och några begäranden om ett senare uttalande anlände under utlåtandetiden. Dessa utlåtanden har sänts till ordföranden för finansministeriets arbetsgrupp per e-post senast den 12 december 2022. Sammanlagt lämnades 69 utlåtanden till slutrapporten.

Utlåtanden har fått av följande instanser: Underrättelsetillsynsombudsmannen, riksdagens justitieombudsmans kansli, enskilda medborgare, yrkeshögskolan Karelia, Statens ekonomiska forskningscentral, Åbo stad, Södra Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt, Åklagarmyndigheten, justitiekanslersämbetet, Esbo stad, polisinrättningen i Sydvästra Finland, Tullen, Säkerhets- och kemikalieverket, Helsingfors förvaltningsdomstol, försäkringsdomstolen, regionförvaltningsverket i Södra Finland, Lieksa stad, Egentliga Tavastlands tingsrätt, social- och hälsovårdsministeriet, Västra och inre Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt, diskrimineringsombudsmannen, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Transport- och kommunikationsverket, Lantmäteriverket, Finlands Kommunförbund, Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors stad, Arbetsgivarna för servicebranscherna PALTA rf, projektet Företagets digitala ekonomi, Konstuniversitetet, Högsta förvaltningsdomstolen, Statistikcentralen, Utbildningsstyrelsen, äldreombudsmannen, Finlands Humanistiska Yrkeshögskola, Finlands e-lärning center rf, Finlands Advokatförbund, undervisnings- och kulturministeriet, miljöministeriet, utskökningsverket, Valvira, Tieteen tietotekniikan keskus Oy, Svenska Finlands folkting, Finlands Näringsliv, Statskontoret, Välmåendebranschen HALI, Polisinrättningen i Helsingfors, Östra Nylands tingsrätt, Migrationsverket, Polisstyrelsen, Gränsbevakningsväsendet, inrikesministeriet, finansministeriets kommun- och regionförvaltningsavdelning, försvarsministeriet, Skatteförvaltningen, statsrådets kansli, Tammerfors stad och kommunikationsministeriet.

Generellt har utlåtandena berömt den övergripande och omfattande sammanställningen av lagstiftning som gäller digitalisering, men man har också tagit upp att i vissa teman stannade man på en allmän nivå. Slutrapporten anses innehålla värdefulla konkreta förslag till utvecklingsåtgärder och den upplevs ge bra vägledning för utveckling och utvärdering av lagstiftning som gäller digitalisering. Rapporten konstaterades innehålla övergripande frågeställningar, minneslistor och synvinklar som i fortsättningen underlättar lagberedarnas arbete.

I utlåtanderesponsen delade man arbetsgruppens åsikt om att hantering av lagstiftningshelheten är utmanande vad gäller digitalisering och informationshantering. Också enligt responsen ska snabba åtgärder vidtas för att förbättra situationen, så att man kan säkerställa att lagstiftningshelheten blir hanterbar och begriplig. I slutrapporten hade man framgångsrikt tagit upp flera flaskhalsar som hindrar utvecklingen av digital kommunikation, och överenskommelse om fortsatta åtgärder bör också inledas så snabbt som möjligt utifrån detta. Att frågor har identifierats och öppet erkänts ansågs vara ett viktigt steg för att skapa en digitaliseringsvänlig lagstiftningsram. "Det behövs mod att förnya verksamhetsmodeller, strukturer och processer. Detta lyfts också förträffligt fram i slutrapporten."

Generellt kan det konstateras att arbetsgruppens förslag fick stöd och att de ansågs vara viktiga. I denna sammanfattning presenteras ytterligare observationer om arbetsgruppens åsikter samt avvikande åsikter. I övrigt hänvisas till det som konstateras ovan, dvs. understöd för arbetsgruppens förslag. Observationerna presenteras under rubriker som följer rapporten, och till slut räknas utredningsbehoven upp. *Observationerna är antingen direkta citat eller sammanfattningar av respons från givna utlåtanden.*

Majoriteten av remissinstanserna ansåg att de mest centrala temana hade identifierats, medan en del upplevde att man inte hade gjort det. Enligt remissvaren saknades följande teman: definiering av begreppen och betoning av enhetlighet, skillnaderna mellan dem som sköter offentliga förvaltningsuppgifter och digitaliseringsperspektivet i fråga om detta, interoperabiliteten och systematisk utveckling av den, en mer omfattande översikt över social- och hälsovårdstjänsterna, EU:s betydelse som drivkraft för förändring, bakgrunden för lagstiftning som hindrar digitalisering (rättsskydd, orsakerna till formbundenhet), medborgarnas och sammanslutningars samt deras ombuds möjligheter att följa anhängiga ärenden vid domstolar och nämnder, bedömning av indirekta hinder för och nyttan med digitalisering, användning av samtycke ur kommunernas synvinkel, data-skydd och säkerhet när det gäller digital identitet, tillgången till information i fråga om bolag som ägs i sin helhet av offentliga aktörer, sanktioner för kränkningar av dataskyddet, integritet, datasäkerhet, grundlagen, frivillighet, informations- och cybersäkerhet, digitala färdigheter samt behovet av databeskrivningar och kvalitetskriterier som en del av genomförandet av informationshanteringslagen och effektiviseringen av utnyttjandet av digital information.

I öppen respons på frågan konstaterades att den primära lösningen bör vara ändring av den allmänna lagstiftningen för att undvika fragmenterad ändring av speciallagstiftningen. Om man avviker från allmänna lagar i speciallagstiftningen, ska man ha viktiga skäl till detta. I responsen togs även upp att lagstiftningen om digitalisering är för detaljerad, och man upplevde att detta håller på att öka. "Det verkar som att lagstiftaren antar att fysiska servicehändelser iakttar principerna för god förvaltning som standard, när åter målet för lagstiftning som gäller digitala tjänster är att reglera utträttande av ärenden mycket detaljerat från början till slut."

6.2 Respons på arbetsgruppens synpunkter på behoven att utveckla lagberedningen (kapitel 2 med underkapitel)

Man bör säkerställa att digitalisering beaktas tillräckligt i beredningen av ny lagstiftning:

Införande av den danska modellen och eventuell utvidgning av den fick ett brett stöd i utlåtandena.

Vi borde snabbt kunna uppnå åtminstone samma situation som i Danmark. Granskningen ska vara oberoende av beredningen av lagstiftningen och genomföras/koordineras nationellt.

Dessutom ska övervägas om man i Finland bör införa en modell som är mer omfattande än den danska modellen, där varje ny lag eller varje lag som reformeras inom alla förvaltningsområden och som direkt eller indirekt gäller de frågor som berör digitalisering eller informationshantering, utvärderas med tanke på främjande av digitalisering och informationshantering. Detta skulle i praktiken kunna genomföras till exempel genom att stärka Digitaliseringsbyråns resurser och mandat, varvid Digitaliseringsbyrån skulle kunna ge utlåtanden i beredningsskedet och i övrigt stödja lagberedningen.

Den grundläggande principen för anvisningar för konsekvensbedömning vid lagberedning är identifiering av de centrala verkningar som lagstiftningsändringar har. I anvisningarna förutsätts separat identifiering av regleringsbördan, utvärdering av konsekvenserna för människor och samhället samt i fråga om konsekvenserna för myndigheter bland annat bedömning av den öppna förvaltningen och informationsskyldigheterna samt utvärdering av informationshanteringseffekterna. Bedömningen av digitaliseringens konsekvenser hör därmed i stor omfattning till den lagberedningspraxis som förutsätts redan i de nuvarande anvisningarna för konsekvensbedömning vid lagberedning.

I den fortsatta beredningen ska man systematiskt leta efter sätt att uttryckligen möjliggöra datamobilitet och återanvändning av data över sektorer. Centralt i lagstiftningen är även en horisontell och tväradministrativ karaktär, så att man undviker fragmenterad lagstiftning.

Lagberedningen bör utvecklas genom att göra interoperabilitetsarbete till en central del av lagstiftningsberedningen, till exempel med hjälp av verktyg såsom lagredigeraren. Man begär att EU:s kommande interoperabilitetsförordning beaktas i den fortsatta utvecklingen av lagberedningen.

Man måste ständigt hålla jämna steg med förändringen för att hänga med i utvecklingen. Därför är det ytterst viktigt att lagstiftningen utvecklas proaktivt och inte först när ny teknik redan har kommit ut på marknaden.

Det är viktigt att vid beredning och utveckling av ny lagstiftning i tillräcklig utsträckning utnyttja olika aktörers praktiska erfarenheter, så att lagar med anknytning till digitala tjänster ska fungera så bra som möjligt i praktiken.

Att övergå från ett förvaltningsområdesspecifikt angreppssätt till en människoorienterad lagstiftning förutsätter en nära dialog och gemensam förståelse av olika aktörers kommunikationsprocesser också i samband med utveckling av lagstiftningen.

Lagberedningen bör också i projekt som gäller digitalisering stödja sig mot finansministeriets principer för regleringspolitiken, enligt vilka reglering inte ska användas som ett medel för att styra de tillvägagångssätt som används för att genomföra kommunernas uppgifter.

Redan före lagberedning bör man ta fram en grov bedömning av kostnadseffekternas storlek, och den ska användas till att utreda behovet av tilläggsfinansiering som behövs för att genomföra en förändring. I nuläget blir kostnadseffekterna i vissa fall uppenbara först efter att lagändringen träder i kraft, vilket kan förutsätta överraskande tilläggsbudgetering av myndigheten.

Man bör säkerställa att olika aktörers praktiska erfarenheter beaktas tillräckligt vid beredning av ny lagstiftning

Det är alldeles nödvändigt att man hör olika intressentgruppers praktiska erfarenheter vid beredningen av ny lagstiftning. Det centrala är att författningarna är begripliga, så att de överhuvudtaget kan förankras som praktisk verksamhet med inverkan.

En bredare och mer sektorsövergripande dialog och diskussion om lagens konsekvenser och möjligheter att genomföra den förutsätter helt nya sätt att samla in information och nya nätverk än det traditionella utlåtandeförfarandet. Detta för att en "paragraforienterad" begäran om utlåtande inte är effektiv eller motiverande för att beakta till exempel en programvaruutvecklars kompetens. Därmed bör arbetsätten för hela lagstiftningsprocessen ses över mycket fördomsfritt.

Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid genomförande av ny lagstiftning

Det vore ytterst viktig för dem som tillämpar lagar att lagstiftningen är interoperabel, dvs. att begreppen och termerna är enhetliga i olika lagar och att de även har beskrivits.

Till detta hör även stöd för dem som tillämpar lagen i att genomföra nya lagstiftning på ett tillräckligt sätt, och till exempel i samband med stiftning av allmänna lagar finns det anledning att överväga behovet av att inleda ett genomförandeprojekt eller en annan dylik struktur efter lagberedningsprojektet.

6.3 Respons på arbetsgruppens åsikter om stöd för tillämpning av den nuvarande lagstiftningen (kapitel 3 med underkapitel)

Utmaningar som gäller lagstiftning ska lösas så att digitalisering kan främjas övergripande. Vid beredning av lagstiftning ska man också fästa vikt vid avveckling av gamla normer och man bör också iakttä en tydligare och enhetligare riktlinje i fråga om såväl utnyttjande av data som delgivning och även andra administrativa förfaranden.

Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid tillämpning av lagstiftningen om digitala tjänster

Den instans, som svarar för rådgivning och handledning angående ordnandet av digitala tjänster, bör fastställas tydligt. Myndigheterna behöver stödmaterial och utbildning som stöd för att genomföra de krav som gäller ordnandet av digitala tjänster.

Vid sidan av övervakning ska man även erbjuda tillräckliga och lättillgängliga handlednings- och stödtjänster för dem som tillämpar lagstiftningen. Utbildningsserier bör genomföras varje år. Likaså ska material som stöder tillämpningen vara lättillgängligt och det ska vara tydligt och lättbegripligt.

Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning understöds tillräckligt vid tillämpning av dataskyddslagstiftningen

Lagstiftningen får inte utgöra ett hinder för ändamålsenligt genomförande av ärenden eller nya innovationer. Detta uppfylls inte ännu helt i nuläget, utan hinder uppstår på grund av EU:s allmänna dataskyddsförordning och det tolkningsutrymme som den ger samt på grund av nationell områdesspecifik speciallagstiftning.

Överdriven betoning av individens dataskydd i förhållande till de möjligheter att främja människors hälsa och välbefinnande som utnyttjande av information ger har orsakat att data inte kan utnyttjas tillräckligt till exempel i förebyggande verksamhet, även om patient- och kundinformationen skulle möjliggöra detta.

Det är bra att beakta MyData-baserad verksamhet vid stöd av dataskyddslagstiftningen som helhet.

Man ska erbjuda en genuin möjlighet för hantering och återanvändning av samtycken för medborgarnas egna informationsinnehåll (modellen My Data). Eftersom den allmänna dataskyddsförordningen och den rätt att överföra data som förordningen skapar inte förpliktar offentliga aktörer, bör denna rätt tryggas separat för medborgarna som en slag minimikravnivå, så att förhållandet till behandling enligt den allmänna dataskyddsregleringen förblir enhetligt. Utgångspunkten är att människor själva kan utnyttja, hantera och ge tillstånd till data som samlas och överförs vidare om dem, såsom köp-, förflyttnings-, ekonomi- eller hälsouppgifter. Ett centralt sätt att utnyttja data som anknyter till personer är att stärka individernas ställning, rättigheter och praktiska möjligheter till att hantera data som gäller dem.

Att erbjuda dem som tillämpar lagstiftningen tillräckligt med stöd är ett eftersträvarsvärt mål, så att utvecklingen av tjänster inte förblir ouppfylld på grund av risken.

Bedömning av dataskyddskonsekvenser är avsett som ett aktivt verktyg som genuint ska användas i beslutsfattandet för riskhantering och skydd av individers rättigheter, såväl i lagberedningen som den praktiska verksamheten.

Det skulle behövas ett organ som datasekretessnämnden som skulle erbjuda (konkret) handledning för tolkning av lagar, dvs. en aktör som proaktivt tar ställning till dataskyddet, så att det kan ses som en möjliggörare i digitaliseringen och generellt i tjänsteutvecklingen.

I samband med ikraftträdandet av GDPR bedömdes den nationella lagstiftningen med tanke på om bestämmelserna strider mot EU-regleringen, men inte tillräckligt med tanke på om de nationella författningarna är nödvändiga och oundgängliga. Under sommaren 2023 har EU:s allmänna dataskyddsförordning tillämpats i upp till fem år och tolkningen av den har gradvis blivit tydligare, även om det fortfarande tyvärr förekommer mycket tolkningsutrymme och osäkerhet som gäller rättsläget.

Tolkningssvårigheterna mellan den allmänna lagstiftningen och speciallagstiftningen syns särskilt i tingsrättens praktiska informationstjänstearbete. Som en allmän iakttagelse kan man ännu konstatera att förhållandet mellan GDPR-förordningen, dataskyddslagen och de offentlighetslagar som tillämpas i domstolarna är otillfredsställande svårtolkat, och de är även svåra att tillämpa i domstolarna. I den omfattning som möjligt är det motiverat att överväga digitalisering och centralisering av domstolarnas informationstjänst (till exempel till Rättsregistercentralen). Även digitalisering av domstolarnas pappersmaterial skulle främja detta.

Ett exempel som gäller domstolar är att Finlands alla 20 tingsrätter behandlar likadana ärenden och att det skulle bidra till en enhetlig avgörandepraxis om de skulle kunna söka sina lösningar i en gemensam databas. Samma håller hovrätternas avgörandepraxis. För närvarande är det emellertid inte möjligt att söka en annan domstols avgöranden. Delvis har lagstiftningen utgjort ett hinder och å andra sidan även tekniska lösningar. Varje domstol har sin egen ärendehantering och de måste göra en begäran om information för att få avgöranden från andra domstolar. Vanligen samtycker man ju till begäranden om information, men behandlingen av dem medför extra arbete jämfört med att det skulle vara lättare att få tag på avgöranden via en teknisk anslutning. Det finns även anledning att granska och utveckla förhållanden mellan andra som hör till samma myndighetskedja som domstolarna (till exempel polisen, åklagare, rättshjälp och intressebevakning, utsokningsväsendet, socialväsendet) och deras rätt att få information. Det kan också vara motiverat att bedöma i vilken omfattning det behövs speciallagstiftning i olika förvaltningsområden gällande rätten att få information och de informationsresurser som myndigheterna använder. Till exempel omfattas domstolarna som speciallag av lagen om justitieförvaltningens nationella informationsresurs, och dessutom tillämpas allmänna lagar om handlingsoffentlighet och offentlighet vid rättegång samt informationshantering. Därmed stöder tingsrätten promemorians uppfattning om att regleringsområdet behöver göras tydligare också i detta avseende.

Man bör säkerställa att de som tillämpar lagstiftning på ett tillräckligt sätt delar åsikter om god och dålig praxis

Det vore bra att inrätta ett dataskyddsnätverk för att utveckla aktörernas kompetens och hitta gemensamma tolkningar angående dataskydd. Man ska överväga om man bör inrätta flera nätverk kring vissa teman, såsom till exempel angående tolkning av geografisk information som gäller personer.

- *I justitieministeriets förvaltningsområde finns ett nätverk för dataskyddsbud, och därmed skulle ett likadant kunna inrättas för tillgänglighetsbud under ledning av ministeriet. Justitieminister nätverk för dataskyddsbud är en möjlig plats där dataskyddsförfattningarnas eventuella hinder för tjänsteutvecklingen skulle kunna behandlas.*
- *Vi instämmer inte i den lösning på utmaningar gällande tolkning av dataskydd som arbetsgruppen rekommenderar. Arbetsgruppen rekommenderar aktiv informationsdelning och gemensam tolkning som görs med hjälp av nätverk. Detta är ett bra men inte ett tillräckligt tillvägagångssätt. Ansvaret för tolkning av lagar i nya slags tjänsteutvecklingssituationer kan inte läggas på informella nätverk (några aktiva aktörer), tolkningen ska göras nationellt av myndigheter (ett separat organ). Nätverkens tolkningar kan inte bli nationella tolkningar som alla aktörer kan hänvisa till då tjänster utvecklas.*
- *Man bör utreda mer de utmaningar som gäller dataombudsmannens byrås handlednings- och tillsynsroll och diskutera, vilken annan instans som skulle kunna producera informationssäkerhets- och dataskyddsutbildning för medborgare och organisationer. Kommunsektorn bör samarbeta i fråga om lösningar som gäller dataskyddspraxis.*

Man ska se till att det finns stöd för tillämpning som en helhet, och inte så att man endast fokuserar på ett delområde.

Förutom lagen om digitala tjänster tillämpar myndigheterna även otaliga andra lagar som gäller elektronisk kommunikation, och därmed finns det handlednings- och utbildningsbehov också i större omfattning i frågor angående tillämpning av lagstiftning som gäller elektronisk kommunikation, inklusive specialfrågor som gäller skydd av personuppgifter.

6.4 Respons på arbetsgruppens åsikter om behoven av att bedöma den nuvarande lagstiftningen (kapitel 4 med underkapitel)

Enligt responsen lyfter man fram i kapitel 4 i slutrapporten många viktiga observationer angående utmaningar i den nuvarande situationen, och lagstiftningen ska också granskas kritiskt och vid behov upphävas, så att man inte skapar hinder för digitaliseringen. Dessutom ska den lagstiftning som bereds i EU och påverkan av den beaktas i utveckling av lagstiftningen.

Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att främja digital kommunikation

Även alternativa sätt att uträtta ärenden ska beaktas. Kommunikation om alternativa möjligheter ska ökas också med andra medel än enbart genom nätet.

Åtminstone i en del tjänster skulle man kunna överväga som en alternativ kanal jämsides med digitala tjänster till exempel samservicekontor, där man i praktiken skulle erbjuda stöd för användningen av tjänster. Både allmänna lagar (till exempel förvaltningslagen) och många speciallagar utgår fortfarande i hög grad från gamla besöks/postkommunikationsprinciper och processer. Förutom allmänna lagar ska lagstiftningsöversynen också utvidgas till att gälla speciallagar.

Det är viktigt att lagstiftningen är tydlig och enhetlig, och lagstiftningen bör bidra till utvecklingen av digitala tjänster och underlätta kommunikationen.

I anknytning till lagstiftningen skulle man kunna beakta utvärdering, vilka konsekvenser som uppstår om man föreskriver om digitalisering som standard i den allmänna lagstiftningen och om en entydig bestämmelse i lagen skulle vara en tydlig utgångspunkt för digitalisering som standard.

Vid utveckling av lagstiftning som gäller digitalisering ska man beakta Anvisningar om konsekvensbedömning vid lagberedning, som blev färdig nyligen, och även dess omnämmanden om den nationella säkerheten, bland annat: "Den nationella säkerheten kan också hotas av faktorer kopplade till den kritiska infrastrukturen eller till ägandeförhållandena för och skyddet av data i vidare bemärkelse eller öppenheten i digitaliseringen."

Man bör bedöma om stiftande av elektronisk delgivning bör bli det primära sättet att ta emot delgivningar

Elektronisk delgivning ska fastställas som det primära sättet att ta emot delgivningar. De nuvarande författningarna om delgivning av handlingar i förvaltningslagen och i speciallagar orsakar i vissa fall orimliga problem. Beslut sänds inte till parterna inom rimlig tid eller inte alls (negativa förvaltningsbeslut).

Man ska också komma ihåg persongrupper som inte har möjligheter eller färdigheter att använda elektroniska kanaler.

Det centrala är att det föreskrivs om delgivning så omfattande som möjligt i den allmänna lagen. Ändringarna av utdelningsskyldigheten i postlagstiftningen understöder för sin del översyn av hela den lagstiftning som gäller delgivning, åtminstone de tekniska delarna.

Detta skulle förutsätta absolut bekräftelse på att varje kund i den offentliga förvaltningen har en faktisk möjlighet att använda den elektroniska delgivningskanalen samt att hantera elektronisk tillgänglighetsinformation. Dessutom behöver man också säkerställa att förvaltningens kunder är medvetna om huvudregeln för elektronisk delgivning samt om det förfarande som förutsätts av dem för att delgivning ska fås i pappersformat eller per post.

Samtidigt bör man tydliggöra, om kunden vill få en traditionell delgivning, hur han eller hon ska meddela detta och till vilken instans (till exempel Medborgarrådgivningen). För kunden vore det allra tydligast att det ur kundens perspektiv finns en enda och enhetlig praxis för traditionell delgivning och att den är oberoende av myndighetsorganisationen.

Man ska även beakta sådana förvaltningsområden, där de uppgifter som behandlas till stor del är sekretessbelagda och där den största delen av kunderna inte har sådana verktyg som behövs för stark elektronisk autentisering.

Att det primära delgivningssättet är elektroniskt är värt att understödjas. Ur fullföljdomstolens perspektiv åtföljs delgivning vanligen av en tidsfrist då ett besvär ska läggas fram, och därmed är det bra att i samband med detta även se över lagen om beräkning av laga tid (150/1930) som enligt försäkringsdomstolens uppfattning lämpar sig rätt dåligt för elektronisk kommunikation och e-tjänster som har öppet 24/7. De bestämmelser, som gäller delgivning och beräkning av tidsfrister, ska vara tydliga och begripliga, så att ingens rättsskydd äventyras på grund av flertydig lagstiftning.

Man bör bedöma behoven av ändring av lagstiftningen för att utvidga möjligheterna till att sköta ärenden för någon annan

Det är viktigt att för myndigheten säkerställa möjligheten att som befullmäktigad bistå en kund i dennes ärenden. Därmed skulle man bland annat kunna säkerställa tillgänglig service i situationer där det inte tillhandahålls tillgänglig elektronisk kommunikation eller om kunden inte har möjligheten att använda sådan.

För närvarande kan till exempel personer med funktionshinder och äldre personer behöva en annan människas hjälp vid användningen av digital personbeteckning, antingen så att de får stöd då de uträttar ärenden eller någon annan uträttar deras ärenden. Ärendehantering på andras vägnar (och överföring av beslutanderätt till en annan) är emellertid fel lösning om personen kan och vill bestämma om sina egna angelägenheter, men behöver hjälp av en annan person för att genomföra detta.

Personer, som inte själva har praktiska möjligheter till elektronisk kommunikation, ska garanteras möjligheten till ett tryggt och informationssäkert deltagande. Att digitala färdigheter blir nödvändiga medborgarfärdigheter förutsätter att den offentliga sektorn tar ett större ansvar för digitalt stöd än i nuläget. Varje kommun ska omfattas av skyldigheten att digitalt stöd finns tillgängligt jämlikt för invånarna oberoende av ålder. Medborgarnas jämlika rättigheter till att utträta ärenden, även när de inte använder digitala tjänster, ska tryggas på nationell nivå. Detta kan till exempel innebära att personen kan meddela till en plats att han eller hon inte använder digitala tjänster.

I fråga om allmän intressebevakning bör man rikta mer uppmärksamhet än i nuläget till ärendehantering på andras vägnar. Ärendehantering på andras vägnar bör utvecklas också när man handlar för flera personer med ett beslut från tingsrätten eller Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

I fråga om helheten för ärendehantering på andras vägnar bör man beakta behovet av att möjliggöra ärendehantering på ett dödsbos vägnar, vilket i nuläget är möjligt endast om dödsbot har ett FO-nummer. Den största delen av dödsbona har inte alls något FO-nummer. I fråga om företag vore det bra att beakta vilken effekt företagets digitala identitet har, varvid ärendehantering på andras vägnar inte skulle behövas.

Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att möjliggöra förutseende verksamhet

I det fortsatta arbetet bör man rikta särskild uppmärksamhet till att skilja på om det i myndighetens förutseende åtgärder ska vara fråga om rent administrativa åtgärder, till exempel om att påminna kunden om att handlingar, såsom pass, håller på att gå ut eller om förutseende åtgärder som gäller ansökan om sociala trygghetsförmåner.

Myndigheten kan rikta positiva särskilda åtgärder till personer som befinner sig i en svagare social ställning och därmed främja förverkligandet av faktisk jämlikhet i samhället. I synnerhet är förutseende åtgärder, som genomförs utifrån uppgifter om hälsotillstånd eller vissa sociala trygghetsförmåner, förknippade med risken om att kunder profileras och omfattas av oändamålsenliga åtgärder utifrån denna profilering. I synnerhet när det är fråga om mycket utsatta personer bör myndigheten tillämpa övervägande, och åtgärderna får inte utgå enbart från prognosmodeller baserade på en databas.

Rapporten tar bland annat upp möjligheten att tacka nej till sådana tjänster. Det är bra att observera att man med sådana krav i praktiken kan fastställa betydande utvecklingskrav för olika myndigheter och att dessa kan bidra till att öka tjänsternas komplexitet och därigenom bromsa utvecklingen. Samma effekt kan uppstå om det till exempel i vissa situationer, där det räcker med samtycke från endast en vårdnadshavare, ställs ett krav om att den andra vårdnadshavaren ska underrättas om ärendet. I praktiken bör behovet av olika slags allmänna krav övervägas mycket noggrant, så att detta inte ska ha negativa konsekvenser för utvecklingen av tjänster.

Rapporten riktar ingen särskild uppmärksamhet till den reglering som gäller personbeteckning. Personbeteckning är en uppgift som används mycket ofta och som i praktiken behandlas i nästan alla elektroniska tjänster. Personbeteckningen måste skyddas på många olika sätt eftersom man i Finland fortfarande kan använda den som en del av identifieringen av en person. Om identifiering endast skulle vara möjlig genom stark autentisering, skulle detta ha en stor inverkan för främjandet av digitalisering.

I fråga om förutseende verksamhet skulle man också kunna bedöma myndighetens skyldighet och möjligheter till tillsyn med hjälp av digitalisering. Numera kan till exempel ändringar av en rättshjälpstagares ekonomiska situation leda till felaktiga rättshjälpsbeslut och därmed till retroaktiv fakturering, om kunden inte själv i tillräckligt god tid meddelar om ändringar av sina inkomster och tillgångar. Av liknande skäl kan kunder också gå miste om förmåner.

I det exempel som gäller pass (och andra liknande) är en central utmaning att medborgarnas kontaktuppgifter ändras: adresser, telefonnummer och e-postadresser ändras och därmed kan man inte garantera att meddelandet sänds till rätt person. En lösning skulle kunna vara Suomi.fi-meddelanden, men det är så få som använder tjänsten i fråga att detta inte nödvändigtvis skulle vara till någon nytta.

Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen vad gäller rätten att få information

Vad gäller rätten att få information och rapporterings- och analystjänsten är det inte enligt en inskrivning i rapporten fråga om en utmaning som särskilt gäller informationshanteringslagen eller tekniska gränssnitt, utan det är snarare fråga om lagen om offentlighet samt myndigheternas behörigheter och separationsprincipen. Rapporten behandlar lagen om offentlighet som enskilda omnämmanden i olika delar av rapporten, även om tolkningar av lagen om offentlighet emellanåt också kan ha en stor betydelse i frågor som gäller främjande av digitalisering.

Det kan i praktiken ha visat sig vara svårt att lägga till rätten att få information till speciallagstiftningen, och därmed skulle rätten att få information, som anknyter till gamla författningar, till exempel i undantagsfall lösas med en mer allmän lagstiftning.

Det är viktigt att tydliggöra tolkningar som gäller hantering och utlämnande av individernas egna uppgifter.

Om kunden har gett tillstånd till användningen av uppgifter, bör detta kunna utnyttjas ännu bättre i myndighetskommunikationen. Då måste kunden emellertid veta på förhand att uppgifterna också kan utnyttjas av andra myndigheter, och han eller hon ska också ha möjligheten att förbjuda detta.

Den nya verksamhetsmodell, som presenteras i promemorian, är mycket välkommen. Enligt den ska lagstiftningen i fortsättningen bidra till att man i fortsättningen i den offentliga förvaltningen ska kunna handla så att ingen information som innehas av den offentliga förvaltningen ska begäras av kunden, utan informationen eller dokumentet skaffas från en annan myndighet med hjälp av automatisering. I nuläget kan utlämnande av sekretessbelagd information regleras antingen så att myndigheten har rätt att lämna ut information eller så att myndigheten har rätt att få information.

Huvudregeln bör vara att myndigheten alltid har rätt att få information från en annan myndighet för att genomföra myndighetens egna tjänsteuppgifter.

Fortsatt användning av information, som uppstår då ärenden uträttas, är ytterst viktig bland annat för statistikföring, forskning och samhällligt beslutsfattande. Det är centralt att information endast begärs en gång och att lagstiftningen och verksamhetsmodeller möjliggör smidig sekundär användning för andra myndigheter som behöver information. Lagstiftningen bör också stödja uppkomsten av digitala informationssystem samt stärkandet av databaserat beslutsfattande som utgår från utnyttjande av data.

I undervisningen uppstår det enorma mängder av data, varav en del är uppenbart nödvändiga för att genomföra undervisningen. Det finns emellertid ingen tydlig lag som gäller primär användning av data, och därmed inte heller någon lag för sekundär användning.

Ett konkret exempel på sådan information som effektiviserar myndighetens verksamhet och förbättrar dess kvalitet är bland annat kontaktuppgifter som innehas av skattemyndigheten (telefonnummer och e-post) och användningen av dem för insamling av statistisk information. Utnyttjandet av sådana aktuella och omfattande kontaktuppgifter skulle betydligt förbättra uppgiftslämnarnas tillgänglighet och därmed kvaliteten på den statistiska information som produceras.

Särskilt viktigt är det att säkerställa informationsutbytet mellan olika myndigheter och utbildningsanordnare. Inom utbildnings- och undervisningssektorn finns inga lagar om primär och sekundär användning som skulle kunna användas till att främja användningen av data.

Hinder för informationsutbyte mellan myndigheter bör undanröjas för att kunna förutse och sköta behoven av att utträta ärenden, om inte informationsutbytet är kopplat till särskilt betydande problem som gäller dataskydd. Därmed kan man avstå från förpliktande av sökanden för att få sådana uppgifter som redan finns i myndigheternas register och utveckla informationsutbyte som sker via trygga gränssnittsanslutningar mellan myndigheter i digitala tjänstekedjor. Samtidigt finns det anledning att säkerställa att uttag av avgifter för förmedling av information eller informationssökning i myndighetens register inte utgör ett hinder för anskaffning av information ur en annan myndighets synvinkel. Det ska vara möjligt att byta information, även om uppgifterna har samlats in tidigare för ett annat användningssyfte, om man därmed kan undvika onödig begäran av samma uppgifter av kunder.

Ofta är problemet för informationsutbyte mellan myndigheter att även om sekretessbelagda uppgifter skulle vara tillgängliga inom ramen för rätten att få information och för tekniskt genomförande mellan datasystem, vet inte myndigheten alltid när en annan myndighet har den information som den behöver. I den fortsatta utredningen vore det bra att också beakta ovan nämnda myndigheternas brist på information angående uppgifter som innehas av andra myndigheter.

Därmed ska utgångspunkten vara att samtycke inte utgör en rättslig grund för rätten att få information eller sättet att behandla uppgifter, när myndigheten behandlar uppgifter i en lagstadgad uppgift. Vid bedömning av frågan understöds bedömning av behovet av att möjliggöra och främja administrativa ekosystem och digitaliseringslösningar i anknytning till dem. Tväradministrativa ekosystem bör vara utgångspunkten för

utvecklingen av offentliga tjänster – genom dem är även effektiv användning av information (underlättande av den administrativa bördan) i olika tjänsteleverantörers verksamhet ett naturligt sätt att främja digitaliseringsutvecklingen. Då avgränsas inte heller utvecklingen endast till utveckling av den offentliga sektorn, utan i och med ekosystemhelheter främjas digitaliseringen även i privata tjänsteleverantörers verksamhet.

Det är önskvärt att granskningen förutom statsförvaltningen även skulle omfatta kommunerna som offentliga aktörer.

Promemorian lyfter väl fram hur man utöver det primära användningssyftet av informationen alltid även bör beakta de sekundära användningssyftena. Användningssyftena begränsas av informationens exakthetsnivå samt interoperabilitet och lämplighet med tanke på olika användningssyften.

- Lagen om sekundär användning av personuppgifter inom social- och hälsovården utgör ett exempel på hur tillstånd för att få information för olika användningssyften kan beviljas centraliserat. Motsvarande lagstiftning utvecklas på EU-nivå som en del av definiering av dataområden. Utkastet gällande hälsodataområden (EHDS) har redan publicerats och de kan också indicera en modell för andra dataområden. Det är bra att beakta dessa helheter i eventuell fortsatt utredning.

Det skulle vara viktigt att tydliggöra betydelsen av bestämmelser om mottagning och överlåtelse av information med tanke på informationshanteringslagen, eftersom det är oklart hur man bör föreskriva om rätten att få information.

Det bör vara tillräckligt att det föreskrivs om rätten att få information avgränsat på konstitutionell nivå oberoende av om regleringen finns i den lag som endast gäller mottagaren eller överlåtaren av information.

Informationsutbytet ska också i fortsättningen utgå från rätten att få och överlåta information som föreskrivs i lagen, och användningssyftet för den information som tas emot ska anknyta till skötsel av de uppgifter som föreskrivs för myndigheter i lagen. Statens myndigheter är inte ett enda stort organ, utan för varje myndighet har det föreskrivits egna uppgiftsområden, till vars genomförande rätten att få information och de tillgängliga uppgifterna ska anknyta till. Då offentliga informationsresurser öppnas för andra myndigheter ska man även granska eventuella tillåtna användningssyften av personuppgifter som ingår i uppgifterna och syften för fortsatt användning enligt dataskyddslagstiftningen. Att öppna informationsresurser för mer omfattande myndighetsanvändning skulle förutsätta både översyn av myndigheternas rätt att få information, men även säkerställande av minimeringskrav för uppgifter i situationer där personuppgifter behandlas.

I synnerhet behöver den mångtydiga lagstiftning, som gäller tekniska gränssnitt och elektroniska förbindelser göras tydligare eller åtminstone omfattas av myndighetsstyrning, så att bestämmelser tillämpas korrekt och enhetligt hos och mellan myndigheter.

Då nya myndighetsinformationsmaterial öppnas så att de kan utnyttjas av medborgare eller företag, ska de informationsmaterial som öppnas också bedömas med tanke på medborgarnas säkerhet. Finland utsätts ständigt för statlig datainsamling, och målet för detta är politiskt beslutsfattande och dessutom bland annat kritisk infrastruktur. I eventuella kommande lagstiftningsändringar bör man också förutom kundperspektivet beakta myndigheternas behov gällande mer ändamålsenligt informationsutbyte, såväl med tanke på rätten att få information som överlåtelse av information för att skydda nationell cybersäkerhet.

Med tanke på intern säkerhet bör man förutom lagen om behandling av personuppgifter i brottmål dessutom övergripande granska även andra lagar som påverkar verksamheten i området före det kompletta genomförandet av en digital offentlig förvaltning.

Till exempel har behörigheter som gäller kriminalunderrättelse och förebyggande verksamhet inte definierats tillräckligt i nuläget. Detta medför utmaningar särskilt för tillräckligt effektiv observation och bekämpning av brottslighet. Polisens rätt till information ska tryggas. Den nuvarande personuppgiftslagstiftningen som gäller poliser motsvarar inte i alla avseenden verksamhetens behov (lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019).

Det behövs utveckling av informationsutbyte mellan myndigheter och informationens interoperabilitet (i synnerhet den semantiska interoperabiliteten och metadata) och främjande av den så kallade once only-principen i myndighetsärenden.

Ofta skapas grunden för informationens interoperabilitet redan i lagstiftningskedet (till exempel definitioner, termlistor och tillämpningsområde) och mer uppmärksamhet bör riktas till detta, så att även lagstiftningen kan behandlas enligt principerna för strukturerade data och automatiserat.

Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att göra lagstiftningen som gäller den offentliga förvaltningens digitala tjänster enklare och tydligare

Arbetsgruppens förslag fick ett brett stöd, för att myndigheterna de facto ska kunna behärska lagstiftningen och tillämpningen av den. Enligt responsen bör målet särskilt vara en så tydlig samordning av dataskyddslagstiftningen, lagstiftningen om offentlighet och den digitaliseringsfrämjande lagstiftningen som möjligt. Förslagen ansågs främja digitalisering, men även skapandet av nya slags tväradministrativa verksamhetsmodeller.

Genom en tydlig och enhetlig lagstiftning som uppmuntrar till automatisk dataöverföring och digital kommunikation skulle man kunna lätta både myndigheternas och företagens administrativa börda och samtidigt effektivisera bådasy verksamhet.

Ett alternativ är att dela upp lagstiftningen om tillgänglighet (och funktionshinderservice) som en egen författning. Detta skulle bättre lyfta fram likvärdiga möjligheter till att uträtta ärenden och förverkligandet av de grundläggande rättigheterna än om de är separata lagar.

Författningsöversyn av den grundläggande lagstiftningen var en av de viktigaste frågor som togs upp i rapporten.

Den stora mängden lagstiftning och oklarheten angående förhållandena mellan den allmänna lagstiftningen och speciallagstiftningen samt olika tolkningssvårigheter hindrar effektivt utvecklingen av digitala tjänster. De flesta som tillämpar lagstiftning i praktiken är inte jurister, och därmed har förutsättningen om att en bra lagstiftning är tydlig en större roll än vanligt i digitaliseringen.

Tydligare lagstiftning och klargörande av ansvarsområden är värt att understödjas, men man ska ta hänsyn till den utveckling där kommunernas och välfärdsområdenas uppgifter och ansvar så småningom ökar. Därmed blir effekterna av enskilda ökade förpliktelser små, men då de hopar sig kan de utgöra en mer betydande extra uppgift eller förpliktelse. Därmed vore det också bra att bedöma lagstiftningens utveckling vad gäller digitalisering som större helheter och under ett tillräckligt tidsperspektiv.

Man bör bedöma behoven av att ändra lagstiftningen för att säkerställa ordnande av digitalt stöd

Det finns fortfarande inte en tillräcklig författningsgrund och resurser för att säkerställa jämlikt digitalt stöd.

Det digitala stödet behöver göras tydligare och det saknar en tydlig ansvars- och samordningsinstans, även om det skulle kunna finnas flera instanser som tillhandahåller stöd.

Man bör bedöma andra behov av att ändra lagstiftningen för att främja utvecklingen av den offentliga förvaltningens digitala tjänster

Lagstiftning angående grundläggande geografisk information är nödvändig för att förverkliga interoperabilitet mellan geografisk information, fungerande

arbetsfördelning för produktion av geografisk information samt den enorma samhällsliga utnyttjandepotentialen.

Innan den utarbetas finns det anledning att genomföra en nationell riskbedömning av material med geografisk information. Det är ytterst viktigt att kartlägga säkerhetsrisker, så att lagstiftningen också kan ta hänsyn till säkerhetsaspekter.

Ju bättre gemensam användning av geografisk information har beaktats i olika aktörers processer, desto effektivare är användningen av dessa informationsresurser i samhällets olika processer.

Elektronisk signatur och användningen av den myndighetsverksamhet ska främjas i fortsättningen.

Målet bör vara att man avstår från skriftligt formkrav för att skapa vilken som helst handling, eller att regleringen ska möjliggöra både skriftlig och elektronisk signatur av handlingar.

I många fall förutsätter skötsel av ärenden signatur av medborgare och behöriga företrädare för företag. I nuläget är det ofta omöjligt att använda elektronisk signatur i digitala tjänster, eftersom det ställs höga formkrav på signaturen. Därmed bör man också i lagstiftningen övergå mot den princip att formen eller sättet att underteckna vid uträttande av ärenden endast regleras i undantagsfall, och att tillräcklig rättssäkerhet samt minimering av risken för oegentligheter lämnas till behöriga myndigheter.

I alla rättshandlingar och kommunikation i förvaltningen bör man möjliggöra både digital signatur och traditionell signatur.

De diskussioner, som arbetsgruppen tog upp om att man i fortsättningen i lagstiftningen ska fokusera på det önskade resultatet och inte på att detaljerat föreskriva om en metod, ska understödjas. Detta skulle stödja målet om att tjänster ska ordnas och tillhandahållas människoorienterat och så att de tekniker, som ständigt utvecklas, används klokt och ansvarsfullt. Vad gäller frågan om att fokusera på det eftersträlvade resultatet strider inte de iakttagelser angående genomförande av en god och betjänande förvaltning som arbetsgruppen har lyft fram ur förvaltningslagen mot målen för en människoorienterad digitalisering. I genomförandet av detta betonas frågor som gäller kunskaper och verksamhetskultur.

Ändringar av lagen om digitala tjänster

I lagstiftningen om digitala tjänster bör inkluderas en bestämmelse som säkerställer att allas språkliga rättigheter förverkligas med stöd av språklagen (423/2003), då tjänster planeras och utvecklas.

Den allmänna lagstiftningen tryggar inte tillräckligt de språkliga rättigheterna. Bland den svenskspråkiga befolkningen finns det många kunder som är missnöjda med elektroniska tjänster, när man jämför dem med den finskspråkiga befolkningen. Nationalspråksstrategin och den digitala kompassen tar också upp dessa frågor och även grundlagsutskottet betonar detta.

E-post bör användas som kommunikationskanal endast i situationer där andra elektroniska kanaler inte är ändamålsenliga. I framtiden bör gemensamma tjänstelösningar prioriteras och också anses vara förpliktande.

Det är motiverat att i fortsättningen utreda om e-postkommunikation med myndigheter skulle kunna avgränsas till vissa åtgärder, till exempel för att anhängiggöra ett ärende eller enbart rådgivning – varvid ärenden endast skulle kunna anhängiggöras i en elektronisk tjänst, under ett besök eller per post.

I många frågor sker rådgivning (till exempel studenturval) och anhängiggörande per e-post, och därmed skulle uteslutning av e-postkommunikation utgöra en betydande ändring ur universitets perspektiv.

Man bör förhålla sig återhållsamt till att helt förbjuda möjligheten till e-postkommunikation. I synnerhet stöder de rådgivnings- och serviceprinciper som föreskrivs i förvaltningslagen samt rätten till god förvaltning och tryggheten av tillgång till tjänster bevarandet av möjligheten till e-postkommunikation. Möjligheten att kommunicera per e-post med myndigheter bör inte förbjudas helt åtminstone i ärenden som till exempel gäller rådgivning i förvaltningsärenden eller andra motsvarande frågor och förfrågningar som gäller uträttande av ärenden med myndigheter samt inlämning av respons. Man ska även förhålla sig återhållsamt till att helt förbjuda anhängiggörande av ärenden som sker per e-post, eftersom till exempel förvaltningsklagan i nuläget ofta anhängiggörs via e-post.

Det behövs mer konkretion för tolkning/genomförande av tillgänglighetsdirektivet och olika nivåer för tillgänglighet.

Man föreslår skyldigheten att utse ett tillgänglighetsombud (enligt organisation), vilket anses öka organisationernas kunskaper och även samarbetet mellan olika

organisationer. Tillgänglighetsombuden inklusive sina nätverk skulle kunna dela med sig av sina kunskaper och göra enhetliga tolkningar. I fråga om konsekvensbedömning skulle man i den fortsatta utredningen kunna granska dataskyddsombudens verksamhet.

5 § i lagen om digitala tjänster behöver kompletteras. I nuläget finns det otaliga verksamhetsställen där det fortfarande används fysiska blanketter eller blanketter som kan laddas ner separat och där man sköter ärenden genom att lämna fysiska utskrifter till verksamhetsstället eller genom att sända blanketterna separat per e-post.

Ändringar av lagen om stödtjänster

Förpliktande av myndigheter till att använda nämnda tjänster är inte en tillräcklig författningsgrund med tanke på främjande av digitalisering.

Elektronisk kommunikation bör förpliktas till att vara den primära kommunikationskanalen för både medborgare och företag, och andra kanaler skulle endast erbjudas till dem som behöver sådana. Tanken omfattar till exempel att även medborgare och företag åläggs skyldigheten att använda Suomi.fi-tjänster.

Man ska även beakta sådana förvaltningsområden, där de uppgifter som behandlas till stor del är sekretessbelagda och där den största delen av kunderna inte har sådana verktyg som behövs för stark elektronisk autentisering.

Ur undersökningsenhetens perspektiv är det snabbaste, effektivaste och miljövänligaste kommunikationssättet delgivning av förundersökningshandlingar i Suomi.fi-tjänsten, vilket skulle motsvara kommunikation med andra myndigheter. Enligt 2 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003) tillämpas emellertid lagen inte på förundersökning och polisundersökning. Lagstiftningen bör vara sådan att användningen av Suomi.fi-tjänsten och överhuvudtaget elektronisk kommunikation föreskrivs som den primära kommunikationsformen i förundersöknings- och polisundersökningsärenden.

6.5 Öppen respons

Statskontoret tackar arbetsgruppen för ett bra inledande arbete. Åtgärdande av problem som har identifierats i nuläget bör inledas så fort som möjligt utifrån arbetsgruppens förslag. Den nationella lagstiftning, som gäller digitalisering, kräver ständigt arbete allt eftersom tekniken utvecklas samt på grund av vilken inverkan den internationella utvecklingen har. För närvarande är det omöjligt att ens föreställa sig vilka

möjligheter som är tillgängliga i framtiden, och därför ska lagstiftningen vara så tillåtande som möjligt. Dessutom bör mandatet att styra digitalisering mellan olika aktörer stärkas och olika informationskällors gemensamma prioriteringar göras tydligare, så att verksamhetsmiljön blir så tydlig som möjligt för dem som tillämpar lagstiftningen.

Tillsynsrisken, kränkningar av integritet och rättsskyddet samt utmaningar som gäller digitala tjänsters användarvänlighet togs upp i privatpersoners utlåtanden.

Vid sidan av lagstiftningen bör etiska principer lyftas fram tydligare. Dessa gäller såväl applikationer (till exempel den artificiella intelligensens etik) som utvecklare, tjänstemän och beslutsfattare. UKM föreslår att man ska överväga att utöver lagstiftningen även samla etiska regelverk för olika aktörer och branscher på Suomidigi.fi-webbplatsen.

Finlands advokatförbund: Den eventuellt största utmaningen för digital utveckling och kommunikation är ministeriernas gränsöverskridande projekt och isolering av förvaltningsområden.

Finlands e-läring center rf: På grund av smidigt samarbete är det viktigt att det finns en entydig rätt att använda data. Vid tillämpning och främjande av lagstiftningen är det viktigt att se på undervisnings- och utbildningssektorns särskilda behov som en egen helhet, så att man kan säkerställa smidig verksamhet.

Digital kommunikation är inte en självklarhet och det nya normala för alla användargrupper, till exempel för döva, invandrare, personer med läs- och skrivsvårigheter och personer med rörelsehinder. De frågor angående digitalt stöd och tillgänglighetsdirektiven samt beaktandet av dem (hela tiden jämsides), som togs upp i dokumentet, är viktiga med tanke på utvecklingen av digitala tjänster. Även alternativ tillgång till tjänster ska tryggas på en tillräcklig nivå.

Utbildningsstyrelsen anser att den allmänna lagstiftningen bör utvecklas vidare och att den ska omfattas mest av de föreslagna perspektiven angående digitalisering. Gallring med jämna mellanrum av olika förvaltningsområdens egen lagstiftning är en bra tanke. I detta sammanhang bör överlappning avvecklas i förhållande till den allmänna lagstiftningen.

Statistikcentralen konstaterar att digitalisering och dataekonomin är kopplade till mycket punktliknande lagstiftning som reglerar olika enskilda saker. Det är uppenbart att det finns ett behov av en lagstiftning som beaktar helheten och möjliggör digital utveckling och tillväxt av dataekonomin.

Palta anser att arbetsgruppens arbete är värdefullt, eftersom digitalisering av alla offentliga e-tjänster och på lång sikt kundorienterad automatisering ska vara målet. Lagstiftningen stöder emellertid inte i alla avseenden i nuläget en kundorienterad serviceutveckling, och identifiering och erkännande av eventuella flaskhalsar är ett bra steg mot att skapa en digitaliseringsvänlig lagstiftningsram.

Lantmäteriverket anser att såväl fortsatta utredningar om den allmänna lagstiftning som antas om digitalisering och utveckling av sektorspecifik lagstiftning som beredning av ändringar bör inledas så snabbt som möjligt utgående från arbetsgruppens förslag. Särskilt viktigt skulle det vara att föreskriva om att digital kommunikation är primär så att den utgör standarden vid kommunikation med myndigheter.

Med god lagstiftning kan man avsevärt förbättra utvecklingen av digitalisering i Finland. För detaljerad reglering, inkludering av prövning i författningar samt dåligt uttänkta krav kan i värsta fall helt eller delvis hindra digitaliseringen av betydande tjänster eller kan göra tjänster dåligt fungerande och ineffektiva. Traficom anser att det är viktigt att de teman som behandlas i rapporten främjas och genomförs planmässigt.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata konstaterar att främjandet av digitalisering inte strider mot de grundläggande rättigheterna och tillgången till tjänster, utan egentligen tvärtom. Ur medborgarens synvinkel är tillgång till elektronisk kommunikation, dvs. friheten att välja en genuint elektronisk tjänst, nu för tiden en likabehandlingsfråga och en grundläggande rättighet. Å andra sidan frigör bättre, mer omfattande och mer tillgängliga digitala tjänster myndigheternas resurser till traditionella sätt att uträtta ärenden för dem som av en eller annan anledning behöver personlig service. Allt eftersom servicebehovet ökar måste den offentliga sektorn genomföra strukturella ändringar, och de digitala tjänsternas primära karaktär och bättre tillgång till dem är en effektiv åtgärd för att trygga välfärdssamhällets tjänster för alla också i framtiden. Ett särskilt tack till arbetsgruppen för en övergripande bild av den digitala lagstiftningen: den är mycket tydlig och informativ.

Social- och hälsovårdsministeriet betonar att det är särskilt viktigt att komma ihåg att beakta de befolkningsgrupper som inte har färdigheter att använda elektroniska tjänster. Digitalt stöd torde vara en förutsättning för att digital kommunikation fastställs som den primära kanalen. Också i detta fall ska man emellertid bevara möjligheten till att uträtta ärenden personligt. Planering av människoorienterade tjänster är viktigt och ett tänkande som är baserat på livsstilshelheter är en uppmuntransvärd idé. Till exempel kan tjänstedesign användas till att främja digitaliseringens främsta mål, en smidigare vardag och kommunikation.

Regionförvaltningsverket i Södra Finland: Finansministeriets OffICT-avdelnings mandat i att styra digitalisering bör stärkas, och även ministeriernas stöd för ämbetsverken i deras eget förvaltningsområde.

Försäkringsdomstolen fäster i sitt utlåtande vikt vid följande tre saker (en observation har också tagits upp ovan i samband med beräkningen av tidsfrister): 1) den elektroniska överföringen av handlingar ska vara smidig och de datasystem som används sådana att de möjliggör överföring av handlingar som en enhetlig helhet under hela processen ända från beslutsfattaren i det första skedet till den sista besvärinstansen. Vid behov ska detta stödjas med lagstiftningsåtgärder. 2) I kapitel 4.4.3 i slutrapporten konstateras att ändring av den ansökningsbaserade karaktären av det sociala trygghetssystemet till verksamhet som sker på myndighetsinitiativ förutsätter vidare utredning och karakterisering av ärenden enligt förvaltningsområden. Försäkringsdomstolen konstaterar att vid eventuella fortsatta utredningar ska man även beakta en enskild persons möjlighet till omprövning och besvär, och att processen som helhet ska vara så tydlig och enkel som möjligt samt garantera rättsskydd.

Respons från en privatperson: Digitalisering får inte försämra valfriheten och integritetsskyddet. Den får inte leda till kontroll eller uppföljnings- och datainsamlingsystem. Digitalisering är ett helt trevligt mål, men utesluter det viktigaste, dvs. möjligheten att uttrycka sig fritt formulerat på ett sätt som endast en annan människa kan förstå. I värsta fall leder detta den som uträttar ärenden till en viss slutsats som inte ens var hans eller hennes avsikt.

Polisinrättningen i sydvästra Finland: Detta utlåtande är en utmärkt diskussionsöppnare. Den är tillräckligt omfattande och detaljerad för detta. Som en observation som gäller myndighetsperspektivet ska konstateras att en av de mest centrala frågorna i denna ärendehelhet gäller frågor i anknytning till rätten och skyldigheten att få information.

Esbo: Tanken om att detta inte skulle delas upp i primär och sekundär användning låter som idealistiskt tänkande, där man undviker att ta itu med praktiska realiteter. Målen för att öppna upp information så att informationen kan utnyttjas så brett som möjligt är ädla och kan fungera för sådan typ av information som kan öppnas upp för allmän användning. Det är orealistiskt att tänka att den största delen av den information som behandlas av den offentliga förvaltningen skulle kunna vara tillgänglig för olika aktörer oberoende av dessa aktörers avsikter. Det finns anledning att undanröja hinder för lagstiftning och -tolkning vad gäller utnyttjande av information över förvaltningsgränser, vilket inte behöver innebära att informationen öppnas upp utan åtskillnad för vilken som helst aktör. För kommunerna kan detta till exempel innebära nationella informationsresurser eller informationsresurser som överskrider förvaltningsgränser.

I planeringen av dem och i reglering som gäller dem beaktas i tillräcklig omfattning kommunens möjlighet att utnyttja insamlad information på en tillräckligt exakt nivå för kommunens egen kunskapsbaserad ledning, med de avsnitt som gäller den egna kommunen. Man har upplevt att hinder i lagstiftningen eller tolkning av lagen för att slå samman information på personnivån, särskilt på ett sätt som överskrider förvaltningsgränser, utgör en central utmaning för att utnyttja information för förutsägelse på företelsenivån. I rapporten diskuteras också på ett förtjänstfullt sätt dataskyddsregleringen och dess tolkning, och det är också önskvärt att denna diskussion fortsätter också med tanke på utnyttjandet av information på företelsenivån.

I justitiekanslerns laglighetsövervakning har man även lyft fram mer allmänt centrala utgångspunkter som är centrala för en människocentrerad och kundorienterad digital förvaltning som iakttar en modern serviceprincip. Jag anser också att det är viktigt att i slutet av detta utlåtandeärende påminna om rättsskydd och god förvaltning som föreskrivs i 21 § i grundlagen samt grunderna för god förvaltning, bland annat serviceprincipen och myndighetens skyldighet att ge rådgivning, som föreskrivs i 2 kap. i förvaltningslagen. Dessutom ska man fästa vikt vid jämlikhet mellan människor och säkerställandet av jämlikhetsprincipen som tryggas i 6 § i grundlagen. Vid utveckling av digitala tjänster och sätten för elektronisk kommunikation samt lagstiftningen gällande dessa är det också fortfarande viktigt att säkerställa att i tillräcklig mån även beakta alternativa sätt att genomföra medborgarnas kommunikationsbehov. Endast därigenom tryggas ändamålsenligt förverkligande av jämlikhets-, service- och rådgivningstjänsterna.

Åbo: Som en allmän kommentar också att lagen om digitala tjänster förutsätter i kommunikationen att den offentliga förvaltningen effektivt utnyttjar information, dvs. att man inte begär många gånger om kundens information. Å andra sidan hindrar lagstiftningen sådan effektivitet i fråga om rätten att få information (jämför allmän lag versus speciallag).

Respons från en privat medborgare: För några år sedan var informationsredovisning en bra indikator på hur mycket ett företag eller ett samfund har åstadkommit i mätbara fakta i digitaliseringsfrågor. Det behövs fler satsningar för att förankra informationsredovisning för medborgare i kommunerna, regionförvaltningen och välfärdsområdena samt genom riksomfattande tjänsteleverantörer.

Yrkeshögskolan Karelia: Bör ett etiskt perspektiv vara synligare i lagstiftningen som gäller digitalisering (bland annat korrekt information och fortsatt användning på lång sikt)?

Riksdagens justitieombudsman: Jag anser att en exakt bedömning av behovet av tillsyn är rätt viktig i den fortsatta beredningen av ärendet. I denna bedömning finns det

anledning att i synnerhet fästa vikt vid justitiekanslerns och justitieombudsmannens roll uttryckligen som de högsta laglighetsövervakarna och vid annat primärt behov av extern tillsyn.

Östra Nylands tingsrätt anser att de ställningstaganden som framförs i promemorian om främjandet av digitalisering och därtill anknutna förslag till utveckling av lagberedningen i princip är värda att understödjas. Särskilt bra anses vara förslaget om att regleringen angående elektronisk kommunikation och till exempel dataskyddet ska göras tydligare.

Statsrådets kansli: Promemorian identifierar väl teman som med tanke på lagstiftningen är centrala för främjandet av digitalisering. Den tekniska utvecklingen förutsätter ständig utvärdering av den gällande regleringen och beredskap att reagera på förändringar. Upprätthållandet av en stabil och förutsägbar verksamhetsmiljö förutsätter en tydlig och konsekvent lagstiftning. Ett mer omfattande utnyttjande av den offentliga sektorns information och att öppna upp den för beredning av myndighetsåtgärder kundorienterat, så att grunderna för god förvaltning beaktas, är motiverat för att de fördelar som digitaliseringen medför kan införas i stor omfattning. Allt eftersom användningen av information utvidgas bör man beakta att eventuella fel vid lagring eller andra tekniska fel vid inmatning av information och vid överföring av den kan kumuleras. I fortsatta utredningar bör man också bedöma hur man säkerställer att informationen är korrekt, hur ursprunget kan utredas och att informationen förblir enhetlig i olika användningssyften.

Till slut konstaterar försvarsministeriet att också på det sätt som beskrivs i slutrapporten är den lagstiftningshelhet som gäller digitalisering redan i nuläget mycket omfattande och förutsätter av sina användare insatthet i otaliga speciallagar och deras förhållande till förvaltningens allmänna lagar. I detta avseende är de rekommendationer om tillämpning av lagstiftningen som behandlas i rapporten ett bra verktyg, även om rekommendationerna inte undanröjer behovet av tydligare författningar.

Polisstyrelsen: Arbetsgruppen tog upp som en utmaning att dataskyddsförordningen upplevdes som ett hinder för serviceutvecklingen. En närmare beskrivning av arbetsgruppens bakgrund och åsikter angående behandling av personuppgifter i myndighetsverksamhet ansågs med rätta vara behövligt. Enligt arbetsgruppens slutrapport har Finland tolkat dataskyddsförordningen mer strikt än många andra länder. I detta avseende förutsätter möjliggörande av digital kommunikation förutom reglering i lagstiftningen även tydliga anvisningar för hur den stora mängden lagstiftning som gäller behandling av personuppgifter bör tolkas för att undanröja svårigheter som gäller utvecklingen av digitala lösningar. Speciallagstiftningens förhållande till dataskyddslagstiftningen ska vara tydlig. Utöver tydliggörande av speciallagstiftningen bör man

även vid utvecklingen av tjänster som iakttar medborgarnas grundläggande rättigheter även beakta myndigheternas möjlighet att hantera sin egen elektroniska informationsresurs. Utifrån slutrapporten framträder även uppfattningen om att speciallagstiftningen bör kartläggas lagstiftningsmässigt enligt förvaltningsområden och tydliggöras för att bidra till lagstiftningens enhetlighet och underlätta tolkning. Utveckling och genomförande av lagstiftningen förutsätter satsningar på myndigheternas resurser. Dessutom skulle ett starkare främjande av digitalisering förutsätta att förpliktelser som gäller elektronisk kommunikation är mer omfattande än i nuläget. Utifrån det ovan nämnda kan man konstatera att den slutrapport som arbetsgruppen för tillämpning och främjande av lagstiftningen har tagit fram utgör en bra grund för den mer omfattande granskning som görs vid beredningen av lagstiftning och främjande av digitalisering i myndighetsverksamhet.

Finlands advokatförbund: Projektet är mycket viktigt, eftersom även de brister i den nuvarande lagstiftningen som rapporten tar upp, motstridigheterna mellan den allmänna lagstiftningen och speciallagstiftningen, oklarheter i tolkningen och olika myndigheters oenhetliga praxis hindrar utnyttjandet av digitalisering och effektivt tillhandahållande av digitala tjänster. För digitalisering behövs praktiska, men även rättsliga perspektiv. Man bör fästa vikt vid varför lagstiftningen i vissa fall hindrar okomplicerad digitalisering. Lagstiftningen fungerar som en garanti för rättsskyddet. Med rättsnormer regleras förhållandet mellan rättssubjekt, men genomförs även grundläggande rättigheter, såsom egendomsskydd, och myndigheterna ska iaktta lagen i alla situationer. Ett konkret exempel på formbundenhet som har fastställts i lagstiftningen är den helhet som gäller närståendes bortgång och som också tas upp i rapporten.

Substansperspektivet förbiser helt medborgarnas och samfundens samt deras rättsliga ombuds (advokater, andra rättsbiträden) möjlighet att följa upp pågående ärenden samt att sköra ärenden i domstolar och nämnder. Det finns ett stort behov av en sådan "rättsportal", där medborgare, samfund och deras rättsliga biträden skulle övergripande kunna se var det finns anhängiga ärenden och vad deras situation är. När man granskar ovan nämnda exempel på en portal inom rättsförvaltningen, utgör ministeriernas gränsöverskridande projekt och isolering av förvaltningsområden eventuellt den största utmaningen för digital utveckling och kommunikation. Till exempel borde också rättsportalen granskas mer övergripande och gränsöverskridande, eftersom elektronisk kommunikation, som överskrider myndighetsgränser, skulle förbli ouppfylld med ministeriespecifik granskning (till exempel inrikesministeriet i fråga om förundersökningsmyndigheter och justitieministeriet i fråga om domstolar).

7 Frågor som föreslås bli vidarebearbetade och utreda på basis av utlåtandena

Ett utdrag ur justitiekanslerns utlåtande: "Jag har i mina tidigare utlåtanden särskilt i anknytning till den offentliga förvaltningens automatiska beslutsfattande tagit upp den delvisa fragmentering, oklarhet och överlappande karaktär av den allmänna lagstiftning och speciallagstiftning som anknyter till den ärendehelheten. De fragmenterade bestämmelserna och författningarna bidrar till att författningarnas tillämpningsområden och ömsesidiga förhållanden kan förbli oklara. Jag anser emellertid att det i detta samband är befogat att ta upp att å ena sidan kan och bör man också granska rättsliga och praktiska frågor i anknytning till digitala tjänster och elektronisk kommunikation samt å andra sidan automatisering av den offentliga förvaltningens beslutsfattande som en helhet med en central anknytning till varandra."

Generellt kan man också konstatera baserat på responsen att den allmänna lagstiftningen ses som den främsta lösningen för att främja digitalisering och att man i Finland bör eftersträva en allmän lagstiftning som är tydlig och möjliggör tillämpning av speciallagstiftning utan motstridigheter. Först borde man också gå igenom utförligt ändringar av den allmänna lagstiftningen och eventuella sammanslagningar. Därefter bör speciallagstiftningen uppdateras enligt förvaltningsområde.

Utifrån arbetsgruppens utredningar och diskussionsinledningar samt respons som tagits emot på dem föreslås att följande utredningar inleds:

1. Utveckling av stöd för lagberedningsutbildning och genomförande:

- Uppdatering av lagberedarnas utbildning och anvisningar för att i allt större grad beakta digitalisering. Granskning av den danska modellen, utnyttjande av den och eventuell utvidgning tillsammans med finansministeriet för att stödja digitalisering, utan att glömma den mer traditionella modellen för att uträtta ärenden.
- Från detta fortsätter man till ständigt upprätthållande av anvisningar och verktyg med hjälp av internationella modeller (bland annat Europeiska kommissionens Better Regulation Toolbox).

- Bör varje ny lag eller varje lag som ska reformeras och som direkt eller indirekt gäller frågor som berör digitalisering eller informationshantering bedömas med tanke på främjande av digitalisering och informationshantering?
- Lagberedningen bör utvecklas genom att göra interoperabilitetsarbete till en central del av lagstiftningsberedningen, till exempel med hjälp av verktyg såsom lagredigeraren.
- Det är viktigt att vid beredning och utveckling av ny lagstiftning i tillräcklig utsträckning utnyttja olika aktörers praktiska erfarenheter.

En bredare och mer sektorsövergripande dialog och diskussion om lagens konsekvenser och möjligheter att genomföra den förutsätter helt nya sätt att samla in information och nya nätverk än det traditionella utlåtandeförfarandet. Till exempel är en "paragraforienterad" begäran om utlåtande inte effektiv eller motiverande för att beakta till exempel en programvaruutvecklarens kompetens. Arbetssätten inom lagberedning bör förnyas fördomsfritt.

2. Stöd för tillämpning av den nuvarande lagstiftningen:

- Stöd för tillämpning av lagen om digitala tjänster efter arbetsgruppens mandatperiod
- Inrättande av ett dataskyddsnätverk och andra samarbets- och tolkningsorgan för olika centrala teman
  - Det skulle behövas ett organ som datasekretessnämnden var och som skulle erbjuda (konkret) handledning för tolkning av lagar.
  - Man ska även bedöma om man ska se till att det finns stöd för tillämpning som en helhet, och inte så att man endast fokuserar på ett delområde.

3. Ändringsbehov som gäller den allmänna lagstiftningen:

Förvaltningslagen ska ändras till att som standard hänvisa till digital kommunikation, elektronisk delgivning och förutsägelse.

- I fråga om förutsägelse ska man ändra den nuvarande skyldigheten för sökanden att lämna in en ansökan. Förvaltningslagen bör innehålla skyldigheten att tillhandahålla förutseende service alltid när det är möjligt. Digital verksamhet som standard skulle bespara från överväganden i det avseende om verksamheten är möjlig och tillåten att genomföras som elektronisk kommunikation

- I nuläget skriftlig format åtminstone för anhängiggörande, beslutets form, begäran om omprövning, klagomål och delgivning. Även alternativa sätt att utträta ärenden ska beaktas.
- Elektronisk delgivning som primär form övergripande i den allmänna lagen. Behoven av att uppdatera lagen om elektronisk kommunikation och lagen om stödtjänster ska kontrolleras. Det behövs ytterligare utredningar i fråga om hur det vore möjligt att nå medborgare eller företag via en elektronisk kanal så lätt som möjligt.

Offentlighetslagen ska stödja den offentliga förvaltningens rätt att få information bättre än i nuläget. I samband med detta även en granskning av MyData.

- Sökandens skyldighet i fråga om inlämning av information/utdrag och stöd för inhämtning av information på tjänstens vägnar i offentlighetslagen.
- Utöver det primära användningssyftet av informationen bör man även beakta de sekundära användningssyftena.

Översyn av informationshanteringslagen tillsammans med offentlighetslagen särskilt i fråga om gränssnitt och elektronisk förbindelse.

- Bedömning av exaktare krav (regelbundenhet och standardinnehåll samt behövlighet och nödvändighet) i samband med ändringar av offentlighetslagen.
- Det skulle vara viktigt att tydliggöra betydelsen av bestämmelser om mottagning och överlåtelse av information med tanke på informationshanteringslagen, eftersom det är oklart hur man bör föreskriva om rätten att få information.
  - Det bör vara tillräckligt att det föreskrivs om rätten att få information avgränsat på konstitutionell nivå oberoende av om regleringen finns i den lag som endast gäller mottagaren eller överlåtaren av information.
- De som genomför lagstiftningen skulle även behöva stöd för enhetlig tolkning av tillämpning av informationshanteringslagen. Det verkar som att även om man skulle föreskriva övergripande om rätten att få information, iakttas inte nödvändigtvis informationshanteringslagens bestämmelser om tekniskt gränssnitt och elektronisk förbindelse. Dessutom är det bra att beakta att det inte har föreskrivits om tillsyn av iakttagandet av uppgifter enligt informationshanteringslagen, och det skulle kunna vara behövligt att diskutera om man behöver föreskriva om en tillsynsuppgift.
  - Behovet av geografisk information och en specificering i informationshanteringslagen.

Förvaltningslagen och 2 kap. i lagen om digitala tjänster samt lagen om elektronisk kommunikation slås samman till en helhet

- De kapitel som gäller tillgänglighet i lagen om digitala tjänster blir en egen författning.
- Alternativt kan förvaltningslagen möjliggöra digitalisering som standard och 2 kap. i lagen om digitala tjänster samt lagen om elektronisk kommunikation kan bli en författning.

Granskning av lagen om digitala tjänster som en separat författning:

- Ändringar ska beaktas vid eventuell sammanslagning
- Centralisering av allmän handledning och rådgivning angående tillämpning av 2 kap. i lagen om digitala tjänster till en instans skulle främja en enhetlig tolkningspraxis av lagen. I beredningen bör man beakta eventuellt behov också i fråga om den övriga lagstiftningen, varvid den skulle kunna ges till en lämplig myndighet som en helhet.
- 5 §: Vad gäller rådgivning och kontaktuppgifter skulle en granskning vara behövlig med beaktande av stöd för tillgänglighet.
- Man ska bedöma behovet av att lägga till en paragraf som säkerställer att allas språkliga rättigheter förverkligas med stöd av språklagen (423/2003), då tjänster planeras och utvecklas.
- E-post bör användas som kommunikationskanal endast i situationer där andra elektroniska kanaler inte är ändamålsenliga. I framtiden bör gemensamma tjänstelösningar prioriteras och också anses vara förpliktande.
- Skulle e-postkommunikation med myndigheter kunna avgränsas till vissa åtgärder, till exempel för att anhängiggöra ett ärende eller enbart rådgivning – varvid ärenden endast skulle kunna anhängiggöras i en elektronisk tjänst, under ett besök eller per post.

I många frågor sker rådgivning (till exempel studenturval) och anhängiggörande per e-post, och därmed skulle uteslutning av e-postkommunikation utgöra en betydande ändring ur universitets perspektiv.

Man bör förhålla sig återhållsamt till att helt förbjuda möjligheten till e-postkommunikation. I synnerhet stöder de rådgivnings- och serviceprinciper som föreskrivs i förvaltningslagen samt rätten till god förvaltning och tryggheten av tillgång till tjänster bevarandet av möjligheten till e-postkommunikation. Möjligheten att kommunicera per e-post med myndigheter bör inte förbjudas helt åtminstone i ärenden som till exempel gäller rådgivning i förvaltningsärenden eller andra motsvarande frågor och förfrågningar som gäller uträttande av ärenden med myndigheter samt inlämning av respons. Man ska även förhålla

sig återhållsamt till att helt förbjuda anhängiggörande av ärenden som sker per e-post, eftersom till exempel förvaltningsklagan i nuläget ofta anhängiggörs via e-post.

- Tillgänglighetsombud utses (enligt organisation)
- Enligt tillgänglighetstillsynen bör den avvikelse om att göra tidsberoende media tillgänglig i lagen om digitala tjänster preciseras för att motsvara tillgänglighetsdirektivet. I direktivet preciseras att avvikelsen uttryckligen gäller direkt tidsberoende media.
- I fråga om oproportionell börda vore det bra att precisera på lagnivå att man endast kan åberopa detta tillfälligt och att oproportionell börda inte kan gälla hela tjänsten utan endast delar av den. Dessutom ska man inte kunna åberopa oproportionell börda i samband med anskaffning av en ny digital tjänst.
- Tillsynsmyndighetens skyldighet att översätta EN 301 549-standarden bör granskas på nytt.

Reform av lagen om stödtjänster:

- 4 § i lagen föreskriver att "Statskontoret producerar och utvecklar den stödtjänst som avses i 3 § 1 mom. 8 punkten" som är "en samlad förvaltningstjänst för internetbetalning som möjliggör betalning av avgifter till användarorganisationen via dess elektroniska tjänster". Det föreskrivs närmare om denna så kallade tjänst för Suomi.fi-nätbetalning i 5 § i lagen "Användning av stödtjänster vid offentliga uppdrag" samt i 7 § "Beslut som gäller skyldigheten att använda stödtjänster". Den offentliga förvaltningens struktur är mycket mångsidig och ovan nämnda behörigheter, skyldigheten att använda stödtjänster och praktiska beslut att införa en tjänst trots viljan att göra detta medför svåra tolkningsfrågor i ärendet från organisationer till Statskontoret. För att minimera den administrativa börda som detta medför för Statskontoret bör även regleringen i fråga vara så enkel och lätt att tolka för dem som tillämpar den som möjligt.
- Man bör med hjälp av Suomi.fi-meddelanden-tjänsten ha som mål att genom enhetliga lagstiftningslösningar främja elektronisk kommunikation, vilket betyder att eventuella ändringar som främjar införandet av tjänsten bör riktas till lagen om stödtjänster och Suomi.fi-meddelanden-tjänsten som helhet.
- Man bör granska vilken roll Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har, så att det är möjligt att ta vara på ämbetsverkens utvecklingsförslag för att främja digitalisering och genomföra utvecklingsförslag, om detta identifieras som nödvändigt för att främja digitalisering.

- Ändringsbehov som gäller delgivning ska beaktas. Enligt 2 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003) tillämpas emellertid lagen inte på förundersökning och polisundersökning. Lagstiftningen bör vara sådan att användningen av Suomi.fi-tjänsten och överhuvudtaget elektronisk kommunikation föreskrivs som den primära kommunikationsformen i förundersöknings- och polisundersökningsärenden.
- Kunden ska få möjligheten att förbjuda myndigheterna att handla förutseende i hans eller hennes ärende. Detta bör kunna göras på ett riktat sätt till exempel i webbtjänsten Suomi.fi, och inte separat för varje myndighet. Det finns anledning att ge kunden möjligheten att välja vilka ärenden förbudet gäller.
- Personer, som inte själva har praktiska möjligheter till elektronisk kommunikation, ska garanteras möjligheten till ett tryggt och informationssäkert deltagande. Detta kan till exempel innebära att personen kan meddela till en plats att han eller hon inte använder digitala tjänster.
- E-tjänster ska vara den primära kanalen för uträttande av ärenden för såväl medborgare som företag (andra kanaler ska erbjudas för dem som behöver dem).

Man ska även beakta sådana förvaltningsområden, där de uppgifter som behandlas till stor del är sekretessbelagda och där den största delen av kunderna inte har sådana verktyg som behövs för stark elektronisk autentisering.

Specificering och harmonisering av termer som används i lagstiftningen:

Detta görs så att man till exempel inte använder i speciallagstiftningen termer i olika betydelser än vad som definieras i den allmänna lagstiftningen som gäller digitalisering. Till exempel är en reform av arkivlagen och offentlighetslagen en central del av detta arbete.

4. Kartläggning och uppdatering av speciallagar:

- Enligt förvaltningsområden i samarbete bland annat gällande rätten att få information, delgivning, förutsägelse och elektronisk verksamhet, när man först har tagit hand om den allmänna lagstiftningen.
  - Även speciallagstiftningen bör harmoniseras. Man bör undvika avvikelser från allmänna lagar och den offentliga förvaltningen bör följa samma regler.
  - Sökandens skyldighet att göra en ansökan och i fråga om inlämning av information/utdrag.

- Är det verkligen nödvändigt att för sökanden införa skyldigheten att inleda ett ärende eller skulle myndigheten kunna handla förutseende i ärendet, dvs. karakterisering av ärendet med beaktandet av livshändelse- och affärsverksamhetshändelsehelheter.

- **Avstående från att föreskriva om formbundenhet och tillvägagångssätt i fråga om olika rättshandlingar och genomförandesätt:**

- Om möjligt föreskriver man om resultatet och ger mer frihet än i nuläget för genomförandet.

Lagstiftningen fungerar som en garanti för rättsskyddet. Med rättsnormer regleras förhållandet mellan rättssubjekt, men genomförs även grundläggande rättigheter, såsom egendomsskydd, och myndigheterna ska iaktta lagen i alla situationer.

- I fråga om elektronisk signatur finns det anledning att utreda i vilka situationer det är obligatoriskt att verifiera något med signatur, särskilt inom den offentliga förvaltningen, och med vilka verktyg detta kan göras med olika intressentgrupper.
- Olika register och information som fås från dem i detta sammanhang (intressebevakning, register för delägare i dödsbon, testamente osv.).

5. Utredning om samtycke till elektronisk kommunikation:

- Det finns även rättsverkningar som skiljer sig från behandlingsgrundssamtycket till personuppgifter, även om det är motiverat att utreda möjligheterna till att utvidga elektronisk kommunikation med stöd av kundens samtycke (som har getts för elektronisk kommunikation).
- Det bör finnas konkreta exempel på möjligheterna att använda samtycken, detta tas upp gång efter gång i serviceutvecklingen.

6. Digitalt stöd:

- Ordnandet av stöd och särskilt samordningen behöver göras tydligare och saknar en tydlig ansvars- och samordningsinstans, även om det skulle kunna finnas flera instanser som tillhandahåller stöd.

Dessutom finns det anledning att i samband med lagstiftningsändringar även beakta åtminstone följande:

- Man gör en utredning om utbildningssektorns särdrag och utmaningar för digitalisering allt eftersom processen framskrider.
- Även bestämmelserna i lagen om service och stöd på grund av handikapp ska beaktas tillräckligt tydligt som lagar som tillämpas.
- Även perspektiv som informations- och cybersäkerhet ska beaktas då elektronisk kommunikation med myndigheter utvecklas. I fortsättningen är det ändamålsenligt att granska statens säkerhetsbransch som en egen helhet.
- Granskning av att dataskyddslagstiftningen är aktuell.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

FINANSMINISTERIET

Snellmansgatan 1 A
PB 28, 00023 STATSRÅDET
Telefon 0295 160 01
finansministeriet.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-261-1 (pdf)

Februari 2023